

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

MODERN KENT ANLAYIŞINA ALTERNATİF OLARAK
SAKİN ŞEHİR: HALFETİ

Doğın ASLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Gamze AKSAN

Konya-2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Doğan ASLAN		
	Numarası	164205001007		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji/Sosyoloji		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐	
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr.Üyesi Gamze AKSAN		
	Tezin Adı	Modern Kent Anlayışına Alternatif Olarak Sakin Şehir: Halfeti		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin İmzası

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Doğan ASLAN	
	Numarası	164205001007	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji/Sosyoloji	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr.Üyesi Gamze AKSAN	
	Tezin Adı	Modern Kent Anlayışına Alternatif Olarak Sakin şehir: Halfeti	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan MODERN KENT ANLAYIŞINA ALTERNATİF OLARAK SAKİN ŞEHİR: HALFETİ başlıklı bu çalışma 28.06.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvan, Adı Soyadı

Dr. Öğr.Üyesi Gamze AKSAN

Dr. Öğr.Üyesi Özlem ALTUNSU SÖNMEZ

Dr. Öğr.Üyesi Bedir SALA

Danışman ve Üyeler

Danışman

Üye

Üye

İmza

Handwritten signatures in blue ink:
1. Danışman: Gamze AKSAN
2. Üye: Özlem ALTUNSU SÖNMEZ
3. Üye: Bedir SALA

ÖNSÖZ

Bu çalışma Sakin Şehir (Cittaslow) hareketini konu almaktadır. Ülkemiz Cittaslow ağının 9. üyesi olan Halfeti’de yapılan saha araştırması verileri kapsamında sosyolojik bir okuma çalışmasıdır.

Hayatımın dönüm noktası olan üniversite eğitimim süresince benden değerli bilgi birikimlerini ve tecrübelerini hiçbir zaman esirgemen, bana kapılarını her daim açık tutan Doç. Dr. Mehmet Ali AYDEMİR’e ve tüm Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölüm Hocalarıma teşekkür ederim. Hassaten gerek lisans süresince gerekse yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini esirgemeyen, bana sağlamış oldukları rehberlik ve danışmanlık desteklerinden dolayı kıymetli Hocam Dr. Öğr. Üyesi Gamze Aksan’a müteşekkirim.

Tüm hayatım boyunca maddi-manevi destekleriyle sürekli arkamda duran, şefkat ve merhametlerini esirgemeyen, dualarıyla bana güç veren, vefakâr anneme ve babama minnettarım. Yine aynı kalbi duyguları paylaştığım, tüm hayatım boyunca rehber edindiğim, sağduyusuyla her daim yanımda olan değerli amcam Fikret Aslan’a da teşekkür ederim.

Son olarak bizi kırmayıp saha araştırması süresince çalışmamıza dâhil olan katılımcıları da ayrıca zikretmeliyim. Teze değerli fikir ve yorumlarıyla katkı sunan her bir katılımcıya şükranlarımı sunarım.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Doğan ASLAN	
	Numarası	164205001007	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji/Sosyoloji	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Gamze AKSAN	
	Tezin Adı	Modern Kent Anlayışına Alternatif Olarak Sakin Şehir: Halfeti	

ÖZET

Bu çalışma modern kent anlayışına alternatif olma iddiasıyla 1999 yılında İtalya'nın Orvieto şehrinde ortaya çıkmış ve kısa süre içinde bir uluslararası belediyeler ağı haline gelmiş Cittaslow (Sakin Şehir) hareketinin sahada toplumsal zeminde karşılığının ne düzeyde olduğunu araştırmaktadır. Bu kapsamda öncelikle Cittaslow Hareketi'ni doğuran sosyo-kültürel ve ekonomik dinamikler toplum bilimi alanındaki çalışmalar içerisinde ele alınmış ve tüketim kültürünün hakim olduğu modern şehir yaşamı betimlenmiştir. Çalışmanın devamında sürdürülebilir yaşam tarzı arayışı içerisinde modern şehir hayatına alternatif bir yaşam biçimi vadeden Yavaş Hareketleri kapsamında Cittaslow (Sakin Şehir) belediyeler ağı ele alınmıştır. Son olarak Türkiye'de Cittaslow üyesi olan Şanlıurfa'nın Halfeti ilçesinde nitel araştırma yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı bir saha araştırması yapılmıştır. Bu süreçte nitel araştırmalarda kullanılan derinlemesine görüşme ve gözlem teknikleriyle elde edilen veriler ışığında Cittaslow hareketinin 2013 yılından beri üyesi olan Halfeti'de nasıl bir değişim ve dönüşümün yaşandığı, hareketin ilçe ve halkına sağladığı imkanlar, hareketin ilçede varsa başarıları ve son olarak zayıf-eksik yönlerinin ne olduğu sorularına cevap aranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cittaslow (Sakin Şehir) Hareketi, Halfeti, Modern Kent, Tüketim Kültürü, Küreselleşme

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Doğan ASLAN	
	Numarası	164205001007	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji/Sosyoloji	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Gamze AKSAN	
	Tezin İngilizce Adı	Slow City As An Alternative Of Modern City: Halfeti	

SUMMARY

This study investigates that the Cittaslow movement, which emerged in the city of Orvieto in Italy in 1999 with the claim of being an alternative to the modern city concept and has quickly become an international network of municipalities is at what level. In this context, first of all, socio-cultural and economic dynamics that gave birth to Cittaslow Movement have been discussed in the field of social science studies and modern city life which is dominated by consumption culture has been described. In this study furtherly, Cittaslow (Slow City) network of municipalities has been discussed within the scope of Slow Movements, which promises an alternative lifestyle to modern city life in search of sustainable lifestyle. Finally, a field research was made in Halfeti of Sanliurfa in Turkey, a member of Cittaslow, by using qualitative research methods and techniques. In the light of the data obtained through in-depth interviews and observation techniques used in qualitative research in this process, have been sought answers to the questions such as what kind of change and transformation took place in Halfeti, which has been a member of Cittaslow movement since 2013, which opportunities provided by the movement to the district and its people, if there is any achievements or not and finally is there any deficient or weak aspects.

Key Words: Cittaslow (Slow City) Movement, Halfeti, Modern City, Consumption Culture, Globalization

İÇİNDEKİLER TABLOSU

Bilimsel Etik Sayfası	ii
Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: ALTERNATİF BİR YAŞAM BİÇİMİ OLARAK ‘SAKİN ŞEHİR’ HAREKETİ	4
1.1 Sakin Şehir Hareketini Doğuran Sosyo-Kültürel Ve Ekonomik Dinamikler	4
1.1.1 Sanayileşmenin Şehirlere Etkisi	4
1.1.2 Modernleşmenin Şehirlere Etkisi.....	9
1.1.3 Küreselleşme ile Sınırların, Farklılıkların Bulanıklaşması ve Yersiz-yurtsuzlaşma	12
1.1.4 Kapitalist Sistemde Meta ve Para İlişkisi	15
1.1.5 Tüketimin Hakim Kültür Haline Gelmesi	17
1.1.6 McDonalddlaşmanın Şehirlere Etkisi	20
1.1.7 Sakin Şehir Hareketine Giden Yolda Sürdürebilirlik	26
1.2 Cittaslow/Sakin Şehir Hareketi	33
1.2.1 Yavaş Yemek/Slow Food	38
1.2.2 Belediyeler Ağı Olarak Sakin Şehir (Cittaslow).....	41
1.2.2.1 Cittaslow Hareketinin Başlangıcı	42
1.2.2.2 Cittaslow Felsefesi.....	44
1.2.2.3 Cittaslow (Yavaş Şehir) Birliğine Üyelik Süreci ve Kriterleri.....	47
1.2.2.4 Dünya’da ve Türkiye’de Yavaş Şehir	52
İKİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	55
2.1 Amaç ve Önem.....	55
2.2 Veri Toplama Tekniği	59
2.2.1 Derinlemesine Görüşme	61
2.2.2 Katılımsız Gözlem	62
2.3 Araştırmanın Sınırlandırılması ve Örneklem	63

2.4	Araştırmanın Veri Analizi.....	65
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: SAHA ARAŞTIRMA BULGULARI.....		66
3.1	Halfeti'nin Tarihi: 2000 Öncesi ve Sonrası	66
3.2	Popüler Kültür Pazarında Yeni Bir Kent Tasarımı: Saklı Cennet.....	69
3.3	Halfeti'de Cittaslow Hareketi'nin Toplumsal Düzeyde Karşılığı.....	71
3.3.1	Sosyal Boyut	72
3.3.1.1	Cittaslow Hareketinin İlçede Toplumsal Kabulü	72
3.3.1.2	Kentin Yönetimine Toplumsal Katılım	75
3.3.1.3	Şehirde Yaşam Kalitesi	77
3.3.1.4	Toplumsal Hafıza ve Aidiyetlik Hissi	80
3.3.1.5	İlçede Kadınlar ve Gençlere Yönelik Politikalar.....	83
3.3.1.6	Cittaslow Kentinde Ahlaki Güvenlik ve Huzur.....	86
3.3.2	Çevresel Boyut.....	88
3.3.2.1	Halfeti'nin Doğal Habitatı	89
3.3.2.2	İlçenin Özgün Mimarisi: Taş Evler (Konaklar).....	91
3.3.2.3	İlçede Çevre ve Alt Yapı Politikaları	96
3.3.2.4	İlçede Organik Tarım	99
3.3.3	Ekonomik Boyut	101
3.3.3.1	İlçede İktisadi Yapı: Tarım ve Ticaretten Turizme	102
3.3.3.2	Cittaslow Halfeti'de Üretilen Zanaat ve El İşi Ürünleri.....	107
3.3.3.3	Cittaslow Halfeti'de Slow Food mu Fast Food mu?	110
3.3.3.4	Turizm Gelirinde Adil Dağıtım mı? Dengesizlik mi? Rant mı?	113
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....		117
KAYNAKÇA		124
İnternet Kaynakları		131
Ek 1: Katılımcılar Listesi		132
Ek 2: Derinlemesine Görüşme Soru Formu		134
Özgeçmiş		135

TABLO VE ŐEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1 : Gündem 21'in Bölüm Başlıkları	30
Tablo 2: Sürdürülebilir Kent Formlarının 3 Boyutu (Toplum-Ekonomi-Çevre).....	32
Tablo 3: Hızlı ve Yavaş Akımlarının Karşılaştırılması	35
Tablo 4: Sakin Şehir (Cittaslow) Üyelik Kriterleri.....	49
Tablo 5: Türkiye'de Sakin Şehirler (Cittaslow) Listesi.....	53

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Halfeti 2000 Yılı Öncesi ve Sonrası	67
Fotoğraf 2: Halfeti'den Bir Manzara	90
Fotoğraf 3: Halfeti'de Merkez Camii ve Taş Evler	92
Fotoğraf 4: Halfeti'nin Özgün Mimarisi ve 'Modern Otel'	95
Fotoğraf 5: Halfeti'de 2000 Yılı Öncesi; Meyve Bahçeleri	101
Fotoğraf 6: Halfeti'de Fotoğraf Çektiren Turistler	103
Fotoğraf 7: Halfeti'de Tekne Turu Yapan Turistler	105
Fotoğraf 8: Halfeti'de El Sanatları Pazarı ve Slow Food & Cafe.....	108
Fotoğraf 9: Yerel Basından Bir Haber; Halfeti'de Koku Festivali.....	109
Fotoğraf 10: Sakin Şehir Halfeti'de Meyve Yemekleri Festivalinden Bir Kare	111

GİRİŞ

Küreselleşmeyle dünyamız hızla küçülüp bir köy haline gelirken şehirlerimiz hızla büyüyüp mega kentler haline geldi. Şehir merkezlerini AVM'ler, caddeler, bankalar, rezidanslar, fastfood restoranları, büyük iş merkezleri almaya başladı. Sanayinin ve teknolojinin gelişimi, bununla birlikte ulaşım ve iletişimin gelişmesi dünyamızı küresel anlamda bir pazar haline getirdi. Tüketim kültürü, Kitle kültürü ya da Popüler kültür diye adlandırılan; insanları sadece çalışmaya ve tüketmeye sevk eden bu kültür anlayışı kapitalist sistemin kazan harca ilkesinin günlük yaşamımızı ne denli etkisi altına aldığına göstergesidir. Sanayi devrimi sonrası şehirlerin büyümesi ve insanların büyük kitleler halinde şehirlere göç etmesi gelişmiş coğrafyalarda kırsal alanları boşalttı. Toplumun büyük yüzdesi modern şehirlerde ikame etmeye başladı. Tarihin hiçbir döneminde insan nüfuslarının bu denli yüksek oranı şehirlerde yaşamamış, bu kadar dayatılmış bir yaşam biçimine maruz kalmamıştı. İnsanlar bu mega kentlerde tek düzel bir hayat biçimiyle sıkışıp kaldı. Küreselleşmenin etkisi yer kürenin neredeyse tüm alanlarını etkisi altına aldı.

Dünyayı sonsuz kaynak rezervi olarak gören kapitalist sistemin sonuçlarını tüm dünya son yarım asırdır acı bir şekilde tecrübe etmeye başladı. Hassas bir dengeye sahip ekolojik sistem bugün 18. yüzyılda Sanayi Devrimi ile başlayan bir sürecin esiri haline gelmiş durumdadır. Milyonlarca yıllık zaman süreci boyunca oluşmuş doğal kaynak rezervlerinin büyük bölümü son iki asır içerisinde kullanıldı ve çeşitli araştırma enstitüleri bu doğal kaynak rezervlerinin 21. Yüzyılın sonuna kadar tükenme noktasına geleceği noktasına hemfikir. Bu ekolojik dengenin bozulması son elli yıldır tartışılmakla birlikte bu konudaki itirazlar 1970'lerde yükselmiş ve ilk kez 1987 yılında Dünya Çevre Kalkınma Komisyonu (WCED) tarafından Ortak Geleceğimiz (Our Common Future) adlı raporda dile getirilmiş (Tekin, 2018: 84). Raporda dünyada insanoğlun nüfusunun gidererek hızla çoğaldığını ve sanayi devrimiyle insanları kentlerde toplayan, doğal kaynak rezervlerini tüketip kazan-harca anlayışına hizmet eden bu sistemin sürdürülemez olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu noktada daha sonra *Yavaş Hareket*lerin de temel kavramlarından biri olacak 'sürdürülebilirlik' kavramı ilk kez bu raporda dile

getirilmiş ve ekolojik düzen ile insanoğlunun yaşamı arasında bu hassas dengenin sağlanabilmesi hassasiyetini gözetecek alternatif yollar aranmaya başlanmıştır. Buna göre hem ekolojik dengeye zarar vermeyecek hem de insanoğlunun yaşam standardını koruyacak yeni yaşam formlarının arandığı ‘Ortak Geleceğimiz’ adlı raporda ‘Sürdürülebilir Kalkınma’ kavramı kullanılacaktı. Raporda; “Sürdürülebilir kalkınma, yenilenebilir kaynakların, ekonomik büyümeyi ve hayvan türlerinin ve yaşam-çeşitliliğinin korunmasını özendirecek biçimde kullanımına ve temiz havayı, suyu ve karayı korumaya adanmışlık olarak tanımlanıyordu (Giddens, 2012: 994). Bu kavram daha sonra başka uluslararası kuruluşlarca da kullanılacak ve yeni eylem planları için bir kılavuz olma özelliği taşıyacaktı.

Alternatif yaşam anlayışlarının arayışı içerisinde 1992 yılında Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda da mevcut küresel ekonomik düzenin sürdürülemez olduğuna dikkat çekilmiş ve bu konferansın temel çıktısı olan ‘Gündem 21’ de (Emrealp, 2005: 15) *Yaşay Hareketlerinin* çıkışı için bir milat olmuştur. Sürdürülebilir kent formlarının 3 boyutu olan Toplum-Çevre-Ekonomi faktörleri yeni alternatif yaşam tarzının kilit alanları olacaktı. Bu çıktının 7. bölümü olan ‘Sürdürülebilir insan yerleşimlerinin desteklenmesi’ başlığı Cittaslow felsefesinin ilham aldığı başlıktır ve Sürdürülebilir Kalkınma ile birlikte Yaşam Kalitesini artırmayı amaçlayan bir hareket olarak 1999 yılında İtalya’da Orvieto şehrinde 4 belediye başkanının katılımıyla bu belediyeler ağının ilk anlaşması yapılacaktı. Uluslararası yeni bir toplumsal hareket olma iddiasıyla ortaya çıkacak Cittaslow belediyeler ağı, kısa bir sürede dünya geneline yayılacak ve dünyanın farklı ülkelerinden bu belediyeler ağına katılımlar olacaktı. Bu hareketin ülkemize ithali de çok geçmeyecek, 2009 yılında İzmir’in Seferihisar ilçesinin ağı katılımıyla olacaktı. Kısa bir süre sonra ülkemizde de üye sayıları artan bu hareketin 9. üyesi ise 2013 yılında ağı dahil olan Halfeti’dir.

Bu kapsamda çalışmanın ilk bölümü olan ‘Kültür Bileşkesinde modern Kent: Genel Yaklaşımlar ve Tarihsel Süreç’ üst başlığı altında kent ve kültür ilişkisi, sosyoloji literatüründeki kent kuramları ve son olarak da kent tarihinin yüzeysel bir okuması yapılarak ilk bölüm kapatılacaktır. Bu ilk bölüm ile çalışmanın asıl teması

Cittaslow ya da Sakin Şehir konusuna sosyoloji alanında bir zemin hazırlamak ve çalışmayı bu toplum bilimi alanında ele almak amaçlanmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümü olan ‘Alternatif Bir Yaşam Biçimi Olarak Sakin Şehir Hareketi’ üst başlığında ise; öncelikle sakin şehir hareketine giden yolda sosyo-kültürel ve ekonomik dinamikler ele alınacaktır. Bu dinamikler kısaca modernleşme, küreselleşme, McDonalddlaşma ve tüm bu dinamiklerin sonucu olarak günümüz dünyasında giderek hakim yaşam tarzı olan ‘tüketim kültürü’ hakkında bir değerlendirme yapılacaktır. Bölümün devamında ‘sürdürülebilirlik’ kavramı, tarihsel gelişimi ve Cittaslow hareketi ile ilişkisine değinildikten sonra genel bir ‘Yavaş Hareketi’ başlığı ile bu toplumsal hareketin hayatın farklı alanlardaki eylem alanlarından bahsedilecektir. Sözgelimi yavaş trafik, yavaş para ve yavaş turizm bunlardan yalnızca bir kaç olacak, ancak özellikle slow food ve devamında belki de tüm Yavaş Hareketlerini kapsamına alabilecek ve konumuzun da ana başlığı olan Cittaslow (Sakin Şehir) hareketi işlenecektir. Bu kapsamda hareketin çıkış koşulları, tarihi, felsefesi ve kriterleri ayrıntılı bir şekilde alanındaki çalışmalar ile birlikte ele alınarak işlenip analiz edilecektir. Çalışmanın bu ikinci bölümü ile amaçlanan tezin ana konusu olan Cittaslow hareketine öncelikle kavramsal ve kuramsal bir çerçeve çizmek suretiyle alandaki çalışmalardan konu hakkında ayrıntılı bilgi vermek ve tezin son bölümü olan saha araştırması için genel bir bakış açısı sunmaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise saha araştırmasında kullanılan metodoloji kısmına yer verilmiştir. Kullanılan yöntem ve teknikler detaylandırılmış, saha araştırması bu bilimsel yöntem bölümü ile desteklenmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise Cittaslow üyesi Halfeti’de yapılan saha araştırma bulgularına yer verilmiştir. Bu kapsamda sahada yapılan görüşmeler, edinilen bilgi ve gözlem dokümanları incelenmiş, tasnif edilmiş ve sistematize edilerek nitel veriler halinde aktarılmıştır. Konu ile ilgili görsel veriler de kullanılarak çalışmaya derinlik ve zenginlik kazandırılmaya çalışılmıştır. Yine bu bölümde saha veriler sosyoloji sınırlarının sağlamış olduğu imkanlar dahilinde değerlendirilmiş ve yorumlar yapılmıştır. Son olarak bu çalışma genel bir değerlendirme niteliği taşıyan sonuç ve öneriler bölümü ile de tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: ALTERNATİF BİR YAŞAM BİÇİMİ OLARAK ‘SAKİN ŞEHİR’ HAREKETİ

1.1 Sakin Şehir Hareketini Doğuran Sosyo-Kültürel Ve Ekonomik Dinamikler

1.1.1 Sanayileşmenin Şehirlere Etkisi

Kentleşme endüstrileşmeyle birlikte kaçınılmaz bir sonuç gibi görünse de aslında kentleşme devrimi çok daha önce olmuştur. Bugünkü endüstri kentleri, kent tarihinin ikinci devrimidir. İlk kent devrimi (tarım devrimi) bundan yaklaşık 10 bin yıl önce Ortadoğu’da olmuştur. Verimli topraklarda, nehirlerin kenarlarında (Fırat, Dicle, Nil) kurulan o günün kentleri, küçük yerleşim birimleri, ilk kent örnekleriydi. Bu dönemde şehirlerin temel geçim kaynağı tarım olmuştu ve üretim (artı ürün) ne kadar fazla olursa yerleşim yerlerinin de büyüklüğü aynı oranda artıyordu (Güvenç, 2010: 222). “Bu ilk kentler doğal olarak küçüktü; belki de yerleşik köy ve kasabalardan çok az farklılık gösteriyordu. Bu kentlerinin boyutlarının küçük olmasının görünür olmasının nedeni, tarımın veriminin düşük, uzun mesafeli ulaşımın maliyetinin fazla olmasıdır” (Hatt vd., 2002: 29). “Yerleşim yerlerinin seçiminde temel etmen çoğunlukla kömür, su gücü ya da kıyı gibi belli bir kaynak olduğundan, bu tür kentler tek başına ya da kümeler halinde ” (Harris vd., 2002: 58) inşa edilmişlerdi.

Kent tarihini etkileyen 2 önemli olay vardır; bunlardan ilki yaklaşık M.Ö 6 binlere dayanan ‘verimli hilal’ olarak bilinen topraklarda ‘tarım devrimi’ ile başlamıştır. Bu dönem insanoğlunun avcı-toplayıcılıktan tarım toplumuna geçişini simgeleyen Neolitik Dönem’e denk gelir. “Ortadoğu Neolitik’i, batıda Akdeniz’in kuzeyde Anadolu yaylasını, doğuda Zaros (Zagros) dağlarının, güneyde Arap Yarımadası’nın sınırladığı dikdörtgen alan içinde başlamıştır. Tanımlanan bölge, bugünkü Suriye, Irak, Lübnan, Ürdün ve İsrail ülkeleriyle, Türkiye’nin Güneydoğu illerini ve Dicle ve Fırat nehirlerinin verimli vadilerini içine almaktadır. Tarihçi Breasted, bu yöreye *Verimli Hilal* demektedir” (Güvenç, 2010: 216). İlk şehirler bu coğrafyada gelişip büyürken temel geçim kaynağı tarıma dayalıydı ve bu tarım üretim sonucu bir artı ürün sağlıyordu. “Artı ürün mevcut köy örgütlenmesinin sorunlarının çözümünü sağlayan şehrin de kurucusu, taşıyıcısı başka bir deyişle

varlık alanı olacaktır” (Tuna, 2012: 35). Artı ürünün oluşması sonucu ilk ticaret faaliyetleri başlayacaktı. İnsanlar takas usulüyle yapacakları ticaret faaliyetleri sonucu diğer topluluklar ile karşılaşacaktı ve belki de tarihte ilk kültürleşme etkileşimi bu dönemlerde başlayacaktı. Sınırlı coğrafyalarda ve kısıtlı mallarla yapılan ticaretler sonucu insanlar farklı kültürlerle karşılaşacaktı. Bu farklı kültürler insanların gündelik hayatlarını etkileyecekti.

Kent tarihini etkileyen diğer önemli olay da bundan yaklaşık 200 sene önce Batı Avrupa’da gerçekleşen Sanayi Devrimi’dir. “19.yüzyılda Avrupa kıtası dünyada ilk kez *Kentleşme Devrimi*’ne tanık olmuştur. Sanayileşmenin etkisiyle kent nüfusu, kırsal nüfusun üstüne çıkmaya başlamıştır. Bu olgu ilk kez İngiltere ve Galler’de kendini göstermiştir” (Canatan, 2012: 101).

Bu devrim son iki yüz yılda sadece insanoğlunun kaderini değiştirmekle kalmadı aynı zamanda belki de tüm dünyamızın kaderini geri dönülmez bir şekilde değiştirdi. Tarım Devrimi insanoğlunun binlerce yıllık bir o yana bir bu yana savrulan göçmen hayatını bir toprağa bağlı kıldı ve ilk şehirleri inşa ettirdi. Sanayi Devrimi ise insanları tekrardan topraktan koparıp makinaya bağlı kıldı. Bugünün Doğu Dünyası ve Batı Dünyası olarak nitelenen coğrafyalarında tarihte insanlığın ve özelde de kentlerin tarihini başlatan ve kökten değiştiren yönleriyle iki devrim gerçekleşti. İlki (tarım devrimi) şehirlerin ve kültür-medeniyetin başlangıcı oldu, ikincisi ise (sanayi devrimi) tüm kültürleri etkisini altına aldı, değiştirdi ve dönüştürdü. Çalışmanın devamında bu iki devrimle kentin tarihinde toplumun sosyo-kültürel değişimini ve dönüşümünü kentin tarihsel serüveniyle anlatmaya çalışacağız.

Her toplumun kültürel zihniyeti şehirlerin suretinde kendini açığa vurur. Avrupa’da da bu coğrafyanın ürettiği kültürel alt yapı şehirlerin her karesinde kendini ifşa eder. “Avrupa şehirleriyle, Çin şehirleri veya İslam şehirlerinin arasında ilk bakışta gözle görünür farklılıklar vardır. Bu farklılıklar coğrafi şartların bir sonucundan öte; insanların inanç, yaşam biçimi ve hedeflerindeki öncelik farklılıklarından kaynaklanmaktadır” (Demirci, 2012: 70). Her medeniyet bir şekilde şehirleriyle anılır ve o toplumun ürettiği gerek tarih olsun, gerek sanat ve edebiyat olsun, gerek bilim olsun o medeniyetin tarih olmuş kalıntılarında ya da canlı

şehirlerinde görebilirsiniz. Ancak her kültür zamana karşı bir değişim ve dönüşümle hayatta kalır. Sabit(statik) kalma doğaya aykırı bir kural olduğu gibi toplum ve özelde de insanın fitratında da aykırı bir kuraldır. Bu nedenle her medeniyette olduğu gibi Avrupa’da ortaya çıkmış, gelişmiş kültür ve buna bağlı olarak şehir anlayışı da zamanın ruhuna göre değişmiş dönüşmüşleridir. Canatan’a (2012: 91) göre; Batı Kent’inin inşasında şüphesiz Batı medeniyet ya da kültürünün etkisi altındadır ancak bugün geldiğimiz noktada Batı coğrafyasının bir ürünü olan Batı’nın da sınırlarını aşmış, tüm dünyadaki şehirleri az ya da çok etkisi altına almıştır.

Avrupa ya da Batı kent formunun daha iyi anlaşılabilmesi için Avrupa’da kent gelişiminin tarihine de kısaca değinmekte fayda görülmektedir. Avrupa kent tarihine bu kısa bakış asıl konumuzun daha iyi anlaşılabilmesi için de gerekli olan temel zemini de sağlayacaktır. Bu bakımdan Avrupa şehirlerinin tarihleri kesin hatlara ayıramamakla birlikte genel olarak 3 bölüme ayrılabilir. Bunlar; ilki M.Ö 8. veya 7. yüzyılda ortaya çıkmış olan Antik Çağ kentleridir. İkinci olarak M.S 4. veya 5. yüzyılda ortaya çıkan Orta Çağ kentleridir. Ve son olarak da Avrupa’da 18. yüzyılda ortaya çıkan ve daha sonra da modernleşme hareketleri ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak gelişen ve hızlanan küreselleşmeyle neredeyse tüm coğrafyaları bir şekilde etkisi altında bırakmış olan modern sanayi kentleridir. Konumuzun kapsamı bakımından da sanayi kentleri ayrı bir öneme sahiptir. Sanayi kentleriyle anılan sanayi devrimi sadece şehirlerin mimari yapılarını, görüntülerini değiştirmede; sanayi devrimi tüm ekosistem başta olmak üzere şehirlerin görüntülerinde geri dönülmez bir değişime yol açmasının yanında daha da önemli olan birey ve toplumların yaşamlarında da kökten değişim ve dönüşümlerin başlıca nedeni oldu.

1765’li yıllarda İngiltere’de patlak veren sanayi devrimi insan ve toplum yaşamını kökten değiştirmesinin yanında buna bağlı olarak şehir için de bir dönüm noktası oldu. Sanayinin ilk dönemleri Birleşik Krallık sanayinin lokomotifidir adeta. “1765-1850 Sanayi Devrimi döneminde İngiltere, ‘Dünyanın atölyesi’ olarak anılır. İngiltere’yi Belçika ve Fransa izledi. 19. yüzyılın son 30 yılında, Almanya ve ABD kendi sanayi devrimlerini gerçekleştirdiler. 20. yüzyılın başında da SSCB ve Japonya

sanayileşti. 20. yüzyılın ortalarında Sanayi Devrimi Çin ve Hindistan gibi ülkelere de yayıldı” (Günay, 2002: 12). Sanayi devrimini kısaca şu şekilde özetlenebilir; “küçük zanaat, tezgah ve atölye üretimlerinin yerine yeni teknik buluş ve makinelerde yeni enerji kaynağı buhar gücünün harekete geçirdiği, buharlı gemilerin ve makinenin insan, rüzgar, su, hayvan enerjisinin yerini almasıdır” (Aktaran: Erkan, 2002: 46). Bu icatlarla daha önce doğanın bir parçası olan insan doğadan koptu ve 18. yüzyılda Aydınlanma çağında ortaya çıkan, doğayı insanların taleplerine hizmet etmesi için sonsuz bir enerji kaynağı olarak gören düşünceyi hakim kıldı.

Batı Avrupa’da ki bu devrim önce Avrupa’daki daha sonra da yerküredeki diğer coğrafyaların geleneksel bağlarını geri döndürülmez bir şekilde değiştirip dönüştürecek hatta kimilerince yok edecekti. Geleneksel bağların çözülmesiyle ilgili Simmel şöyle söyler; “On sekizinci yüzyılda, bireyi artık anlamsızlaşmış baskıcı bağların –siyaset, tarım, lonca ve din bağlarının- pençesinde bulmuştu. İnsana, tabiri caizse, bireyin bütün toplumsal ve entelektüel ilişkilerinde tam bir hareket özgürlüğü olması gerektiği inancı işte bu ortamda doğmuştu” (Simmel, 2009: 328). Avrupa’da sanayi devrimi sonrası kırsal kesimden kentlere büyük göç dalgaları yaşanmış ve Avrupa’nın toplumsal yapısını halk kitlelerini kontrol altında tutan feodal (serfsenyör ilişkisi) bu geleneksel sistem çökmüştü.

“Tarımsal üretimin egemen olduğu feodal toplumda büyük toprak sahipleri giderek bu üstünlüklerini sanayi birimlerinin sahiplerine kaptırdılar. Yerleşim birimleri arasındaki ayrım belirginleşirken halk yığınları topraktan kopuyor, serbest kalan emek, endüstri işletmelerine yöneliyordu. Topraktan kopan ve özgürleşen manifaktür biçiminde beliren kapitalist ilişkilerin ilk izleridir” (Erkan, 2002: 45). Bu gelişmeler 18. ve 19. yüzyılları boyunca Avrupa’da kentsel nüfus patlamasına neden oldu. “Londra’nın nüfusu, 19. Yüzyıl boyunca, 900 binden 4.5 milyona yükseldi; aynı dönemde Paris, nüfusunu beşe katlayarak, 500 binden 2.5 milyona, Berlin 190 binden 2 milyondan çok nüfusa yükseldi. Aynı durum Amerika şehirleri içinde geçerliydi. New York 60 binden 3.4 milyona yükseldi. 1840’ta bir köy olan Chicago, yüzyıl dönümünde 1.7 milyon nüfusa ulaşmıştır” (Fishman, 2002: 116-117)

18. ve 19. Yüzyıllarında Avrupa ve Amerika’da kentlerdeki bu nüfus patlaması beraberinde şehirlerin yapılarında da ani bir şehirleşme dalgası yarattı. Kırsal bölgelerden kentlere göç eden nüfus yığınlarının ikame edilebilmesi için şehirlerde hızlı bir inşa sürecini girilmişti. Şehirlerin kapladıkları alanları bir anda katlanmışlardı ve özellikle bu ani büyüme 19. yüzyılda bu şehirlerin çarpık kentleşme, sağlıksız binalar, fabrika ve yerleşim alanlarının bir arada bulunduğu betonarme yığılmalarla sonuçlanmıştı. Şehirler kendi içinde bir yığın problemle karşılaşırken içinde ikamet eden şehir sakinleri de farklı ruhsal ve sağlık problemleriyle karşı karşıya kalmışlardı. Bu dönemin Avrupa kentleri adına *kent krizi (urban crisis)* denilen bir yığın problem içinde kalmıştı. Kent merkezlerindeki büyük fabrikalar, kötü çalışma koşulları –ki bu dönemin ekonomik sistemine Marx’ın ifadesiyle vahşi ‘kapitalizm dönemi’, kentteki sağlıksız yaşam koşulları ve alt yapı eksikliği gibi çeşitli problemler toplumu bunalıma sürüklemişti. (psikoloji, sosyoloji gibi toplum bilimlerinin, kentlerde bu olumsuz koşullarda yaşayan birey ve toplumların problemlerine çözüm arayışı sonucu ortaya çıktığı kabul edilir.) “Modern şehirlerin ilk gelişim evrelerinde, sanayiler ihtiyaç duyulan ham maddelerin sağlanabileceği, ikmal hatlarına yakın olan uygun mevkilere toplanmaktaydılar. Nüfus ise bu işyerlerinin etrafında kümelenmekteydi; şehir sakinlerinin nüfusu arttıkça bu işyerleri de giderek daha fazla çeşitlilik kazanıyordu” (Giddens, 2012: 946). Bu genel bilgiler ışığında 18. ve 19. yüzyıl ilk modern sanayi şehirlerini merkezlerinde fabrikaların olduğu, alt yapıdan yoksun, sağlıksız yaşam alanlarına sahip, kötü koşullarda çalışma alanlarıyla dolu, çarpık kentleşmenin hakim olduğu bir şehir yapısı ile betimleyebiliriz. Esasında şehir ve doğal tabiatın bir çelişki içine girdiği, insanın doğal ekosistemin bir parçası olmaktan çıkıp doğayı üretim için sonsuz bir kaynak rezervi olarak görmeye başladığı dönüm noktasının bu dönemlere denk geldiği söylenebilir.

Bu dönemin kentlerindeki toplumsal yapıyı açıklayan ilk kişi modernlik tanımıyla Tönnies olmuştur. Tönnies toplumu cemaat ve cemiyet ilişkileriyle açıklamaya çalışmıştı. (Tönnies, 2000: 203) Simmel modern metropol kentlerini nesnel kültürün öznel kültürü yavaş yavaş hakim olmaya başladığını söylemiş, bireyselliğin ve ussallığın modern kentleri açıklayan kavramlar olarak kullanmıştı

(Simmel, 2000: 167). Weber ise modern kentleri oryantalist bir bakış açısıyla rasyonelleşme ve bürokrasi ile açıklamaya çalışmıştı. (Weber, 2010) Avrupa'daki kent kuramcılarını kentleri tarihsel bir süreç olarak ele alıp yorumladılar.

20. yüzyılda “Avrupa’da planlama fikri kentleşme sürecine damgasını vurmuştur. Planlama fikrinin gerisinde, 19.yüzyılın sonuna doğru artık göz ardı edilemez bir hale gelen *kent krizi (urban crisis)* yatmaktadır. Bu dönemde kent – özellikle büyük kent- pek çok toplumsal ve bedensel hastalığın (salgınlar, bireycilleşme, ailenin çözülmesi, intiharlar vs.) sebebi olarak ilan edilmiştir” (Canatan, 2012: 103). Avrupa’da kent planlarıyla ilgili yapılan çalışmalar kentlerin ve kentlinin üzerindeki gerilim ve baskıyı hafifletti ancak büyüyen şehirlerin ihtiyaçlarını karşılamaya ve yaşam kalitelerini yüksek tutmaya yönelik talepler sonucunda insanoğlunun doğa üzerinde bıraktığı kalıcı tahribatları engellemeye yetmediği gibi bu tahribat artarak devam etti. Sözgelimi modern sanayi kentlerinin ilk dönemlerinde şehirler üretim ve onun yapılarıyla –fabrika gibi- anılırlardı ancak özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren özellikle ABD ve daha sonra da Avrupa gibi diğer sanayi ve teknoloji ülkelerinin şehir merkezleri tüketime yönelik alışveriş merkezleri gibi yapı ve planlarıyla anılır oldular.

Tek taraflı bir bakış açısına sahip, yalnızca şehirleri merkeze alan bu şehir planlama politikalarının uygulanmasından yaklaşık bir asır sonra mevcut sorunları ve ‘kent krizini’ çözemediği gibi daha başka büyük ‘çevre krizine’ yol açtığı görüldü. Çünkü şehirler ekolojik dengeyi ve insan doğasını gözetmekten ziyade kapitalist düzenin işleyişi ve tüketim kültürüne göre planlanmışlardı. 21. yüzyıla girerken şehirleri; ekolojik dengeyi koruyacak, insan doğasına ve ruhuna hitap eden bütünsel bakış açılarına sahip alternatif yaşam tarzlarına ihtiyaç olduğu görüldü. Özetle bir yandan insanın yaşam kalitesini arttırırken diğer yandan da ekolojik dengenin korunmasını sağlayacak, modern kent anlayışına alternatif olabilecek kent modelleri arayışı başladı.

1.1.2 Modernleşmenin Şehirlere Etkisi

“Modernus, Latince sözlük karşılığı itibariyle ‘şimdi’ anlamına geliyor ve yeniye vurgu yapıyorsa da, onun en temel espirilerinden birisi şüphesiz bir ‘kopma

ve farklılaşma' durumunu anlatmış olmasıdır" (Aydın, 2009: 19). Burada işaret edilen kopma ve farklılaşma durumu Aydınlanma Çağıyla başlayan; katılım, eşitlik, birey, akıl, deney, gözlem ve ilerleme gibi seküler vurguları merkeze alıp yeni bir zihni temeli baz alan bir yaklaşımı ifade etmektedir. Bu yeni zihni oluşuma göre 'şimdi'yi merkeze alan tanım beraberinde bir kopuşu ifade eder ki bu da kopuşun bir tarafı olan; geriyi, eskiyi, ötekiyi, sıradanı ve buna benzer olumsuz bir takım anlamlar yüklenen 'geleneksel'e karşılık gelmesidir. Avrupa'da 18. yüzyılda Aydınlanma ile başlayan bu modern zihni oluşum, sosyal, siyasal, bilimsel, ekonomik ve kültürel alanlar gibi bir çok alanda değişimi ve dönüşümü de beraberinde getirdi. Bu değişim dalgası yalnızca doğduğu coğrafya olan Avrupa ile sınırlı kalmadı, Batı ülkelerinin coğrafi keşifler sonucu başlattıkları ticaret ve sömürge hareketleriyle de bu modern zihniyet diğer kıtalara da taşındı.

"Aydınlanma Çağı'nın iki önemli düşünürü olan Bacon ve Descartes, akıl ideasından hareketle, insandaki iyi bir yargıyı verme ve doğruyu yanlıştan ayırma gücünün insanlığın evrensel, sonsuz ve değişmez ilkelerine ulaşmanın yolu olduğunu ve böylece insanın doğayı kontrol ederek onun üzerinde hakimiyet kurabileceği düşüncesine sahiplerdir. Bacon, doğayı doğrudan tasarlamakla yetinmeyip, kontrol edilmesi için bir yöntem bulmak istemiştir. Bu yöntem, insanın aklını kullanmasıyla ortaya çıkan aydınlanma ile ilintilidir. Descartes'e göre ise, dünya karmaşa değil bir kesinlik taşımaktadır. Bu kesinliğe ulaşmanın anahtarı akıldır. Descartes, insanlığa dünya gerçeklerini yağmalayıp, onun efendisi olabileceği inancını vermiştir (Aktaran: Karakurt, 2006: 4). Bu düşünürlerin görüşleri ışığında sanayi devrimiyle başlayan süreçte atılan her adım insanoğlunun doğaya hükmetme arzusuna hizmet etti. Doğal kaynaklar sonsuz rezervler olarak düşünüldü ve kurulan sanayi kentleriyle bu doğal kaynaklar modern insanın hizmetine sunuldu.

Toplumların köklerinden kopmaları süreci olan modernleşme hareketleri de başta Avrupa'yı daha sonra da diğer tüm kıtaları etkisi altına aldı. (batılı tarafından geri kalmışlıkla suçlanan) "köklerinden kopma olayı daha başka bir çok sürecin yanı sıra ortaya koyduğu üç önemli süreçten; sanayileşme, kentleşme ve nasyonalizmden beslenir. Bunlar bir bakıma kalkınma siyaseti triptiğinin üç kanadıdır" (Latouche,

1993: 81). Ancak burada bizim konumuzun sınırlılıkları gereği bu üç alandan *kentleşme* alanına yoğunlaşacağız. “Modernite olgusu, literatürde yaygın olarak kent ile nitelendirilmektedir. Yani buna göre modern kültür, bir kentleşme üzerine oturmaktadır” (Aydın, 2009: 139). Kent ve kentlinin tarihi elbette ki modernite ile başlamamaktadır. Daha önce de belirttiğimiz üzere ilk kentlerin oluşumu bundan yaklaşık 10 bin yıl önce insanların tarım devrimini başlatmasıyla gelişir ancak modern anlamda ilk şehirler Batı Avrupa’da sanayi devrimiyle birlikte inşa edilen yeni sınıai(endüstriyel) şehirlerdir.

Latouche’ye göre; Modern Batı’yla tanışan her toplum kaçınılmaz olarak yenilgiye uğrar çünkü her toplum Batı kültürü karşısında bir değer yitimiyle yüz yüze kalır. Gelenekler ‘modern’ kültür karşısında eskir ve giderek terkedilir. Kültür bir karmaşaya girer ve giderek öz kültür hor görülmeye başlanır. Dil yeni bir evreye girer yabancı terimler, anlamlar dili kuşatır. Dini değerler, ritüeller Batı rasyonalitesi karşısında savunmasız kalır. Nihayetinde toplumu yüzyıllarca belki de binlerce yıldır saran mistik büyü bozulmuş olur ve Batıyla tanışan her toplum sonunda yenilgiyi kabul eder ve çeşitli uluslararası (international) kuruluşlara –Birleşmiş Milletler gibi- katılmak için tüm değerlerini, kültürünü, ona ait her ne varsa bu yolda vermek için can atar. (1993: 78) Yine bu anlamda Bauman modern bir dünyada geleneksel kalmayı şu ironik sözlerle ifade eder. “Küreselleşmiş bir dünyada yerel kalmak, toplumsal sefaletin ve alçalmanın bir göstergesidir” (Bauman, 2014: 9).

Aydın’nın sözleriyle; “değişik alanlarda olduğu gibi metropoller de çözümsüz problemlerle doludur ve gittikçe kontrol edilebilirliğin dışına çıkmaktadır” (Aydın, 2009: 140). Batı modern kültürüyle karşılaşan her toplum da zihni bir değişim süreci geçirir. Bu Avrupa’nın icat ettiği modern zihniyetin geliştirdiği kültür anlayışı da her alanda olduğu gibi kendini kentlerin değişmesi ve dönüşmesinde de gösterir. Binlerce yıllık yerel kültürün her ayrıntısını taşıyan geleneksel mimari formlar terkedilir ve yerini rasyonel mühendisliğin ürünleri olan modern şehir planlarına; çok katlı binalara, büyük cadde ve meydanlara bırakır. Ancak konumuz (Cittaslow hareketi) bağlamında modernleşmenin etkisi altına giren kentler bir dizi problemi de doğurmaktadır ki yavaş şehir(slow city) hareketi bu problemlerin sonucunda ortaya

çıkmiş bir harekettir. Postmodern bir hareket olarak karşımıza çıkan Cittaslow (sakin şehir) hareketi yukarıda saymış olduğumuz bir dizi eleştiriler sonucunda alternatif bir şehir anlayışı geliştirmektedir.

Küreselleşmenin de etkisiyle dünyadaki tüm şehir ve coğrafyalar bir şekilde Batı'nın ürettiği modern kültürün etkisi altına girdi ve baskın modern kültür her toplumun kendine ait olan, biricik, eşsiz kültürünü erezyona uğratmak suretiyle değiştirdi, dönüştürdü ve çoğu şehirleri metropollere dönüştürerek geleneksel tarihi kültür mirasını yok etme noktasını getirdi. Tam da bu noktada konumuz çerçevesinde modern kültürün bu kuşatıcı etkisine karşı postmodern hareketlerin bu konuda modernizme yönelttiği eleştirilere değinmekte fayda var.

Postmodernizm, modernizmin kentlerde inşa ettiği mimari planların kentlerin tarihi kültürel değerlerini hiçe sayıp tamamen rasyonel kapitalist ve faydacı mantıkla kenleri inşa ettiğini idaa etmektedir. Bu noktada modern kentlerin planları sonucunda şehirler kimlik kaybına uğramakta, yerel kültürden bağımsız kimliksiz çevreler tüm mekanlara hakim olmakta. Postmodern hareketlerin kent hakkındaki düşüncelerinde iki temel varsayım ön plana çıkmaktadır; bunlardan ilki şehirlerin yerel, ulusal ve geleneksel kültürel tarihi miraslarını kaybettiği, ikincisi ise yeni modern planların hiçbir kültüre ve kimliğe sahip olmayan kimliksiz şehir planlarının ortaya çıktığıdır. Bu iki varsayımın da üzerinde durduğu nokta; farklılıkların ve özgünlüklerin yok olduğu, bunun yerine aynılaşan ya da benzeşen şehirlerin ortaya çıktığıdır. Yükselen bu eleştiriler ile beraber özellikle 1960'lardan itibaren yeni sosyal hareketler başlamış ve her alanda olduğu gibi kent alanında da farkı sesler çıkmaya başlamıştır. Bu tarihlerden sonra modern kent tartışmazlığını kaybetmiş ve modern kent anlayışına alternatif olabilecek yeni kent akımlarının ilk adımları atılmıştır. Böylece 1968'lerden itibaren de postmodern kent anlayışları sıklıkla dillendirilmeye başlanmıştır (Karakurt, 2006: 9).

1.1.3 Küreselleşme ile Sınırların, Farklılıkların Bulanıklaşması ve Yersiz-yurtsuzlaşma

Küreselleşme toplum bilimin temel kavramlarından biri olup bir çok sosyolog tarafından konu alınmıştır ancak konuyla ilgili en yaygın görüş David Harvey'in

sözleridir. Harvey küreselleşme kavramını ‘zaman ve mekan sıkışması’ olarak ifade eder. Harvey: “*sıkışma* terimi kullanıyorum, çünkü bir yandan kapitalizmin tarihine hayatın hızının artışı damgasını vururken, bir yandan da mekansal engellerin dünya sanki üstümüze çökecekmişçesine aşıldığını sağlam bir şekilde iddia etmenin mümkün olduğunu düşünüyorum” (Harvey, 2012: 270). Teknolojik gelişmeler bir yandan zamanı anlamsızlaştırırken yani mesafeler arası zaman sorununu ortadan kaldırırken diğer taraftan da her türlü mekanı saniyeler içinde ulaşılabilir kılmaktadır. Bu anlamda mekanları ve konumuz bağlamında şehirleri birbirinden ayırt eden zaman ve mekan farklarını ortadan kaldırıp tüm şehirleri birbirine bağlamaktadır. “Küreselleşmenin şehirler üzerindeki etkisi muazzam olmuştur; küreselleşme şehirleri birbirine daha bağımlı hale getirmiş ve ulusal sınırların ötesine geçen bağlantılar kurmaya teşvik etmiştir. Artık, küreselleşme şehirler birbirlerine fiziksel ve sanal bağlantı-larla bağlıdır ve küresel bir şehir ağı ortaya çıkmaktadır” (Giddens, 2012: 974).

Küreselleşme olgusunu en iyi özetleyen kelime *hız*dır. “M.Ö. 6000 yıllarındaki yolculuklar, insanın elindeki en hızlı ulaşım olanağı olan deve kervanlarıyla sağlanırdı. Hızları saatte on üç kilometreydi. M.Ö. 1600 yıllarında arabanın yapılmasıyla en büyük hız, yaklaşık olarak saatte otuz iki kilometreye ulaştı” (Toffler, 1996: 32). Toffler’ın bahsettiği at arabaları olmalı ama neticede o tarihten bugüne hızın ivmesi sürekli artmıştır. Bugün geldiğimiz noktada ışık hızına erişen insanoğlu bilgisayar teknolojisi ile dünyanın istediği yerine saniyeler içinde ulaşabilmektedir. “Bilgisayar vasıtasıyla kurulan dünya çapındaki ağın (World Wide Web) ortaya çıkışı, enformasyon söz konusu olduğunda seyahat kavramının kendisini geçersiz kıldı ve enformasyonu hem teoride hem pratikte, bütün yerkürede aynı anda kullanılabilir hale getirdi.

Gelişen teknoloji ve ulaşılan hız seviyesi dünyayı küçük bir köy haline getirmekte ve heryeri ulaşılabilir kılmaktadır. ulusal ve teritoryal sınırları silikleştiren küreselleşme modern hakim kültür olan Amerikan kültür ve yaşam tarzını da dünyanın dört bir tarafına taşımaktadır. Küreselleşmenin bu hız boyutu, modernleşme ve kapitalizm ile birleşince kültürel emperyalizm, kitle kültürü, kültür

endüstrisi ya da daha bilinir olan popüler kültür olarak ifade edilen Amerikan kültürünün diğer ana kıtalara taşınması olarak tanımlanan bir süreci ateşlemektedir. “Günümüz dünyasında ekonomik, politik ve kültürel düzeyde benzeri görülmedik bir değişim ve dönüşüm süreci yaşanmaktadır. Bu durum küresel işletmeleri ortaya çıkarmış ve işletmelere ürünlerini tüm dünyaya yayma olanağı tanımıştır. McDonald, Burger King, Starbucks, Levis’, Nike, Puma, Adidas, gibi hızlı toplum anlayışının simgesi haline gelen ürünler yerel piyasalara sunularak hem de yerel kültürleri tehdit eder duruma gelmiştir” (Yurtseven vd., 2010: 9). “Kültürel emperyalizm teması kuramsal olarak kullanılageldiğinden daha az popüler olmasına rağmen, hala küreselleşme sürecinde olan biten hakkında –Amerikanlaşma, batılılaşma, kültürel homojenleşme- hazır ve nazır bir söylemi temsil eder” (Tomlinson, 2013a: 281).

Amerikan popüler kültürünün başta Avrupa olmak üzere diğer kıtalara taşınması ya da şırınga edilmesi 20. yüzyılın başlarına dayanır. Amerikan kültürünün bu artan etkisi beraberinde birçok eleştiriye beraberinde getirir de konuyla ilgili temel eleştiriler 1960 ve 1970 yıllarında etkisini artırır. Bu çerçevede yapılan eleştirilerin çoğu Amerikan kültürünün yaygınlaşmasından gelir. “giyimden, yiyeceğe, müzikten televizyon ve mimariye kadar hemen hemen yaşamın tüm alanlarında, dünya genelinde Batı Amerikan egemenliği söz konudur” (Tomlinson, 2013a: 295). “Küreselleşme, yerellikleri yok ederken tekdüze ve tüketim temelli bir kültürel yapı ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla kültürel anlamda endüstriyel bir süreç yaşanmaktadır. Burada söz konusu olan kültür endüstrisi aslında bir bilinç endüstrisidir. Küreselleşmenin kültürel boyutu olarak popüler kültür, standart bir tüketici toplumu ortaya çıkarır. Bu toplum, kapitalizmin pazar ekonomisine uygun tüketim kalıplarına uymakta, kendisine sunulan ve yaşaması uygun görülen hayatı idame ettirmektedir. Bu anlamda yerel kültürler erozyona uğramakta, küresel popüler kültür karşısında direnç gösterememektedir (Ünal vd., 2016: 893). Bu ise Cittaslow hareketinin ortaya çıkışının bir başka nedenidir.

“Modern dönem öncesinde yer; bireylerin sosyalleştiği, kendi kimliklerini kazandıkları ve gösterdikleri en önemli alandı. Ancak günümüz dünyasında küreselleşmenin homojenleştirici etkisiyle yerler standartlaşmış, kimliği ve geçmişi

olmayan alanlara dönüşmüştür” (Yurtseven vd., 2010: 7). Küreselleşmenin insanlara tanıdığı bu devinim yani hız ivmesi ve teknolojiye modern çağın yaşam biçimi de eklenince insanları sürekli bir ‘hareket hali’ ile baş başa bırakmıştır. “Hepimiz ister istemez, kendi seçimimizle ya da başka seçenek olmadığı için hareket halindeyiz. Fiziksel olarak yerimizde çakılı duruyor olsak bile hareket halindeyiz: Hareketsizlik sürekli değişen bir dünyada pek de gerçekçi bir seçenek değil” (Bauman, 2014: 9). Modern insanın küresel boyutta sürekli hareket halinde olma durumu onu köklerinden kopmuş ve yabancılaşma hissiyle dolu bir gezgin haline getirmiştir. Küreselleşmenin bireyde yarattığı yabancılaşma hissi ile ilgili Toffler şunları kaydeder; “üstün-sanayi toplumunun üyelerinin birçoğu kendilerini yuvalarında hissetmeyeceklerdir. Yabancı bir ülkeye yerleşip de, başka bir ülkeye göçmesi gerektiğini gören gezginler benzeri, bir de ‘yabancı bir ülkedeki yabancılar gibi’ hissedeceğiz kendimizi” (Toffler, 1996: 149).

Tomlinson’un *yersiz-yurtsuzlaşma* olarak tanımladığı (Tomlinson, 2013b: 158) bu durumu Bauman ise şu şekilde özetlemektedir; “Göçebelere döndük; ama hep temas halindeyiz. Ancak, yollara düşelim ya da düşmeyelim, kanaldan kanala geçelim ya da geçmeyelim, bunu sevelim ya da nefret edelim, başka, çok daha derin bir anlamda hareket halindeyiz” (Bauman, 2014: 90). İnsanların bugün içinde yaşadıkları dünya geçmişten ve mekandan kayıtsız bir çağdır. “İçinde yer aldığı kültür belli bir yerin kültürü değil, bir zamanın kültürü: salt şimdiki zamanın kültürü” (Bauman, 2014: 103). “Endüstri destekli kültür, bizi ‘çölde kaybolmuş kimseler’ yönsüz ve yurtsuz bırakmış durumda” (Sayar, 2019: 177). Geçmişten miras alınan kültür, mekan ve zamana bağlı olarak anlam örgüleri kazanır. Oysa bugün, adına küreselleşme dediğimiz süreç herşeyi yerinden söküp atmakta, anlamsızlaştırmakta, bulanıklaştırmakta kişiyi geçmişten koparıp âna (şimdiye) odaklamaktadır.

1.1.4 Kapitalist Sistemde Meta ve Para İlişkisi

Serge Latouche (1993) para merkezli ticaretin –yani paranın araçtan ziyade amaç olduğu yapının- sadece Batıya has olduğunu söyler (50-51). Oryantalist bir bakışa sahip olan Weber’in de görüşlerine yakın olan bu görüşe katılmamak pek mümkün değildir. Yüzyıllarca Batı içinde gelişip büyüyen kapitalist (para merkezli

bir sistem) sistem önce yeni dünyaya yani ABD'ye taşındı, daha sonra Japonya'ya taşındı. Bu ülkeler kapitalist sisteme entegre olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ancak kapitalistleşmenin de ötesinde batılılaşmalar da. Japonya'dan sonra bu ülkelere Çin ve Hindistan gibi hem nüfusları hem de iktisadi hacimleriyle 2 büyük dev daha katıldı. Böylece tek Batı'nın merkez olduğu bir yapıdan çok merkezli bir yapıya geçildi. Artık tek bir Batı yoktu, bir çok Batı (bir çok merkez) vardı. “Batı tıpkı evreni gibi merkezi her yerde olan ve çemberi hiçbir yerde olmayan bir bulutsudur. Kanalarımıza iyice yerleşmiş kocaman bir makine haline gelmiştir. Prusyalı bir savaşçı, Çinhindli'nin pirinç tarlalarında çalışan köylü kadın, Cotonu pazarlarında wax (peştemal) satan kadın, Kum kentli bir imam, Bükreşli bir bürokrat, isteseler de istemesler de Batılılardır” (Latouche, 1993: 71) artık.

“Para şeyler arasındaki her türlü nitel farkı *Kaç Para?* Sorusuyla ifade eder. Para, olanca renksizliği ve kayıtsızlığıyla, bütün değerlerin ortak paydası haline gelir; şeylerin çekirdeğini, bireyselliklerini, özgül değerlerini ve kıyaslanmazlıklarını onmaz biçimde çıkarıp atar. Paranın sürekli hareket halindeki akıntısında her şey eşit özgül ağırlıkla sürüklenir.” (Simmel, 2009: 321) Kapitalist piyasa sistemi içine giren her nesnenin kendine ait rengi, özelliği, biricikliği silikleşir ve ekonomik piyasa içinde rengi grileşir. Bu paranın rengidir, çünkü her nesne artık piyasa içinde bir ekonomik değere sahiptir. Marx'ın deyişiyle, kullanım değerine sahip her meta bir değişim değeri alır. Değişim değeri ise piyasada metanın karşılık geldiği para değeri üzerinden ölçülür.

Para aynı zamanda nesnelere değerlerini ortak bir değer üzerinden sınıflandırır ve mekana bağlı zorunluluktan da kurtarır. Daha da açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, bir nesnenin değeri ilkel dönemdeki gibi üretildiği mekana bağlı değildir. Takas usulü ile yapılan alış-verişte her nesnenin kendi mekanına bir bağlılığı vardı. Nesnenin bizzat kendisi olmadan ticaret yapılamazdı. Burada söz konusu olan ticarete en az iki nesnenin olmasıydı. Ancak para sayesinde 2 nesne olmadan da tek bir nesne ile ticareti mümkün kılabilmiştir. “Mekandan kurtarılan sermayenin gezici emek gücüne artık ihtiyacı yoktur. (sermayenin en serbest, en ileri yüksek teknolojiyi kullanan öncüleri, ister hareketli, ister hareketsiz olsun, emek

gücüne hemen hiç ihtiyaç duymaz)” (Bauman, 2014: 106-107). Bugün gelişmiş bir çok Batı Avrupa ülkesi 3. Dünya ülkelerine sermaye yatırımıyla yeni fabrikalar açmakta. Bu hamle Avrupa ülkelerine tabiri caizse bir taşla birkaç kuş vermekte. Örneğin; gelişmiş ülkeler yatırım yaptıkları ülkelerde çok az sermayeyle büyük fabrikalar açabilmekte, düşük ücretlerle çok fazla nüfusu (emek gücünü) çalıştırabilmektedirler. Böylece düşük maliyetlerle sermayelerine çok kısa zamanda kat ve kat sermaye katabilmektedirler.

Bugün Asya’da ki emek gücü bakımından zengin ama sermaye bakımından fakir bir çok ülke Avrupa’nın sanayi bölgeleri haline gelmiş durumdadır.(Çin, Hindistan, Vietnam, Malezya, Endonezya, Güney Kore, Bangladeş...vs) Avrupa’da ki bir çok teknoloji, giyim, ev aletleri, bilgisayar, telefon ya da kamera markaları gibi daha pek çok alandaki şirket emek gücünün bol ve ucuz olduğu 3. Dünya ülkelere fabrikalar kurmakta ve sermayelerini bu ülkelere çekmektedirler. Bu ülkelerde ortalama aylık 200 dolarla bir işçi çalıştırılabilmektedir. Amerika ya da Avrupa ile kıyasladığımız zaman bu durumu, bu ülkelerde emek gücünün ne kadar ucuz olduğu görülecektir. Esasında söz konusu olan sadece ucuz emek gücü de değildir. Gelişmiş ülkeler bu şekilde ağır sanayi sonucunda oluşan kimyasalların kendi ülkelerindeki doğaya zararlarını da önlemiş oluyorlar. Yani gelişmiş ülkeler 3. Dünya ülkelerinde karlarına kar katmakla kalmayıp geride onarılması belki de yüzyıllar sürececek bir doğa tahribatı bırakmaktalar. “Bugün küresel ekonomik aktörler olarak dünyada başı çeken çok uluslu şirketler çevre sorunlarının kaynağını oluşturan en önemli aktörlerdendir. Gelinen çevre krizi aşamasının aslında kapitalizmin krizi olduğunu söylemek gereklidir. Bu kriz üretim-tüketim aşamalarında, toplumsal ilişkilerde kısaca yaşamın her alanında, evrenin tümünde etkilerini göstermektedir” (Tekin, 2018: 49). Para merkezli bu sistem yine slow city (yavaş şehir) hareketinin ortaya çıkmasında bir başka nedendir.

1.1.5 Tüketimin Hakim Kültür Haline Gelmesi

17. yüzyılda Avrupa’da nüfusun artmasına bağlı olarak ortaya çıkan ve düzenli bir şekilde kurulmaya başlanan çarşı ve panayırlar sayesinde gündelik yaşamda alışveriş oranları artmış ve bir zamanların haftanın belli günlerinde kurulan

meydan pazarlarının aksine, bu çarşı ve panayırlar kalıcı olarak kurulmuş ticari olarak “*hergün alışveriş olmalıdır*” sloganıyla bu çarşıların üzerlerini çelik ve beton malzemeye kapatarak tarihte ilk defa kalıcı hale getirilmişlerdir. Avrupa’da ve sonra da diğer kıtalarda da bu tüketim mekanları giderek artmış ve kalıcı hale getirilmiştir. Ancak günümüz anlamda modern süpermarket, hipermarket ve alışveriş merkezlerinin ilk örnekleri 1950’lerde yapılmışlardır (Zengel, 2001: 11-12). Ritzer’in *Tüketim Katedralleri* olarak tanımladığı bu yapılar (Ritzer, 2016a) 17. yüzyıldan bugüne kadar kentlerimizde ve hayatımızda giderek daha fazla yer işgal etmekte.

Ritzer’in tüketim katedralleri olarak betimlediği yapılar esasında kültürel bir dönüşümün mimariye yansımış halini ifade etmek için kullandığı bir metaforudur. Orta çağın şehir merkezlerinde yer alan kiliseler toplumun sosyo-kültürel yönüyle de gündelik yaşamlarının merkezinde bulunurdu. Ancak 21. Yüzyıl kentlerinin merkezlerini artık dini kurumlar değil dev alışveriş merkezleri alıyor. Gündelik yaşama artık dini yapılar değil alışveriş merkezleri yön veriyor. Tüketim kültürü gündelik yaşama o derece hakim olmuştur ki; “Ortalama Amerikalı yetişkin, günde en az 560 reklam bildirisinin saldırısına uğramaktadır” (Toffler, 1996: 137). Tüketim kültürünün hakim olduğu modern kentlerde özellikle Amerika’nın kentlerinde tüm kamusal alanlar ve gündelik yaşamın her anı tüketim kültürüne hizmet eden ve tüketimi tetikleyen reklamlarla doludur. Öyle ki bu tüketim kültürüne bağlılık ve inanç algısı o kadar içselleştirilmiştir ki tüketim vatanperverlik gibi kutsal bir inançla eş değer tutulur hale gelmiştir. Baudrillard konuyla ilgili şu ilginç sözleri aktarır; “*Tasarruf etmek Amerikalı’lık değildir*” (Baudrillard, 2013: 89). Baudrillard’ın bu sözü tüketim algısının bir toplumda ne denli etkili olduğunu ve dünyeviliğin boşalmış kutsallık alanını nasıl doldurduğunu en açık şekilde gösteren bir örnektir.

Tüketim kültürüyle ilgili Bauman’ın görüşleri de dikkate değerdir. Bauman’a (2014: 92) göre; sanayi devriminin ilk dönemlerinde kentlerin temel işlevleri üretmektir. Üretimle hasıl olan sanayi kent merkezlerini üretimin mekanları olan fabrikalar işgal ediyordu. Sanayi kentlerinin bu üretici yönleri kentlinin gündelik yaşamını da belirleyen temel etkendi bu anlamda sanayi kentlerinin

üretimi sağlamak için kentlerde işçi ordularına ihtiyaç duyulmaktaydı. Ancak günümüz kent formları üretimden çok tüketimle ve onun yarattığı mimari formlarla betimlenmektedir. Bu da yine kentte yaşayan insanların gündelik yaşamları ve kültürleri üzerinde belirleyici etkindir. Şehirler endüstri kentlerinin ihtiyaç duyduğu işçiden ziyade artık tüketim katedrallerini dolduracak tükeçilere ihtiyaç duymaktadır.

Tüketim kültürü ile ilgili; *İnsanoğlunu bu çağda tüketime iten unsur nedir?* gibi işlevsel bir soruya ise; Simmel, *Bireysellik ve Kültür* kitabının *Metropol ve Zihinsel Yaşam* adlı bölümünde bu konuyu şu şekilde izah etmektedir. “Bir taraftan personalite için hayat, zaman ve bilincin uyarıları, ilgileri ve faydaları ona dört bir yandan sunulduğundan sınırsızca kolaylaşmaktadır. Bunlar kişiyi bir akıntıya kapılmışçasına sürükleyip durmaktadır ve akıntıya karşı kürek çekmek nadiren bir gereklilik olarak görülür. Bununla beraber diğer taraftan, hayat gittikçe daha da fazla kişisel renkleri ve benzersizlikleri geri plana itme istidadı gösteren bu gayri şahsi muhtevalardan ve sunulardan teşekkül etmektedir. *En derin ve kişisel nitelikteki nüvesini korumasının çaresini birey benzersizliğini ve kendine özgünlüğünü abartmada bulmaktadır*” (Simmel, 2000: 183). Bu benliğin ispat çabası ve abartı refleksi bireyin alışkanlıklarına yansımaktadır ve bireyin tüketim alışkanlıkları tamamen bu dürtüler çerçevesinde şekil almaktadır. “Tarihsel bağlardan kurtulmuş olan bireyler şimdi kendilerinin birbirinden ayırt edilmesini arzulamaktadırlar. İnsanın değerlerinin taşıyıcısı artık her insandaki genel insani varlık değil, fakat insanın niteliksel bakımdan biricikliği ve yerinin dolduramazlığıdır” (Simmel, 2000: 184).

Tüketim toplumunda “Metanın mantığı günümüzde sadece emek süreçlerini ve maddi ürünleri değil, tüm kültürü, cinselliği, tüm insani ilişkileri, bireysel fantezileri ve itkilere kadar, denetimi altına alarak genelleşti. Sadece tüm işlevlerin, tüm ihtiyaçların kar terimleriyle nesnelleştirilmesi anlamında değil, aynı zamanda her şeyin *gösterişselleşmesi*, yani herşeyin imgeler, göstergeler, tüketilebilir maddeler olarak çağrıştırılması, kışkırtılması, düzenlenmesi gibi daha derin bir anlamda her şey bu mantık tarafından ele geçirildi” (Baudrillard, 2013: 230) “Merak ve yanlış bilme, gerçek konusunda bir tek ve aynı toplu davranışı, kitle iletişim

pratiğiyle genelleştirilen ve sistematikleştirilen ve dolayısıyla tüketim toplumumuzun karakteristiği olan bir davranışı betimler: göstergeleri açgözlü bir biçimde ve her yerde tüketmek üstüne kurulu bir gerçeklik yadsıması” (Baudrillard, 2013: 27).

Sonuç olarak tüketim kültürü bir hazır kültürdür. Bu hazır kültür kitlelere popüler kültür adında servis edilir. “popüler kültür bütünüyle modernlikle ve kapitalizmle birlikte ele alınabilecek bir olgudur. Çünkü popüler kültürü mümkün kılan şartlar kapitalizm ve modern toplum ortamında oluşmuştur.” (Özensel, 2013: 272) Bu kültürün iki yüz yıllık bir geçmişi olup; pazar için, maksimum kar için, özetle ekonomik sermaye birikimi için üretilen bir kültürdür. Daha önce de kültürün tanımında ifade ettiğimiz gibi; kültür için temel olan bireyin/toplumun iradesi bu tüketim kültüründe etkisizleştirilmiştir. Tüm bir kültürün alış-veriş eylemine indirildiği sistemde iradesi elinden alınmış kişiye yapması gereken tek şey, mağaza raflarında önceden belirlenmiş sunular arasından bir seçim yapmak ve aldığı hazır metayı/eşyayı kullanmaktır. Bu tüketim kültürü günümüz Amerikan kültürü olup; hazır, basit, geçici, sığ, yüzeysel, hazlara hitap eden, tüketim odaklı, doğaya saygısı olmayan ve insan ruhuna hitap etmeyen bir kültür biçimidir. Bu yeni kültürde; binlerce yıllık geleneklerin, ailevi bağların, derin ve kalıcı geleneksel ilişkilerin, akrabalıkların, arkadaş ve dostlukların yeri daralmış ya da yok edilmiştir. Özetle kişinin iradesinin ve inisiyatifinin olmadığı ‘ısmarlama’ bir kültürdür.

1.1.6 McDonaldlaşmanın Şehirlere Etkisi

Büyük modern kentlerin ilk kez ortaya çıktığı tarih olan 18. yüzyıldan beri kente ilgili yürütülen sosyal bilimler alanındaki çalışmalar genel olarak 2’ye ayrılmış durumdadır. Birincisi modern kentin uygarlığın bir göstergesi, ekonomi, kültürel, eğitim ve sağlık imkanlarının sınırsızca servis edildiği bir alan olarak görürken, diğer görüştekiler ise daha olumsuz bir görüş sergilerler. İkinci tarafta olanlara göre modern şehir; kalabalıkların ve güvensizliğin, saldırganlığın alıp başını gittiği; suç, şiddet, yolsuzluk ve yoksullukla dolu üzerinde dumanlar tüten bir cehennem olarak betimlemişlerdirler. (Giddens, 2012: 958)

Bu her iki görüşün de geçerlilik payları vardır mutlaka ancak burada konumuz bağlamında Ritzer’in de (2016b) ifade ettiği Mcdonaldlaşan modern bir

şehri betimlemeye çalışacağız. Weber'in daha önce rasyonelleşme süreci günümüz modern şehirlerine artık tamamıyla hakimdir. Bu anlamda Ritzer'in McDonalddaşan bir toplumu betimlerken kullandığı 4 öncülde biri olan *Verimlilik* modern toplumun ilk öncülüdür. Buna göre rasyonelleşen bir toplumda maksimum verimlilik ve kar için işler olabildiğince aceleye getirilir. Burada kilit kavram hızdır ki bunu küreselleşme başlığı altında etraflıca ele almıştık. İkinci öncül *Hesaplanabilirlik*'tir. Bu öncül de yine rasyonelleşme ile yakından ilişkilidir. Bu öncülde gündelik yaşamın tüm alanları belli ölçüm araçlarına göre hesaplanır. Burada yine zaman, sayılar, kar oranları, işlerin pratikte daha basit ve kolay yürütülmesi için temel hesaplamalar çok önemlidir. Üçüncü öncül ise *Öngörülebilirlik*'tir. Buna göre modern yaşamda kentli insan gittiği mekanlarda, yaptığı alışverişlerde ya da bireysel ilişkilerinde öngörülebilirlik arar. Örneğin sipariş ettiğiniz bir hazır fast food menüsünün nasıl olduğunu önceden bilir ve ekstrem durumlar haricinde bir sürprizle karşılaşmayacağınızı bilir, aksini de istemezsiniz. Dördüncü ve son öncül ise; *Denetim*'dir. Bu öncüle göre ise modern gündelik yaşamın her alanı aşırı bir gözetim mekanizması altındadır. Gelişmiş teknolojiler insanları yaptıkları işlerde denetim altında tutmak suretiyle her taraftan yönlendirici bir etkiye sahiptirler. 24 saat kayıt yapan kameralar ve insan hareketlerini kaydedebilen yapay zeka teknolojilere artık hayatımızı kontrol altına tutan yalnızca birkaç örnektir. Ritzer'in bir fast-food mağazalar zinciri olan McDonald's sistemini tüm bir topluma uyarladığı Toplumun McDonalddaştırılması çalışmasında yukarıda saydığımız 4 öncül üzerinden modern bir toplumu betimler ancak bu modern McDonalddaşan bir toplum sistemi olan şehrin tam olarak ne olduğunun anlaşılabilmesi için konuyu biraz daha açmak ve betimlemek gerekir.

Metropolde Hız; “Hız doğal olarak modern kentin yeni değeridir; her şey hızla akar, herkes hızla hareket eder ve bir yerlere yetişme derdindedir. Ulaşım araçları daha bir hızlandırılır, yeni yollar, yeni araçları insanları çarçabuk bir yerlere ulaştırma telaşındadır. Kentin hareketliliği, bir karmaşa, üretim, tüketim, yenilenme süreçlerinin iç içe geçişini imgeler” (Alver, 2012: 17). “Sanayi Devrimi sırasında acelecilik de yemek sofrasında yerini aldı. 19. Yüzyılda, arabayla hamburger almadan uzun süre önce bir gözlemci Amerikan yemek yeme tarzını ‘ağızına at, yut

ve git' şeklinde özetler" (Honore, 2008: 56). Fast-food yani hızlı yemek olarak dilimize çevrilen bu yemek kültürü aslında modern kentlerin yaşam tarzını da betimler. Kentlerdeki yaşam tarzları bu fast-food mağazalarındaki gibi hızlı ve dakiktir. İlişkiler de bu hızlı yaşam kültürü karşısında yüzeysel ve sığ bir hal alır. Derin ve kalıcı ilişkiler, yerini yüzeysel ve geçici ilişkilere bırakır.

"Modernlikle birlikte değişim hızı da artmış durumda. Bu da, insanların kendilerini yetersizlik duygularına kaptırmalarına yol açıyor. Zihinsel, bedensel ve duygusal olarak bir şeye yetişememe duygusu, modern insanın içini kemiriyor" (Sayar, 2019: 60). "Bu durum bir bağımlılık ve tapınma haline gelmiş durumda. Hız kötü sonuçlar doğursa dahi bizler daha hızlı gitme duaları ediyoruz" (Honore, 2008: 4). "Hız karşısındaki bu çözülme hali, kliniklerde karşımıza yaygın mutsuzluk, ağrı ve yorgunluk şikayetleriyle geliyor" (Sayar, 2019: 60). "Artık tıpkı evrensel bir açlık sorunu olduğu gibi evrensel bir yorgunluk sorunu var" (Baudrillard, 2013: 216).

Metropolde hızlı akan bu yaşam biçimi içinde nicelik artarken nitelik giderek azalmaya hatta yok olmaya başlar. Fast food restoranlardaki hazır gıdalar gibi gündelik yaşamın diğer bütün alanlarında kişilere bir hazır yaşam biçimi dayatılır ve bireylerin bu yaşam tarzlarını gönüllü ya da gönülsüz seçmeleri zorlanılır. "zaman gelecek, seçme olanağı o denli karmaşık, zor ve masraflı olacaktır ki, kişiye özgür kılmaktan çok, tutsak edecektir." (Toffler, 1996: 219) Weber'in de daha önce bürokrasideki 'demir kafes' metaforu modern kent yaşamlarının her alanında artık kendini gösterir. Kişi tamamen Simmel'in Nesnel kültür olarak tanımladığı hazır sunumlar içinde kendisine dayatılan gündelik bir yaşamda kendisinden istenilenleri yapmaya mecbur bırakılmış bir bireydir. Bu hızlı yaşamda birey kendi insani yönünü açığa çıkaracak, öz benliğini ifade edebilecek hiçbir şeyi üretmez, üretmesi de istenmez. Kişilerin bu hızlı yaşamda sadece çalıştığı alanlarda ya da zaman geçirdiği mekanlarda kendisine dayatılan direktiflere uyması istenir. Sözgelimi bir fast food restoranına gittiğinizde sizden daha önce hazır olan menülerden bir seçim yapmanız istenir. Bu seçtiğiniz menüler üzerinde çok fazla özel istek ekleyemezsiniz ve menünüz dakikalar içinde son derece hızlı bir şekilde önünüze servis edilir, hatta çoğu zaman self servis ile siz kendiniz hizmetin bir parçası olursunuz. Aslında buna

benzer bir hazır yaşam tarzını birey, farkında olmadan veya bilinçli bir şekilde modern kent yaşamlarının her alanında bizzat kendisi tatbik eder. Söz gelimi yaptığınız işe saat kaçta gitmeniz gerektiği daha önce belirlenmiştir ya da statünüzüze bağlı olarak hangi alışveriş mağazasından alışveriş yapmanız gerektiği, mağazanın içinden de size sunulan seçenekler dışında başka seçeneklerin olmayışı yine McDonaldlaşmış bir yaşam tarzının yalnızca birkaç gösterenidir.

AVMler (Tüketim Katedralleri): Modern kent planlarının olmazsa olmazı ve tüketim kültürünün de en büyük gösterge örneklerinden birisi de AVM (alışveriş merkezleri)lerdir. “Çağın bu devasa mabetleri hayatımıza günbegün daha merkezi bir rol üstleniyor” (Sayar, 2019: 84). “Kent merkezleri günümüzde daha çok tüketim toplumun taleplerine göre şekillenmektedir. Tüketim ve eğlence-dinlenme (*rekreasyon*) kent merkezinin temel bir işlevi haline gelmektedir. Kanadalı sosyolog John Hannigan bu kentsel gelişmeyi *fantasy city* olarak adlandırmaktadır” (Canatan, 2012: 104). “Burada yalnızca, ayakkabı bağından uçak biletine kadar her şey satın alınmakla kalınmaz, aynı zamanda sigorta şirketleri ve sinemalar, bankalar ya da sağlık hizmeti ya da briç kulübü, sanat dergisi de bulunur ve dahası burada saatin kölesi olunmaz. Gezinti yeri tıpkı sokaklar gibi gece gündüz, haftanın yedi günü açıktır” (Baudrillard, 2013: 21). Bu tüketim mekanlarında her şey tamamen hazır olarak servis edilir. Kişilerin haz ve zevklerine hitap eden bu mekanlarda her şey standartlaştırılmıştır. Önceden dikilmiş elbiseler, önceden hazırlanmış menüler, elektronik eşyalar, teknolojik cihazlar ve daha bir sürü mal ve hizmet hazır vr nazır bir şekilde tüketicilerin hizmetine sunulur.

“Store mağazalar her şeyi bir kaleydoskop gibi içine alabilir. Büyük mağaza meta panayırı gibi bir izlenim verirken, drugstore’un kendisi, öncelikli tüketim resitalini sunar: Bu resitalin tüm *sanatı*, tam olarak, göstergenin nesnelerdeki muğlaklığı üzerinde oynamak ve nesnelere faydalılık ve meta statüsünü bir *ambiyans* oyununa çevirmektir” (Baudrillard, 2013: 19) Toffler’a (1996) göre; tekdüzelliğin en yaygın olduğu kültürel yapılar, ilkel olanlardır. Çağdaş kültürümüzün en çarpıcı yanı geleneksel kültürlerin tam tersi tekdüzellikten ziyade çok seçenekli tercihler listesinin her daim önümüze seriliyor olmasıdır. Bunun en iyi

örnekleri, avmler ya da internet alış-verişleridir. “Alışveriş merkezleri öyle düzenlenmiştir ki, insanlar sürekli etrafa bakarak, gözlerini sonsuz sayıda cazip maldan ayırmadan, ama hiçbirinin başında da fazla dikilmeden bir oraya bir buraya gidip gelirler; durup birbirlerine iki çift laf etmelerine, birbirinin yüzüne bakmalarına, tezgahta sergilenen nesnelere dışında bir şey düşünmelerine, ölçüp biçmelerine ve tartışmalarına (vakitlerini ticaret değeri olmayan şeylere harcmalarına) imkan yoktur” (Bauman, 2014: 34).

Tüketim kültürüyle yetişmiş her birey için; kendinden istendiği gibi davranmak içten gelen bir zorlama, bir mecburiyettir. Bu içsel-baskın tüketim dürtüsü, modern tüketim toplumunun bir bireyi olan kişinin, kendi isteği ve arzusuyla bu sistemde hareket ediyormuş gibi duygusu ile kendini maskeler. Piyasa, çoktan tüketim kültürüyle yetişmiş bireyin bilinçaltını kontrol altına almıştır. Kişi her ziyaret ettiğinde bu mağazaları, sanki kontrol tamamen ondaymış hissi, hatta hükmedenin sadece kendisi olduğunu düşünmesi için her türlü neden vardır. Nihayetinde, vitrinde sergilenen sonsuz tercihlerden herhangi birine yakın durmayı reddedebilir. Reddedemeyeceği tek şey, onlardan birini seçmeyi reddetmektir; ama bu seçimde zaten bir seçim gibi görünmez (Bauman, 2014: 97).

Kule Binalar (Beton ve Camın Ahengi) Günümüz modern kentlerini beton yığınları olarak tanımlamak ortak bir kanı olsa gerek. Günümüz kentleri kalabalık kentli nüfusu ikame ihtiyacını karşılayabilmek için hızlı ve aşırı bir yapı inşaa sürecine girmişlerdir. Şehirleri artık dikey yapılaşmanın hakim olduğu gökdelenler kaplamaktadır. Bu yapılarda ağır olarak çimento ve cam kullanılır ki bu maddelerin doğada erimesi yüz yıllar alabilmektedir.

Şehirleri Saran Ağlar (Yollar) Modern şehirleri tanımlayan bir diğer özellik şehirlere ören dev cadde ve asfalt otobanlardır. Bugün küresel hız çağında yaşıyorsak bu gelişmiş teknoloji, ulaşım araçları ve kuşkusuz gelişmiş otoban ve yol sistemleri sayesinde. Bu yollarla milyonlarca insanın yaşadığı şehirler birbirine bağlanır ve bu kalabalıkların ihtiyaçları bu gelişmiş ağlarla sağlanır. Tüketim toplumunun ihtiyaçlarını ve taleplerini karşılayabilmek için bu şehirdeki ve şehirlerarası yollar temel işleve sahiptirler. Üstelik hergün doğal kaynak olan fosil yakıtların binlerce

metreküplük variller bu yol ve otoban ağlarında yakılır ve sera gazları halinde doğaya salınır.

Metropolde Ses (Gürültü) Şehir merkezleri artık sessiz ve sakin olmanın aksine, hızlı ve bu hızlı hareketin neden olduğu aşırı gürültülü bir mekan ortamı haline gelmiş durumdadır. Şehir merkezlerinin aşırı kalabalık olmalarının yanında günümüz endüstri ve makinaların tamamı belli bir enerji ile çalışırlar ve bunun sonucunda da rahatsız edici bir gürültü tüm şehir merkezlerini kaplar. Şehir merkezlerinde yaşayan ya da çalışan insanların kendilerini sürekli yorgun, halsiz ve bıkkın hisetmelerinin sebebi de her an bu yoğun karmaşa ve gürültülü ortamda kalmalarındandır. “Artık tıpkı evrensel bir açlık sorunu olduğu gibi evrensel bir yorgunluk sorunu var” (Baudrillard, 2013: 216).

Tüm bu gelişmeler statik anlamda bir Batı kentinin olmadığını göstermekle kalmıyor; Batı kenti ile Batılı olmayan kentler arasındaki farkların da azaldığını göstermektedir. Farklılıkların azalması, dünyada tüketim kültürüne hizmet eden homojen bir toplum yapısının oluşması ve kentteki tüm mekan ve alanların bu yeni yaşam tarzına, tüketim kültürüne hizmet edecek şekilde tasarlanıyor olması ve dünyadaki tüm doğal kaynakların bu modern kentlerin ihtiyaçlarını karşılamak için seferber edilmesi dünyanın koskoca bir kent haline geldiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda *global kent*’ten bahsedilmekte ve küreselleşmenin etkileriyle yeni bir kentsel yaşam biçiminin ortaya çıkmakta olduğunu haber vermektedir (Canatan, 2012: 105). “Bu süreçte yeni toplumu açıklamaya yönelik birçok kuram geliştirmiştir. Ritzer’in Mc Donalds’laşma; Mandel ve Jameson’ın geç kapitalizm, Baudrillard’ın ‘tüketim toplumu’, Mc Luhan’ın ‘global köy’, Barber’ın ‘Mc World’ ve Beck’in ‘risk toplumu’ kavram ve kuramları bu yolda atılan önemli adımlardandır” (Tekin, 2018: 48).

Bugün gelinen noktada modern şehirler ‘çevre krizi’ olarak tanımlanan bir yağın problemin de kaynağı olarak görülmektedir. Küreselleşen ekonomik sistemde bölgesel boyutta kalmayıp ulus sınırlarını aşan çevre krizi ile gündeme gelen doğanın sömürüsü ‘ekolojik emperyalizm’ olarak ifade edilmektedir. Dünyanın geri döndürülmez bir şekilde girdiği bu süreçte 21. yüzyıldaki bu çevresel hasarlara

yönelik doğaya ve insana yönelik çeşitli taraflarca inisiyatifler geliştirilmekte, çözümler öne sürülmektedir. Bu inisiyatiflerden birisi olarak değerlendirilebilecek olan sakin şehir (Cittaslow) (Tekin, 2018: 57) hareketi alternatif bir yaşam tarzı sunmaktadır. Sonraki başlıklarda da etraflıca ele alacağımız yavaş hareketi ve bu kapsamda çalışmamızın da asıl teması olan Yavaş/Sakin şehir (Cittaslow) yukarıda ele aldığımız sosyal, siyasal, iktisadi, kültürel, çevre ve kent krizlerine yönelik sorunlara alternatif yaşam tarzlarına yönelik arayışlar sonucu ortaya çıkmış bir harekettir.

1.1.7 Sakin Şehir Hareketine Giden Yolda Sürdürülebilirlik

İnsanoğlunun sanayide kullandığı alt yapı sistemleri ilk zamanlarda sınırlıyken insanoğlu doğal kaynakların hiç bitmeyeceği ve tükenmeyeceğini düşünüyordu. Şimdi çevre kaynaklarının ve yeraltı madenlerinin sonlu ve tükenilir olduğunu acı bir şekilde tecrübe etmekteyiz (Goodland, 1995: 12). İnsan toplumları doğal dünyadaki pek çok kaynağa bağımlıdırlar -örneğin, su, odun, balıklar, hayvanlar ve bitkisel yaşam. Bu öğeler sıklıkla, yenilenebilir kaynaklar terimiyle anılırlar, çünkü sağlıklı bir ekosistemde, zamanın geçmesiyle, bunlar özdevinimli olarak kendilerini yeniler. Ancak, bu yenilenebilir kaynakların tüketiminde dengesizlik olduğunda; yani doğadaki yenilenme döngüsünün üzerinde hızla bu kaynaklar tüketildiğinde, onların tümünden tükenmesi ya da yok olma tehlikesi vardır.

“Çöp sepeti uygarlığı’ndan söz edilebildiğine ve hatta çöp sepetinin sosyolojisi’ni yapmak tasarlanabildiğine göre, zengin toplumların bolluğunun savurganlığa ne kadar bağlı olduğu biliniyor” (Baudrillard, 2013: 38). Taze su tüketimi 1960’tan bu yana iki katına çıkmış, aşağıda tartışılan küresel ısınmaya başlıca katkıda bulunan fosil yakıtların yakılması geçtiğimiz elli yıl içinde neredeyse beş katına çıkmıştır ve odun tüketimi yirmi beş yıl öncekinden yüzde 40 daha fazladır. Giddens’a (2012) göre; “Artan tüketimin en açık göstergelerinden biri, dünya çapında üretilen, gitgide artan evsel atık -çöp kutularımıza giden şeyler- miktarıdır. 1990’ların başında, gelişmekte olan ülkeler kişi başına 100-130 kilogram evsel katı atık yaratırken, Avrupa Birliği’nde bu rakam 414 kilogram ve Kuzey Amerika’da 720 kilogramdı.

Dünyanın her yanındaki ülkelerde gerek üretilen atığın saltık miktarında gerekse kişi başına üretilen miktarda artışlar olmuştur”

Sanayileşmede gelişmiş ülkeler dünya nüfusunun yalnızca beşte birini oluşturmalarına rağmen, bu ülkeler atmosferi kirleten ve küresel ısınmayı hızlandıran salınımların yüzde 75'inden fazlasının sorumlusudur. Gelişmiş ülkelerdeki ortalama bir insan, doğal kaynakları, daha az gelişmiş ülkelerdeki ortalama bireyin oranından on kat daha fazla tüketmektedir. Yoksulluğun kendisi, yoksul ülkelerde çevresel zarara yol açan uygulamalara başlıca bir katkıda bulunur (Giddens, 2012: 1021).

Bugün mevcut doğal kaynakların tüketimine sayılı mevcut sistemin sürdürülemez olduğuna temel dayanak teşkil eden durum ve tepkinin altındaki sebep ‘çevre krizi’dir. Küresel ısınma, iklim değişiklikleri, dengesiz doğal afetler, insan nüfusunun diğer canlı popülasyonlarına karşı aşırı artışı ve diğer canlıların yaşam alanlarının giderek daralması, sulak alanların aşırı kullanımı ve tahribatı (örneğin barajlar), zehirli kimyasal atıklar ve kimyasal zirai ilaçlarının doğaya bıraktığı hasar, nükleer kirlilik (Tekin, 2018: 58) gibi faktörler bugün çevre krizinin başlıca sebepleri olarak gösterilebilir.

“A.B.D. tek başına başka herhangi bir ülkeden daha çok karbondioksit salımlamak üzere, sanayi ülkeleri gelişmekte olan dünyadan çok daha fazla sera gazı üretmektedirler. Bununla birlikte, sera gazlarının üretimi gelişmiş dünyayla sınırlı değildir. Gelişmekte olan dünyanın salınımları da, özellikle hızlı sanayileşme deneyimlemekte olan ve salınımlarının 2035'e dek sanayileşmiş ülkelerinkilerle eşitlenmesi beklenen ülkelerde olmak üzere, hızla artmaktadır” (Giddens, 2012: 1011). Nüfus artışının ivmesini yansıtan uzun vadeli BM projeksiyonları, küresel düzeyde şunu gösteriyor: 2010'da ikame düzeyinde doğurganlığa ulaşıldığında, küresel nüfus 2060'a kadar 7,7 milyar olarak sabitlenecek; 2025 yılında bu orana ulaşırsa, nüfus 2095'te 10,2 milyar olarak sabitlenecektir; Eğer bu oran yalnızca 2065'te gerçekleşirse, 2100'deki küresel nüfus 14,2 milyar olacaktır.(Ortak Geleceğimiz Raporundan) Şehirlerin giderek büyümesi beraberinde doğal kaynakların hızla tükenmesinmesine yol açmaktadır. bununla birlikte doğal

kaynakların tüketilme hızı ekosistemin de kendini yenileme hızını aşmakta ve doğal tabiatın da hızla yok olmasına sebep olmaktadır.

1970'lerden itibaren, insanoğlunun yer kürede bıraktığı bu olumsuz etkilerin eleştirileri hız kazanmış ve yükselen sesler dünyamızın giderek yok olduğuna dikkat çekmiştir. Teknoloji sayesinde insanoğlunun bir çok avantajı ve imkanı elde etmesine rağmen özellikle son 50 yılda çevre ve kalkınma problemleri gündemin üst sıralarını işgal etmiştir. Giderek artan doğal kaynakların tüketilmesi, bununla birlikte çevrenin hızla kirlenmesi ve bozulması, buna bağlı olarak da çölleşme, ormansızlaşma, canlı türlerinin yok olması, tatlı su ve okyanus sularının kirlenmesi, asit yağmurları, küresel ısınma, ozon tabakasının delinmesi gibi sorunlara dikkat çekilirken, dünyadaki nüfusun hızla artması, dünya kaynaklarının eşitsiz dağılımı ve bu kaynakların dünya nüfusundaki küçük bir azınlığın kontrolünde olması ve buna bağlı olarak işsizliğin artması, sağlıksız ve düzensiz kentleşme, yaşam kalitesinin düşmesi ve bu adil olmayan makasın giderek açılması tüm bu sorunlara geniş ve kapsamlı bir bakış açısı ile ele alınması zorunluluğu getirmiştir. İnsanoğlunun kurtuluşu ise çevre ile kalkınma arasındaki dengenin inşa edilmesi ve kalkınmanın '*sürdürülebilir*' olmasına bağlanmıştır (Emrealp, 2005: 13).

Sürdürülebilirlik Kalkınma ve Yaşam Kalitesine kavramlarına olan ilgi, küreselleşme ile ilgili ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel güçlerin sonuçlarına ve modern toplumların ekonomik ve sosyal dinamiklerin egemen olduğu *çalış-harca* yaşam anlayışına karşı bir tepki olarak doğmuştur. Bu nedenle sürdürülebilirlik, enerji kullanımı ve iklim değişikliği, çevresel kriz, gıda ihtiyacı, beslenme ve obezite, trafik sıkışıklığı ve sosyal kutuplaşmayı da içeren birbiriyle ilişkili karmaşıklığa bir tepki olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Uygulamada ise, taban örgütlü toplumsal hareketler, kar gütmeyen dernekler ve profesyonel oluşumlardan hükümet ajansları ve uluslararası ajanslara ve çevresel ve sosyal bilinçli pazar kesitleri ile ortak kuruluşlara kadar bir çok şekilde kendini göstermektedir (Sezgin vd., 2011: 41).

Sürdürülebilir Kalkınma kavramı ilk kez Haziran 1972'de İsveç'in Stockholm kentinde yapılan **Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı** sırasında dillendirilmiştir. Konferans'ın temel çıktısı olan Stockholm Bildirgesi'nde,

çevrenin ‘taşıma kapasitesi’ne dikkat çekilmiş, kaynak kullanımında kuşaklar-arası hakkaniyeti gözeten, ekonomik ve sosyal gelişmenin çevre ile bağlantısını kuran ve kalkınma ile çevrenin birlikteliğini vurgulayan ilkeler, sürdürülebilir kalkınma kavramının temel dayanaklarını ortaya koymuştur (Emrealp, 2005: 13).

“Sürdürülebilirlik kavramı özellikle 1970’li yıllarda tartışılmaya başlamış olmakla birlikte resmî olarak ilk kez **1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) tarafından yayımlanan Ortak Geleceğimiz (Our Common Future) (Brundtland Raporu)** adlı raporda” (Tekin, 2018: 84) yayınlanmıştır. Raporda; “Sürdürülebilir kalkınma, yenilenebilir kaynakların, ekonomik büyümeyi ve hayvan türlerinin ve yaşam-çeşitliliğinin korunmasını özendirecek biçimde kullanımına ve temiz havayı, suyu ve karayı korumaya adanmışlık olarak tanımlanıyordu (Giddens, 2012: 994). Brundtland Raporunda, sürdürülebilirlik; *“gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme kabiliyetinden ödün vermeden günümüzün ihtiyaçlarını karşılayan gelişme”* (Goodland, 1995: 4) şeklinde tanımlanmıştır. Bu rapor, “sürdürülebilir kalkınma kavramına zengin bir içerik kazandırmakla kalmayarak, bunun yaşama geçirilmesine yönelik küresel eylem planına giden yolun temel taşlarını döşemiştir” (Emrealp, 2005: 14).

Rio Zirvesi ‘Yeryüzü Zirvesi’ olarak da adlandırılan BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED), kararlaştırıldığı gibi, Haziran 1992’de Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde gerçekleştirilmiştir. 179 ülkenin Devlet ve Hükümet Başkanları ile birlikte katıldığı bu konferans BM’in en yüksek katılım düzeyine erişmiş toplantı olma özelliğini korumaktadır. Konferansın temel çıktısı olan ‘Gündem 21’ başlıklı küresel eylem planıdır. (Emrealp, 2005: 15) Gündem 21 başlık eylem planında ‘sürdürülebilir kalkınma’ tüm insanlığın 21. yüzyıldaki hedefi olarak belirlenmiş ve bunun sonucunda ‘çevre ve kalkınma sorunlarının çözülmesinde ve sürdürülebilir kalkınmanın hedeflerine yönelik ilkelerini eylem alanlarını barındıran Gündem 21 başlıklı eylem planı zirvenin temel çıktısı olarak BM ülkelerince kabul edilmiştir.

Gündem 21, ‘İnsanlık, tarihsel bir dönüm noktasındadır’ cümlesiyle açılmaktadır. Uluslararası ve ulusların kendi içerisindeki eşitsizliklere, giderek artan

yoksulluk, açlık, hastalıklar ve cehalete, ekosistemlerdeki kötüleşmeye dikkat çekilmektedir. Çözüm olarak ise temel ihtiyaçların karşılanmasını, yaşam standartlarının iyileştirilmesini, ekosistemlerin daha iyi korunması ve yönetimin daha güvenli bir geleceğe giden yolun yapı taşlarının döşenmesini sağlayacak küresel ortaklık kavramı gündeme getirilmektedir (Emrealp, 2005: 16). “Rio Konferansının sürdürülebilir kalkınma kavramına yaptığı en önemli katkı, sürdürülebilir gelişme anlayışının uygulanabilmesinde; siyasi, ekonomik ve sosyal düzlemde alınan kararlarda ve uygulamalarda merkezi yönetim birimlerinin dışında yerel yönetim birimlerinin, sivil toplum örgütlerinin, özel sektör kuruluşlarının ve bireylerin ortak katılımının ve girişimlerinin gerekli olduğunun vurgulanmış olmasıdır” (Tosun, 2009). Gündem 21 Eylem Planı’nın başlıkları aşağıdaki gibidir;

Tablo 1 : Gündem 21’in Bölüm Başlıkları

KISIM 1: SOSYAL VE EKONOMİK BOYUTLAR	
Bölüm 1	Giriş
Bölüm 2	Gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınmanın hızlandırılması için uluslararası işbirliği
Bölüm 3	Yoksullukla mücadele
Bölüm 4	Tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesi
Bölüm 5	Demografik dinamikler ve sürdürülebilirlik
Bölüm 6	İnsan sağlığının korunması
Bölüm 7	Sürdürülebilir insan yerleşimleri gelişmesinin desteklenmesi
Bölüm 8	Karar alma sürecinde çevre ve kalkınmanın bütünleştirilmesi
KISIM 2: KALKINMA İÇİN KAYNAKLARIN KORUNMASI VE YÖNETİMİ	
Bölüm 9	Atmosferin korunması
Bölüm 10	Toprak kaynaklarının planlanması ve yönetimine bütünlük yaklaşım
Bölüm 11	Ormansızlaşma ile mücadele
Bölüm 12	Hassas ekosistemlerin yönetimi: çölleşme ve kuraklık ile mücadele
Bölüm 13	Hassas ekosistemlerin yönetimi: dağların sürdürülebilir gelişmesi
Bölüm 14	Sürdürülebilir tarımın ve kırsal kalkınmanın desteklenmesi
Bölüm 15	Biyolojik çeşitliliğin korunması
Bölüm 16	Biyo-teknolojinin çevresel açıdan sağlıklı bir şekilde yönetimi
Bölüm 17	Okyanusların, denizlerin, kıyı alanların ve canlı kaynaklarının korunması, rasyonel kullanımı ve geliştirilmesi
Bölüm 18	Tatlısu kaynaklarının temini ve kalitesinin korunması: Su kaynaklarının geliştirilmesi, yönetimi ve kullanımında bütünlük yaklaşımların uygulanması
Bölüm 19	Zehirli ve tehlikeli ürünlerin yasadışı uluslararası dolaşımı dahil olmak üzere, zehirli kimyasal maddelerin çevresel açıdan sağlıklı bir şekilde yönetimi
Bölüm 20	Tehlikeli atıkların yasadışı uluslararası dolaşımı dahil olmak üzere, tehlikeli atıkların çevresel açıdan sağlıklı bir şekilde yönetimi
Bölüm 21	Katı atıkların ve atık suların çevresel açıdan sağlıklı bir şekilde yönetimi
Bölüm 22	Radioaktif atıkların güvenli ve çevresel açıdan sağlıklı bir şekilde yönetimi
KISIM 3: TEMEL GRUPLARIN ROLLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ	

Bölüm 23	Başlangıç
Bölüm 24	Sürdürülebilir ve hakkaniyetli gelişme yönünde kadınlar için küresel eylem
Bölüm 25	Sürdürülebilir gelişmede çocuklar ve gençlik
Bölüm 26	Hükümet-dışı kuruluşların rolünün güçlendirilmesi
Bölüm 27	Hükümet-dışı kuruluşların rolünün güçlendirilmesi
Bölüm 28	Gündem 21'in desteklenmesinde yerel yönetimlerin girişimleri
Bölüm 29	İşçilerin ve işçi sendikalarının rolünün güçlendirilmesi
Bölüm 30	İş çevrelerinin ve sanayinin rolünün güçlendirilmesi
Bölüm 31	Bilimsel ve teknolojik topluluk
Bölüm 32	Çiftçilerin rolünün güçlendirilmesi
KISIM 4: UYGULAMA ARAÇLARI	
Bölüm 33	Mali kaynaklar ve mekanizmalar
Bölüm 34	Çevresel açıdan sağlıklı teknolojinin transferi, işbirliği ve kapasite geliştirilmesi
Bölüm 35	Sürdürülebilir gelişme için bilim
Bölüm 36	Öğretimin, kamu duyarlılığının ve eğitimin özendirilmesi
Bölüm 37	Kapasite geliştirmeye yönelik ulusal mekanizmalar ve uluslararası işbirliği
Bölüm 38	Uluslararası kurumsal düzenlemeler
Bölüm 39	Uluslararası hukuki araçlar ve mekanizmalar
Bölüm 40	Karar alma sürecinde bilgi

Kaynak : (Emrealp, 2005: 17)

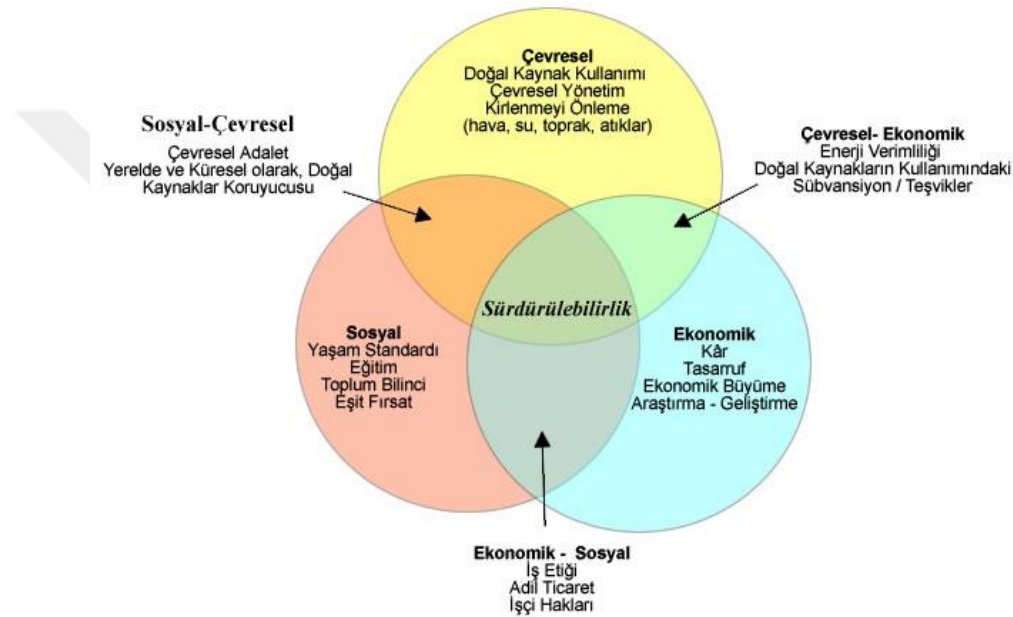
Yukarıda ana başlıklardan da anlaşılacağı üzere sürdürülebilir kalkınmanın yerelde hayata geçirilm

esinde temel olarak kabul edilen Gündem 21, toplumların temel ihtiyaçlarının karşılanması yönünde bir uluslararası mutabakat metnidir. Bu metin refah seviyesinin artırılması ve güvenli bir geleceğin inşa edilmesi yönündeki hedefleri, ekosistemin taşıma kapasitesinin göz önünde bulundurulması ve gelecek nesiller için daha yaşanılabilir bir dünyanın bırakılması yönündeki küresel taahhütlerle harmanlanması nedeniyle 'çevre ve yaşam kalitesinin geliştirilmesi projesi' olarak okunabilir.

“Rio'dan Johannesburg'a: Rio de Janeiro'daki yeryüzü zirvesinden sonra 1993 yılında Viyana Dünya İnsan Hakları Konferansı, 1994 Kahire Nüfus ve Kalkınma Konferansı, 1995 Kopenhag Sosyal Kalkınma Konferansı ve 1995 Pekin Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nın bulunduğu bir dizi BM zirvesi düzenlenmiştir. Bu konferansları izleyen 1996 İstanbul Habitat II 'Kent Zirvesi', 2000 New York Liderler Zirvesi ve son olarak 2002 Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'ne uzanan Birleşmiş Milletler zirveleri, Gündem

21'in açtığı yolda 'küresel ortaklık' ilkesinin tüm dünyada kabul görmesini sağlamıştır (Emrealp, 2005: 21). "2002 yılında gerçekleştirilen Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Siyasi Bildirisi'nde sürdürülebilir kalkınmanın üç ayağı olan; *Sosyal, Ekonomik ve Çevresel* faktörler vurgulanarak tüketim/üretim kalıplarının değiştirilmesi, yoksulluğun ortadan kaldırılması, doğal kaynakların korunması ve yönetimi konularında ortak vaatler verilmiştir" (Tekin, 2018: 86).

Tablo 2: Sürdürülebilir Kent Formlarının 3 Boyutu (Toplum-Ekonomi-Çevre)

Kaynak: benkoltd.com

Modern sanayi kent anlayışının, ekosistemin işleyişi ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin son yarım yüzyıldır gündemdeki yerini koruması ve Sürdürülebilir Kalkınma kavramının tarihsel gelişimi yeni bir kent tasarımına, yeni bir mimari tarz ve üsluba gerek olduğunu ortaya koymaktadır. Modern kent formları şehirlerin geleneksel tarihi miraslarını aşındırmakta, bireyin aidiyet hissini yaşatan görsel tarihi hafızayı silikleştirmekte, insanı kendi şehrinde bir 'yabancı' kılmaktadır. Karakurt'un (2006) söylediği gibi; kültürel çoğulculukla barışık, tüm değerlerin yaşatabilen, yeni bir mimari tarz ve üsluba her zamankinden daha çok ihtiyaç vardır. Kentler ister modern isterse de postmodern bir üslupla inşa edilsin, önemli olan bu yeni kent formlarının insan ruhuna, kültürel mirasına hitap eden ve tabiatın işleyişine zarar vermeyen kent formlarınının olmaları ve bunun yanında da insanın yaşam

kalitesini yükseltmeleri gerekir. Kentler inşa edilirken, teknolojik gelişmelerden de yararlanarak sosyalleşme alanları, iş sahaları, eğlence ve yaşam alanlarıyla birlikte, kentteki farklılıkları da bir arada tutabilen, ortak yaşam alanlarının inşa edildiği mimari bir üslubun hakim olması gerekir.

“Gıda güvenirliliğinin yanı sıra, insanlar kentlerde çevresel bozulma ve tahribatin en temel nedenlerinden biri olan endüstriyel atıklara (hava, su, toprak) doğrudan veya dolaylı olarak maruz kalmakta ve sağlıkları tehdit altına girmektedir. Diğer yandan vahşi kapitalizmin sonucu olarak kentlerde her geçen gün işsizlik ve yoksulluğun; gelir dağılımı adaletsizliğinin ve eşitsizliklerin artması alternatif yerleşim yerlerine olan ihtiyacı da arttırmıştır” (Tekin, 2018: 95). “Sakin şehirler ağının ortaya çıkış kaynağına bakıldığında sürdürülebilir kalkınma politikaları kapsamında geliştirilen ‘Gündem 21’ inisiyatiflerinin yanı sıra herkes için temiz ve güvenilir gıdaya erişim, sağlıklı ve temiz bir çevre, adil ticaret, yerel politikalara katılım ve kültürel değerlere sahip çıkılması gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir” (Tekin, 2018: 86). “Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, su ve hava kalitesi, biyo çeşitlilik, yaşam kalitesinin geliştirilmesi vb. kısaca; ekonomi, ekoloji ve adalet kavramları altında toplayabileceğimiz sürdürülebilirlik göstergeleri Cittaslow’un da olmazsa olmaz kurallarıdır” (E. B. Keskin, 2010: 100).

1.2 Cittaslow/Sakin Şehir Hareketi

“Endüstri Devrimi’nden bugüne yaygınlaşan ve hızı giderek artan kent yaşamıyla birlikte son 30 yılda sorgulanmaya başlanan hız kavramı üzerinde yapılan eleştiriler son dönemde giderek artmıştır” (Tekin, 2018: 97). “Çağdaş dünyanın saplantısı haline gelen hız, sosyal organizasyonların tümünde baskın durumdadır. Hız; bireyleri fast food yemeye, evleri yerine kapsül otellerde yatmaya, kendilerini her zaman meşgul hissetmeye ve sürekli tüketim eğiliminde olmaya zorlamaktadır” (Yurtseven vd. 2010: 5). “Günümüzde zamanlar, birbirinin aynı. Saplantılı bir zaman hastalığı bize ‘hiç zaman kalmadığını, acele etmeniz gerektiğini’ telkin ediyor. Büyüğün küçüğü yendiği bir dünyadan, hızlının yavaşı yuttuğu bir dünyaya doğru gidiyoruz” (Sayar, 2019: 43). Baudrillard’ın ifadesiyle; herşey altınımızdan bir kum misali kayıp gitmekte, biz dursak bile modern zamanlar hızla akmaktadır.

Gerçek hayatta hız arttıkça, çoğu insan hızın zararlı etkilerine karşı direnç göstermeye başladı. Fransız yazar Octave Mirabeau 1908’de modern hızlı yaşamı şu şekilde tarif ediyor; ‘Düşüncelerimiz, hislerimiz ve aşklarımız bir kasırgaya benziyor. Hayat her yerde sanki bir süvari saldırısı gibi delice akıp gidiyor... İnsanoğlunun dışındaki herşey kendi gelişimi dışında zıplıyor, dans ediyor ve dört nala koşuyor.’ 20. Yüzyılda insanoğlu hıza tapma direncini daha da arttırdı ve bu dirençler yeni sosyal hareketlere dönüştü. 1960’larda hız kültürüne karşı olan milyonlarca insan yavaşlığa ve daha basit bir yaşam tarzına yöneldi (Honore, 2008: 48). Çünkü insanlar elde etmek istedikleri uğruna hızlanırken, hiçbir maddi servetin alamayacağı manevi değerler de aynı hızda kayıp gitmekte, yok olmaktaydı. Bunlar; sağlık, sevgi, saygı, ailevi değerler, manevi huzur, sıcak, yüzyüze ve samimi ilişkiler vs. İş ve ev arasında hızla dokunan mekikler bireyleri bu insani değerlerden uzaklaştırmaktaydı.

“Ekonomik etkinliklerle kolektif çevrenin tahrip edilmesi: gürültü, havanın ve suyun kirlenmesi, doğal alanların tahrip edilmesi, yeni donanımların (hava yolları, otoyollar vb) kurulmasıyla yerleşim bölgelerinin bozulması, trafik tıkanması devasa bir teknik, psikolojik, insani açığa yol açar” (Baudrillard, 2013: 34). Şehirlerdeki bu devinim hızı arttıkça ekosistemin döngüsel hız kapasitesi aşıldığı gibi bireyin de bu değişim hızına uyum kapasitesinin üzerine çıkılmakta, bu da bireylerde ruhsal ve fiziksel hastalıklara yol açmaktadır. “Belirli bir çevreye yenilikle yüklenirseniz, kaygılı sinir hastaları yaratabilirsiniz. Bu kişilerin sistemleri sürekli adrenalin salgılayacak, yürekleri hızlı atacak, elleri soğuyacak, kas güçleri artacaktır” (Toffler, 1996: 261). Yine Toffler’a (1996: 256) göre; yapılan deneylerde kişinin günlük yaşamında değişimin devinim hızı yüksek olduğunda kişinin hastalanma oranının da yüksek oluyor.

Günümüz modern iş ve çalışma hayatını turbo-kapitalizm dönemi olarak adlandıran Honore’ye (2008) göre; günümüzde ekonomi insanlara hizmet etmesi gerekirken artık tüm insanlık ekonomiye hizmet etmeye başladı. Uzun çalışma saatleri insanları verimsiz, kolay hata yapabilen, mutsuz ve hasta insanlar haline getirdi. Artık hastaneler uykusuzluk, migren, sinüzit, kalp rahatsızlıkları, tansiyon,

diyabet gibi modern hastalık şikayetleriyle dolup taşıyor. Sanayi devrimiyle birlikte hayat iş tarafından işgal edildi ve insanlar kendi zamanlarını kontrol etmeye yönelik yetkilerini de kaybetti. Son yarım yüzyıldır tepkilerin kaynağı ‘insanların zaman üzerindeki denetimlerinin yok olması’ olabilir. İnsanlar artık zamanlarının kontrollerinin yine kendilerinde olmasını hayal ediyorlar. İnsanlar zamanla ilgili bir takıntılarının olmasını ya da zamanın kölesi olmak da istemiyorlar.

“Hıza karşı açılan savaş aslında ekonomi ile ilgili. Modern kapitalizm günümüzde bizlere olağanüstü bir zenginlik sağlamakla beraber, doğal kaynakları da Tabiat Ana’nın bile yerine koyamayacağı bir biçimde yok ediyor” (Honore, 2008: 5). “Eğer hız dürtüsü denetim altına alınmak isteniyorsa, teknoloji uysallaştırılmalıdır” (Toffler, 1996: 348). Yavaşlığın uygun dozda kullanılması, hızın ve hızlı yaşamın tabiat ve bireyler üzerine getirdiği olumsuz etkileri azaltmasını ya da yok etmesini sağlayabilir” (Yurtseven vd., 2010: 5). “*Yavaş yaşam eleştirilerin aksine, herşeyi salyangoz yavaşlığında yapmak değildir. Gezegeni endüstri öncesi bir ütopyaya çekmek gibi makinenin varlığını gözardı eden, yeniliğe karşı bir çaba da değil. Tam aksine, Yavaş hareketi hızlı ve modern dünyada daha iyi yaşamak isteyen kişiler tarafından oluşturulmaktadır. İşte bu nedenle Yavaşlık felsefesi tek bir kelimeyle tanımlanabilir: denge*” (Honore, 2008: 15).

Tablo 3: Hızlı ve Yavaş Akımlarının Karşılaştırılması

Yaklaşımlar	Hızlı	Yavaş/Sakin
Özellikler	Homojen Tek zorunluluk Eşitsiz Endüstriyel Standart Sürdürülemez Kurumsal Kopyalanmış Düşük kalite Çoğaltılabilir Yerel kültür ve tarihe duyarlı	Kişiyeye özgü Çoklu zorunluluk Eşit El işi Özel Sürdürülebilir Taban örgütlü Gerçek Yüksek kalite Kişiyeye özgü Yerel tarih ve kültüre duyarlı

Örnekler	Mega kent projeleri Hava kirliliği Endüstriyel gıda sistemleri	Toplum ekonomik gelişimi Yavaş/Sakin şehir Yavaş yemek
----------	--	--

Kaynak: (Knox vd., 2006: 325)

Hız kelimesi yukarıdaki tabloya ek olarak Honore'ye (2008: 15) göre; meşgul, kontrol eden, saldırgan, aceleci, analitik, stresli, yüzeysel, sabırsız, aktif, miktarı kalitenin üzerinde gözeten anlamında kullanılıyor. Yavaş ise tam tersi: sakin, dikkatli, açık, sessiz, sezgisel, telaşlı olmayan, sabırlı, düşünceli ve kalitenin miktardan daha üstün tutulduğu durumları anlatıyor. İnsanlarla, kültürle, işle, yemekle, her şeyle gerçek ve anlamlı bağlar kurmakla ilgili. Buradaki paradoks Yavaşlık teriminin her zaman yavaş davranma anlamına gelmemesidir. “Yavaşlığa taraf olmak adalete, barışa ve çevreye taraf olmaktır. Ötekiyle bir bağ kurmaya ve merhamete talip olmaktır. Sabırsız, nicelik yanlısı, sığ, kontrolcü ve agresif hızlı'ya karşı; nitelik yanlısı, derin, sakin, sezgisel ve özenli olanın tarafını tutmaktır yavaşlık” (Sayar, 2019: 11). Yine Cittaslow'un resmi internet sayfasında Yavaş Yaşam şu sözlerle tanımlıyor; “Yavaş Yaşam; Yavaş yaşamak, hayattan zevk alabilmek, sevdiğimiz ve kendimize zaman ayırabilmek, hız için dünyaya zarar vermemektir. Arkadaşlarımızla yürürken kahve içmek yerine oturmak ve onlara zaman ayırmaktır. Hayatın hızlı gidersek erken varacağımız bir varış noktası yoktur, önemli olan hayatımızı nasıl yaşadığımızdır, her geçen anın değerini bilmemizdir” (cittaslowturkiye.org).

“Hızla yaşanan bir hayat önüne geçilemeyecek derecede yüzeysel olabilir. Acele ettiğimiz zaman herşeyi üstünkörü görüyor ve etrafımızdaki dünya veya diğer insanlarla gerçek bir bağ kuramıyoruz” (Honore, 2008: 9). “Güzellik ancak onu durup temaşa edecek zamanımız varsa size bir şey söyler. Günümüzde, görmenin yerini bakmak, hatta bakmanın yerini göz atmak alıyor. Şeyler, ancak iki göz atış arasındaki süre boyunca ilgimizi çekebilir” (Sayar, 2019: 28). “Yavaşlamanın en büyük faydaları zamanı işle, doğayla, bedenlerimizle ve zihnimizle anlamlı bağlar kurmamıza fırsat verecek sükuneti sağlaması. Bazıları buna daha iyi yaşamak diyor. Bazıları da buna manevi gelişme diyor” (Honore, 2008: 279).

“Bu hedonist (hazcı) çağda yavaşlık hareketinin çok iyi pazarlanabilecek bir yönü var: yavaşlık hareketi keyif satıyor. Yavaşlık hareketinin merkezindeki öğretisi, işleri düzgün yapmak için vakit ayırmak ve böylece onlardan daha çok keyif almak. Ekonomik bilançoya etkisi ne olursa olsun yavaşlık felsefesi bizi gerçekten mutlu eden şeyler sunuyor: iyi bir yaşam, gelişen bir çevre, güçlü topluluklar ve ilişkiler, sonu gelmeyen telaştan kurtulmak” (Honore, 2008: 280). Yavaş Hareketi'nin en dikkat çeken yönü, küreselleşmeyle birlikte homojonlaşan, aynılan ve farklılıkların aşındığı bir zamanda her özeli özgün bırakmak, çoğunluk içinde eriyip yok olmasını önlemeye çalışmaktır. Yavaş hareketi bu anlamda küreselleşmeyi reddetmemektedir, bilakis günümüz modern teknoloji çağında küreselleşmeyle birlikte insanların sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik alanlarda birbirlerinden etkilenmeleri kaçınılmaz olduğunun farkındadır. Ancak Yavaş Hareketi'nin asıl iddiası küreselleşmenin özgün kültürel farklılıklar üzerindeki aşınmalara dikkat çekmek ve her bir kültürün çoğunluk içinde özgün yanını koruma amacını gütmektir (Yurtseven vd., 2010: 7). Ayrıca Yavaş Hareketi'nin de küresel bir hareket olduğunu unutmamak gerek, bu yönüyle eğer bugün bu sosyal hareket 30 farklı ülkede taraftarları bir çatı altında topluyor ve küresel pazarda kendine alan bulabiliyorsa bu küreselleşmenin sağladığı imkanların neticesidir.

Sürdürülebilir Kalkınma kavramının uluslararası boyutta gündemdeki yerini koruması ve adil, güvenilir, sağlıklı, iyi kavramları çerçevesinde yaşam kalitesini de arttırmaya yönelik arayışlar ‘Yavaş Yaşam’ hareketini doğurmuştur. Bu hareketler *Yavaş Yemek (Slow Food)*, *Yavaş Para*, *Yavaş Turizm*, *Yavaş Seyahat*, *Yavaş Tasarım*, *Yavaş Eğitim/Yavaş Okul*, *Yavaş Trafik*, *Yavaş Şehir (Cittaslow)* hareketleridir. (Yurtseven vd., 2010) Ancak konumuz sınırlılıkları çerçevesinde bu çalışmada yalnızca Yavaş Yemek (Slow Food) ve Sakin Şehir (Cittaslow) hareketleri ele alınacaktır. Bu çerçevede Slow Food hareketi; felsefesi, manifestosu ve tarihçesine değinilecek ve ardından Sakin Şehir (Cittaslow) hareketiyle olan yakın ilişkisi ele alınacaktır.

1.2.1 Yavaş Yemek/Slow Food

20. yüzyılın ikinci yarısından sonra küreselleşmenin de etkisiyle şehirler büyüdü, merkezleri ve caddeleri büyük binalar ve fast food restoranları kaplamaya başladı. Bu hızlı ve hazır yaşam tarzına ilk tepki İtalya'dan geldi. Her şey 1986'da İtalya'nın Bra şehrindeki İspanyol merdivenlerinde (Piazza di Spagna) yapılan McDonald's açılışının, Carlo Petrini önderliğindeki bir grup tarafından tabaklar dolusu İtalyan makarnası fırlatılarak protesto edilmesiyle başladı (Petrini vd., 2011). Yerel halktan birçok kişiye göre bu McDonalds' restoranı fazla olmuştu; içeride barbarlar vardı ve artık bir şeyler yapılmalıydı. Dünyayı saran fast food furçasına dur demek için etkili bir yemek yazarı olan Carlo Petrini Yavaş Yemek'i (Slow Food) kurdu. İsmi de yansıttığı gibi bu hareket McDonalds'ın yapmadığı her şeyi temsil ediyor: taze, yerel, mevsimlik ürünler; nesiller boyunca elden ele geçen yemek tarifleri, ölçülü çiftçilik, esnaf ürünleri, aile ve arkadaşlarşa keyifle yemek yemek (Honore, 2008: 60).

1986 yılında Bra-İtalya'da kurulan Yavaş Yemek Hareketi, yemek alışkanlıklarının ahlaki ve sosyal yönlerine ilişkin gıda tüketicilerinin artan gereksinim ve taleplerini karşılamaya yönelik kar amacı gütmeyen bir kuruluş olarak kısa bir süre içinde uluslararası bir ağ haline gelmiştir. Slow Food Hareketi'nin temel amacı Fast food kültürüyle damak tadının standartlaşmasına ve tüketicilerini yalnızca müşteri ve kar potansiyeli olarak gören bakış açısına karşı durmaktır. Slow food akımının başlangıcından beri iki ana başlık etrafında şekillenmektedir. Bunlardan ilki, küresel fast food zincirlerine karşı rekabeti arttıracak küçük çaplı yerel ve özgün üretimin desteklenmesi. Bu alanda geleneksel yemekleri ve sürdürülebilir tarımsal mirası koruma amacı güder. İkincisi ise; özgün, yerel ve geleneksel yemekler hakkında tüketicileri bilgilendirerek onları eğitmeyi amaçlamaktadır. (Yurtseven vd., 2010: 36).

Slow Food Manifestosu "Bölgesel gelenekleri, iyi yemekleri, gastronomik keyfi ve yavaş bir yaşam temposunu savunmak amacıyla 1980'lerde Carlo Petrini ve bir grup aktivist tarafından Slow Food başlatıldı. Yirmi yıldan fazla bir tarihte, hareket plaka, gezegen, insanlar, politika ve kültür arasındaki güçlü bağlantıları tanıyan gıdaya

kapsamlı bir yaklaşım benimsemek için geliştirdi. Bugün Slow Food, 160'tan fazla ülkede binlerce projeyi ve milyonlarca insanı içeren küresel bir hareketi temsil ediyor.”(www.slowfood.com)

“9 Kasım 1989’da kurucu üye Falco Portinari’nin kaleme aldığı uluslararası yavaş gıda hareketi bildirisi 15 üye ülke tarafından onaylanarak resmen kabul edilmiştir. Bu bildirin ilkeleri şöyledir.(slowfoodgenclik.wordpress.com)

- *Endüstriyel uygarlaşmayla başlayıp gelişen yüzyılımız, önce makineyi icat etti sonra da onu kendine yaşam modeli olarak seçti.*
- *Hayatın koşuşturma telaşı bizi köleleştirdi, sinsi bir virüse yenik düştük: alışkanlıklarımızla aramıza giriyor, evimize, özelimize yayılıyor ve bizi ‘Hızlı yemek’e zorluyor.*
- *Bu telaşın türünün neslini tüketme tehlikesine karşı ve insan olmanın hakkını vermek adına, Homo Sapiens kendini kurtarmalı.*
- *Hızlı hayatın evrensel çılgınlığına karşı direnmenin tek yolu sakin ve inatçı bir usulde bedensel keyif unsurlarımızı sıkı sıkıya savunmaktır.*
- *Uygun dozlarda, duyuşsal hazları ve uzun soluklu keyifleri emniyete almak; durmadan çalışmayı verimlilik zannetme çılgınlığına kapılmış kalabalığın hastalığını kapmaktan korur.*
- *Bizim bu düzene karşı koyuşumuz, Yavaş Yemekle sofrada başlamalı. Bölgesel yemeklerimizin lezzetlerini, kokularını yeniden keşfedelim ve Hızlı Yemek’in ezici etkisini kendimizden uzak tutalım.*
- *Hızlı yaşam, üretkenlik adına, var olmamızın geleneklerini değiştirdi ve çevremizi, ufkumuzu tehdit etmekte. Bu duruma tek çözüm ‘Yavaş Yemek’tir.*

• *Gerçek kültür; lezzeti yok saymak yerine onu geliştirmektir. Bunun da yolu, uluslararası deneyim, bilgi ve proje değiş tokuşundan daha iyi ne olabilir? ‘Yavaş Yemek’ daha iyi bir geleceği emniyete alır. (slowfood.com)*

“Slow Food, tüm insanların kendileri için iyi olan, onu yetiştiren ve gezegen için iyi olan gıdalara erişebilecekleri ve tadını çıkarabilecekleri bir dünya öngörüyor. Yaklaşımları birbirine bağlı üç ilke tarafından tanımlanan bir gıda kavramına

dayanmaktadır: iyi, temiz ve adil. İyi: kaliteli, lezzetli ve sağlıklı yemekler, Temiz: çevreye zarar vermeyen üretim, Adil: tüketiciler için uygun fiyatlar ve adil koşullar ve üreticiler için ödeme” (www.slowfood.com). Bu yönüyle Slow Food’un bu 3 ilkesi Sürdürülebilir Kalkınma’nın 3 boyutu ile de paralellik göstermektedir. Bu noktada Slow Food’un iyi ilkesinin Sürdürülebilir Kalkınmada ekonomi boyutuna, iyi ilkesinin toplum boyutuna ve adil ilkesinin de çevre boyutuna karşılık geldiği söylenebilir.

“Hızlı yemek ve hızlı besin yetiştirmek insan sağlığını tehdit ediyor. Bir sohbeti bölüşerek, aralarda durup dinlenerek paylaşılan yemekler yerini tüketilen besinlere bırakıyor. Hormon ve kimyasallarla hızlı büyüyen her türlü besin, kansere davetiye çıkarıyor ” (Sayar, 2019: 44). “Gastronominin; politika, tarım ve çevreyle olan ilişkisinin anlaşılması, Yavaş Yemek’i tarım ve ekoloji alanlarında önemli ve aktif bir hareket haline getirdi. Yavaş Yemek; zevk ve yiyeceği, bilinçli ve sorumlu bir biçimde ilişkilendirir. Yavaş Yemek Hareketi; gıdalardaki biyolojik çeşitliliği savunmayı, lezzet eğitiminin gelişmesi ve yaygınlaşması, mükemmel gıdaların üreticileri ve tüketicilerini bir araya getiren organizasyonlar düzenlemeyi amaçlamaktadır.” (Yurtseven vd., 2010: 20)

Yavaş Yemek, geleneksel yemeklere sahip çıkmayı, ekosistemin işleyişin, saygı göstermeyi, rahat ve sağlıklı beslenmeyi, tüketilen gıdalar hakkında bilgi sahibi olmayı, kendi yiyeceğini yetiştirebilmeyi, yemekten tat almayı, sofrada yemekle birlikte sosyal bağları güçlendirmeyi ilke edinmiş bir akım olarak ortaya çıktı. Slow Food ‘İyi, temiz ve adil gıda’ felsefesini formüleştirdi. ‘Gıdanın iyi olması’ yerken bize mutluluk vermesi ve lezzetli olması, ‘gıdanın temiz olması’ üretimde kullanılan tekniklerin çevreye, hayvan ve insan sağlığına zarar vermemesi, ‘gıdanın adil olması’ ise, üreticilerin emeklerinin sömürülmeden emeklerinin karşılığını alabilmeleri anlamına gelmektedir. Gıdaların taze olması, dalında ve mevsiminde olgunlaşması, paketlenme-ambalajlama ve taşıma zorunluluğunun ortadan kalkması, böylece çevre kirleten atıklara meydan verilmemesi adına yerel üretime öncelik verilmektedir. Tüm bunlar beraberinde gıdaların üretim aşamasında hangi şartlarda ve nasıl üretildiğinin de bilgisi verilerek, üretiminden tüketimine kadar ki süreçte başka araçların da araya

girmesini engel olacaktır. Ayrıca geleneksel üretim yöntemleri, yerli tohumlar, tür ve çeşitlilik de korunmuş olacak, ekolojik çeşitliliğin korunması ve zenginleştirilmesine imkan sağlanacaktır (Sırım, 2012: 123).

Slow Food Hareketinin yaşam felsefesi, sürdürülebilir üretim anlayışı; gıdanın iyi, adil ve temiz olması için geliştirdiği formül, insan ilişkilerine verdiği öncelik, yerel kültürü koruma ve küresel dalgayı bu anlamda bir avantaja çevirmesi diğer Yavaş(slow) hareketlerin doğmasına zemin sağlamıştır. Slow Food Hareketi'nden sonra Slow Turizm ve Slow Seyahat gelişmiştir. Bu hareketlerin ardından modern küresel ekonomik piyasasının temeli olan ekonomi, ticaret, para, eğitim, işletmecilik alanlarında da yavaş hareketlerini başlatmıştır. Ancak hızlı modern dünyada bu hareketlerin kendine ait somut ortamları olmadığından Slow Food Hareketi sonrası oluşan bu saydığımız yeni hareketlerin uygulanması zorlaşmaktaydı. Tüm bu Yavaş Hareketlerinin uygulanabilmesi için kendi ait ortamlarının olması zorunluydu. Günümüzde kentler modern hızlı yaşamın ve küresel ekonominin göstergesi konumundadırlar. Şehirlerin gelişmişlik seviyeleri içindeki alışveriş merkezleri, iş merkezleri, kule binalar, dev caddeler ve beton binalar ile anılmaktalar. Bu anlamda Slow akımının da kendi felsefesini koruması ve uygulayabilmesi için de kendi şehir formunu inşa etmesi gerekiyordu. Cittaslow böyle bir ihtiyaç neticesinde ortaya çıkmıştır. Yavaş hareketinin farklı konulara, farklı coğrafyalara, farklı kültürlerle yayılması ve gelişmesi oldukça hızlı gerçekleşmiştir. (Ünal vd., 2016: 895) Bir belediyeler ağı olan Cittaslow Hareketi çalışmamızın da anahtar kelimelerinden biri olup çalışmamızın omurgasını oluşturmaktadır. Bir sonraki başlıkta Cittaslow Hareketi'nin detaylandırılacaktır.

1.2.2 Belediyeler Ağı Olarak Sakin Şehir (Cittaslow)

1999 yılında ortaya çıkıp kısa bir zamanda da dünyanın dört bir yanına yaygınlaşan Sakin/Yavaş şehirlerin (Cittaslow) yukarıda da değinildiği üzere süreci hazırlayan tarihsel gelişmeler olmuştur. Sürdürülebilir Kalkınma kavramının ortaya çıkması ve bu alanda gerçekleştirilen ulusal ve uluslararası konferanslar sonucunda bu toplantıların genel çıktıları (Gündem 21 gibi) ve 21. yüzyılda doğa ve toplum kaynaklı sorunlara dikkat çeken yeni toplumsal hareketler diğer taraftan

kapitalizm ve sebep olduğu küresel kriz neticesinde bu sorunlara yönelik alternatiflerin arayış çabaları Sakin/Yavaş Şehir'lerin (Cittaslow) ortaya çıkmasını hazırlayan temel süreçler olmuşlardır (Tekin, 2018: 71-72). “Gıda konusunda giderek artan bilinçlenme ve sağlıklı olmanın öneminin vurgulanmasıyla birlikte ortaya çıkan gıda hareketinin devamı olan, ‘sakin şehir’ yaklaşımı önem kazanmıştır. Kent yaşamında giderek artan çevresel, sosyal ve ekonomik problemler bireyleri doğayla uyumlu yaşayabilecekleri ve yaşam kalitelerini artıracabilecekleri sakin şehir gibi alternatiflere yöneltmiştir” (Tekin, 2018: 111).

1.2.2.1 Cittaslow Hareketinin Başlangıcı

“Cittaslow hareketi 1999 yılında Greve in Chianti'nin eski belediye başkanı Paolo Saturnini'nin vizyonu doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Paolo Saturnini yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla kentlerin kendilerini değerlendirmelerini ve farklı bir kalkınma modeli ortaya koymaları fikrini ulusal boyuta taşımıştır. İdealleri kısa zamanda Bra (Francesco Guida), Orvieto (Stefano Cimicchi) ve Positano (Domenico Marrone) belediye başkanları ve Slow Food başkanı Carlo Petrini tarafından benimsenmiştir” (cittaslowturkiye.org). O yörede şu sıralar *la dolce vita* (*tatlı hayat*) yaşamın kuralıdır (Honore, 2008: 88).

Dört belediye başkanı Orvieto'daki kuruluş toplantısında daha sakin ve daha az kirlenmiş fiziksel ortamlara doğru çalışmayı, yerel estetik gelenekleri korumayı ve yerel el sanatlarını, ürünleri ve mutfağı teşvik etmeyi içeren bir dizi ilkeyi içeren anlaşmaya imza attı. Ayrıca, daha sağlıklı ortamlar oluşturmak, vatandaşların kaliteli yaşama ritimlerinden haberdar olmak ve daha iyi bir yaşam için idari çözümler aramaktaki deneyimlerini paylaşmak için teknolojiyi de kullanma sözü verdiler. Amaç, iyi yemek, sağlıklı ortamlar, kaliteli yaşam, sürdürülebilir ekonomiler ve mevsimsellik ve toplum hayatının geleneksel ritimlerine dayanan sağlam bir canlılığa sahip olan yerlerin gelişimini desteklemektir (Knox, 2005: 5).

İtalyanca Citta (şehir) ve İngilizce Slow (yavaş) kelimelerinden oluşan Cittaslow terimi, sakin-şehir anlamında kullanılmaktadır. Cittaslow ağı; küreselleşmenin şehirlerin dokusunu, sakinlerini, yaşam tarzını standartlaştırmasını ve yerel özelliklerini ortadan kaldırmasını engellemek için ‘Slow Food’ hareketinden

ortaya çıkmış bir kentler birliğidir. Küreselleşmenin yarattığı homojen mekanlardan biri olmak istemeyen, yerel kimliğini ve özelliklerini koruyarak dünya sahnesinde yer almak isteyen kasabaların ve kentlerin katıldığı bir birliktir. Şehrin ruhunun, dokusunun, tarihinin, kültürünün, renginin, müziğinin ve hikayesinin uyum içinde şehir sakinlerini ve şehri ziyaret edenlerin zevk alabilecekleri bir hızda yaşanmasıdır. Yerel zanaatları, tatları ve sanatları sadece eskilerin hatırlayabildiği kavramlar olmaktan çıkarmak, bunları çocuklarımızla ve misafirlerimizle paylaşmaktır (Sezgin vd., 2011: 128). Cittaslow ağı; dünyanın bir miras değil emanet olduğu düşüncesinde, hem bugünün hem de gelecekte aynı yerde yaşayacak insanların yaşam kalitesini korumaya yönelik birlikte hareket eden bir şehirler ağıdır (E. B. Keskin, 2012).

“50.000'den fazla nüfusu olmayan küçük kasabaların kolay ve keyifli bir yaşam için en iyi fırsatları sunduklarını iddia eden Cittaslow hareketi İtalya’da geç Orta Çağdaki şehirlerin yaşam biçimi ve mimari anlayışından ilham almaktadır. İtalya’daki geç Orta Çağ ve Rönesans’ın gerçek şehirleri, sosyal bir toplanma merkezi olarak işlev görüyordu” (Miele, 2008: 137). “Bu dönemin şehirleri, insanların alışveriş için biraraya geldikleri, cazibeli meydanlarda sosyalleşip yemek yiyebilecekleri kalabalık mahallelerden oluşuyordu” (Honore, 2008: 93). Geç Orta Çağ Roma şehirleri geleneksel Avrupa şehirleri olarak bilinmekle birlikte Avrupa’nın sanayi öncesi şehir hayatının ve mimari üslupların en gelişmiş şehir planlarına sahiplerdir.

Yavaş Şehirler (CittaSlow) hareketi, insanların ‘yer kültürünü’ ve aidiyetlik hissini yeniden keşfediyor. CittaSlow hareketi, daha açık bir şekilde küreselleşmeye cevap veren bir çim köküdür ve daha uzun süredir kurulmuş ve daha iyi bilinen Slow Food hareketi ile yakından ilgilidir. İki hareketin amaçları farklı ancak tamamlayıcı niteliktedir: Geniş anlamda her ikisi de yerel, geleneksel kültürlerin lehine, rahat bir yaşam temposu vadediyor. Her iki hareket de küresel sermayeye sahip işletmelere karşıdır. Her ikisi de büyük işletmelere ve küreselleşmeye düşmandır. Üyeliğe hak kazanabilmek için, organik tarımın tanıtımından ziyaretçilerin yerel geleneksel yemekleri tadabilecekleri merkezlerin oluşturulmasına kadar bir dizi önlem alma

sözü vermelidir. Ayrıca, hammaddelerin kaynaklarını ve saflığını korumak ve fast food ve kültürel standardizasyonun ilerlemesini engellemek için adımlar atmalıdırlar. Aday şehirlerin yalnızca geleneksel yerel sanat ve el sanatlarını desteklemeye değil aynı zamanda ürünleri bölgeye özgüllüğü ve kimliğini veren modern endüstrileri desteklemeye de bağlı olması gerekir. Şehirlerin doğayla uyumlu geleneksel mimari formlarını korumaya ve restore etmeye de önem vermeli ve ağaç dikmeye, daha fazla yeşil alan yaratmaya, bisiklet yollarını ve yaya caddelerini arttırmaya, kamu meydanlarını ve pazarlara reklam panolarından ve uzak tutmaya söz vermelidirler. Gürültü kirliliğini, ışık kirliliğini ve hava kirliliğini azaltmak, alternatif enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmek, toplu taşımayı geliştirmek ve her yeni gelişmede çevre dostu mimariyi teşvik etmeyi de vaat etmelidir (Knox, 2005: 5-6).

1.2.2.2 Cittaslow Felsefesi

Cittaslow hareketi hızlı ve tüketime dayalı bir yaşam tarzının hâkim olduğu metropol yaşamına ve mimari anlayışına alternatif bir yaşam biçimi hedeflemektedir. Cittaslow felsefesinde de vurgulandığı gibi; yaşamın, yaşamaktan zevk alınacak bir hızda yaşanmasını (festina lente: yavaşça acele et) savunmaktadır. Bu hareket, şehir sakinlerinin birbirleriyle insani ilişkiler kurabilecekleri, sosyalleşebilecekleri, kendine yetebilen, sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen, el sanatlarına, doğal yaşam alanlarına, gelenek ve göreneklerine sahip çıkan, ama aynı zamanda alt yapı sorunlarına doğayla uyumlu çözümler üreten, yenilenebilir enerji kaynakları kullanan, teknolojinin imkanlarından yararlanan kentlerin yaratılmasını hedeflemektedir. Yavaş hareketi küreselleşme bağlamında incelendiğinde kentlerin önemi daha da artmaktadır. Cittaslow, küresel ve devasa kentlere karşı nüfusu az fakat nitelikli şehirleri hedefleyen bir kentler birliğidir. Turizm, ticaret, tarım, eğitim ve trafik gibi tüm yavaş organizasyonlar yavaş şehir içinde kendisine yer bulabilmektedir. Bu nedenle Cittaslow diğer yavaş hareketlerden ayrı olarak daha kapsamlı bir hareket halini almaktadır (Ünal vd., 2016: 900).

Cittaslow'da tarihi binalar korunarak ve restore edilerek tarihi kültürel hafıza canlandırılıyor ve yeniden hayata kazandırılıyor, yerel kültüre ait olan her şey (festivaller, mimari, komşuluk ilişkileri, doğayla bütünlük, üretilen yerel ürünler,

yemek, küçük el tezgahları ve yerel esnaf vb.) yaşatılarak gelecek kuşaklara aktarılması için özel bir çaba harcıyor. Böylelikle modern şehirlerde oluşan yabancılaşma ve yersiz-yurtsuzlaşma hissi yok edilmeye çalışılıyor. Tüm bunlarla birlikte Cittaslow, sürdürülebilir kentleşmenin özellikle sosyo-kültürel boyutuna yönelik çalışmalara ağırlık verdiği söylenebilir. Sosyo-kültürel boyut, kentleri özgün tarihi ve kültürüyle şekillenmiş olan kent kimliği ile ilgilidir. Kent kimliğinin korunması ve geliştirilmesi, doğal, tarihi, dini ve kültürel değerlerin korunması sürdürülebilir kentlerin oluşturulmasında önemli bir yer tutmaktadır. Cittaslow felsefesi ve kriterlerinde de vurgulandığı gibi Cittaslow, kentlerin yerel kültürlerini ve özelliklerini korumaları, geliştirmeleri ve sonraki nesillere de daha doğal, temiz, adil ve yaşanılabilir alanları bırakmayı teşvik etmesi bakımından sosyo-kültürel açıdan da sürdürülebilir bir kent hareketidir (E. B. Keskin 2010: 101).

Cittaslow'un yerel kültürel mirasını korumaya ve yaşatmaya yönelik yukarıda saydığımız bu özel çabalarının yanında yerel sürdürülebilir kalkınmaya da çabaladığı söylenebilir. "Kentsel kalkınmada bir alternatif olarak sürdürülebilir kentsel kalkınmanın temel amacı adil ve kar elde eden bir ekonomik kalkınmayı teşvik ederken kentin çevresel değerlerinin de korunmasıdır" (Tekin, 2018: 87). Bu kapsamda Cittaslow resmi sayfasında ayrı bir başlık açılmış ve ilgili alanda konu hakkında şu sözlere yer verilmiştir; "küçük kentlerde istihdam ve sosyal olanakların eksikliği nedeniyle özellikle gençler büyük şehirlere göç etmektedir. Ekonomik gücü olmayan kentler zamanla ölmektedir. Kentin kendi kimliğine sahip çıkarak kalkınması mümkündür. Kentin doğasına, esnafına, kültürüne, tarihine, yemeklerine, ürünlerine saygı duyarak bir kalkınma sahip çıkarak geliştirmesi sosyal ve ekonomik hayatın canlanması kentin ayakta kalması için şarttır" (cittaslowturkiye.org).

Daha kibar ve daha saygılı bir yaşam biçimini benimseyen Cittaslow taraftarları da teknolojiye karşı değildir. Yavaş veya sakin olmak uyusuk ya da tembel olmak anlamına da gelmemektedir. Bir şehirler ağı olan bu hareketin amacı geleneksel mimariyi, zanaatı ve sofrayı korumaktır. Ancak diğer taraftan modern dünyada şehir sakinlerinin yaşam kalitelerini arttıran ve doğayla uyumlu en iyi teknolojinin de kullanılması taraftarıdır. Tam da bu noktada Cittaslow şu soruyu

soruyor. Yaşam kalitemizi arttırıyor mu? Eğer cevap ‘evet’ ise şehir onu benimsiyor. Kullanılan teknoloji doğaya zarar vermeyeceği gibi insani ilişkileri de muhafaza etmeli, hatta desteklemelidir. Örneğin; metropol şehirlerde arabaya atlayıp hızla işe gitmek ve aynı hızda, yoğun trafik ve gürültü içinde eve dönmek yerine, trafikte yaya yollarını kullanıyorsunuz ve bisikletle ulaşımı sağlayarak insanlarla ve doğayla iç içe gündelik bir yaşam biçimini benimsiyorsunuz (Honore, 2008: 89). “Sakin şehirler bir taraftan yerel halkın yaşam kalitesini arttırma amacına yönelik faaliyet gösterirken, diğer taraftan da küreselleşmenin olumsuz etkilerine karşı bir duruş sergileyerek yerel değerleri korumaya çalışmaktadır” (Tekin, 2018: 230).

Modern kent yaşamına sunmuş olduğu alternatif bir felsefeyle, kaliteli yaşam vaadiyle, insani ilişkilere verdiği öncelikle, doğayla uyumlu ve barışık politikalarıyla, yerel kültür ve tarihi mirası koruma güdüsüyle Cittaslow çok kısa bir sürede büyüdü ve dünyanın bir çok bölgesine yayıldı. Ancak hareket bu noktada burada başka bir tehlikeyle karşı karşıya kalmaktadır. Cittaslow üyeleri her geçen gün artmakla birlikte kırılgan ve hassas yapılarından dolayı küreselleşmenin etkisine ve popüler tüketim kültürüne karşı da savunmasız kalmakta. Honore’nin (2008) sözleriyle; “Cittaslow kendi başarısının kurbanı: Yavaş yaşam vaadi hem turistleri hem de diğer yabancıları çekiyor; bu da hız, gürültü ve acele yaratıyor.” Cittaslow şehirleri mekanın pazarlanması ve kültür endüstrisinde yeni bir pazar ve marka haline geliyor. Daha da ötesi şehrin kendisi turizm pazarında bir meta haline geliyor. Popüler tüketim kültürün hakim olduğu bir dünyada Cittaslow şehirleri bu güçlü modern kültür karşısında zayıf kalabiliyor. Bu aşamada Knox’un da (2005: 8) işaret ettiği gibi; Cittaslow üyesi şehirlerde mağaza fiyatları artabilir, yabancı turistlerin orada ev almak istemeleri konut fiyatlarını arttırabilir, düşük gelirler bu dönüşüm karşısında şehirde tutunmakta zorluk çekebilir. Tüm bu dönüşümler şehirlerin özgün yapısını bozabilir ve şehirler ironik bir şekilde metropol kentlerin çıkmazları olan gürültü, hava kirliliği, kalabalık nüfusun olduğu alanlar haline gelebilir. Olası tüm bu olumsuz gelişmelerin yaşanması ise Cittaslow felsefesine ve amacına tamamen aykırı bir sonuç olur. Olsası bu tehditlerin yaşanmasını engellemeye yönelik tehditlere karşı Knox’un önerdiği çözüm, Cittaslow hareketinin yayılması ve üye şehirlerin çoğalmasındır. Ne kadar fazla Cittaslow üyesi şehir olursa genel dikkat o kadar

dağılacak ve mevcut turist dengesi diğer şehirlere de ilgi gösterecektir. Böylece mevcut temiz, kaliteli ve sürdürülebilir kent yaşamı talebi diğer şehirlere de dağıtılmış olacaktır.

1.2.2.3 Cittaslow (Yavaş Şehir) Birliğine Üyelik Süreci ve Kriterleri

CittaSlow hareketinin amaçlarına ulaşmak, ilk etapta, şehir belediye başkanı tarafındaki hareketin ilkelerine güçlü bir bağlılık gerektirir. Uzun vadeli ve istikrarlı bir sürecin başarıya ulaşması için Cittaslow ideallerini destekleyen bir yönetim anlayışına ve şehir sakinlerinin yönetime katılımını sağlayan bir yerel birliktelik ittifakı gerekir. CittaSlow hareketinin üyeliği dikkatlice kontrol edilir ve şehirler üyeliğe ancak eğitimli yerel 'operatörler' kentin Yavaş Şehir ilkelerine bağlılığı hakkında bir başlangıç raporu hazırladıktan sonra, 7 anahtar alanı kapsayan ayrıntılı bir denetim raporu hazırladıktan sonra kabul edilir: çevre politikaları ve planlama; altyapı kullanımı; teknoloji entegrasyonu; yerel ürünlerin ve yaşam biçimlerinin teşviki; misafirperverlik ve yaşam ritmi; ve yer duygusu (Knox, 2005: 5-6) gibi alanlarda şehrin bir dönüşüm süreciyle üyeliğe adaylığı başlar.

Latince kavram olan *festina lente*'nin (yavaşça acele et) felsefi ilkesi üzerine inşa edilmiş olan bu 7 alana bölünmüş kriterlerin genel teması 'geçmişin bilgisinin en iyisini aramak ve şimdiki zamanın ve geleceğin en iyi olanakları sayesinde zevk almak' olarak da özetlenebilir. Bu ilke ve önlemlere göre, Yavaş Şehirler, çevre bölgelerinin ve kentsel yapıların özelliklerini korumak ve geliştirmek için tasarlanmış bir çevre politikası uygulayan ve onayı geri kazanma ve yeniden kullanma tekniklerine yerleştiren çevre politikaları uygulayan şehirlerdir. İşlevsel bir altyapı politikası uygulayarak. Arazinin işgalinin değil iyileştirilmesi için ve çevrenin ve kent dokusunun kalitesinin iyileştirilmesi için teknolojilerin kullanılmasının teşvik edilmesi. Yavaş Şehirler, transgenik ürünler hariç olmak üzere doğal, eko-uyumlu teknikler kullanılarak üretilen gıda maddelerinin üretimini ve kullanımını teşvik eder (Miele, 2008: 139).

Üyelik Süreci: "Slow City" statüsünü elde etmek için, bir şehir Slow Food kurallarını benimsemeyi kabul etmeli ve elverişliliğini arttırmak ve yerel çevreyi korumak için çalışmalıdır. Bir şehir Yavaş Şehir olduğunda, Yavaş Şehir

hedeflerinden bazıları zaten şehir mirasının bir parçası olabilir. Bununla birlikte, diğer değişiklikler her zaman tanıtılabilir ve uygulanabilir - genellikle diğer Cittaslow üyesi şehirlerde uygulanan programlardan ilham alarak” (cittaslow.org) da bu süreç yürütülebilir.

Cittaslow ağına katılmak isteyen bir kent öncelikle kendi ülkesindeki Cittaslow koordinatörlüğüne üye olma niyetini gerekçesiyle birlikte bir mektupla yazmalı. Bu mektupta; şehir tanıtılmalı (tarihi, coğrafi yapısı, nüfusu, sahip olduğu özellikler, vb) Türkiye’de ise Cittaslow başkenti ve koordinatörlüğünü ise İzmir’in Seferihisihar ilçesi yürütmektedir. Üye adayı şehrin başvuru mektubu, kentin Cittaslow Felsefesi ve Cittaslow Kriterleri’ne uyumu açısından değerlendirilir. Değerlendirme sonucu, gerekçeleriyle birlikte kente bildirilir. Başvuru mektubunun olumlu değerlendirilmesi durumunda, Cittaslow Türkiye Koordinasyonu (Cittaslow Türkiye Bilim Komitesi ve Yavaş Yaşamı Destekleme Derneği) kente adaylık değerlendirme ziyaretinde bulunur ve adaylık değerlendirme raporu hazırlar. Kent, adaylık değerlendirme raporunun olumlu olması durumunda, Aday Kent ilan edilir. Adaylık Değerlendirme Raporu’nun olumsuz olması durumunda, başvuru reddedilir.

Cittaslow Türkiye Koordinasyonu tarafından, hazırlanan bir raporla kentin Cittaslow üyelik kriterlerine ilişkin eksiklikleri belirten bir rapor düzenlenir ve kentin yapması gerekenler raporda belirtilir. Raporda belirtilen eksikliklerin bir yıl içinde tamamlanması istenir aksi halde şehrin üyelik süreci iptal edilir. Raporda belirtilen eksikliklerin verilen sürede giderilmesi durumunda Cittaslow Türkiye Koordinasyonu (Cittaslow Türkiye Bilim Komitesi ve Yavaş Yaşamı Destekleme Derneği) tarafından tekrar ziyaret edilir. Koordinasyon, eksiklerin giderilip-giderilmediğini ve adaylık sürecinde gerçekleştirilen faaliyetleri değerlendirir. Koordinasyon değerlendirmesinin olumlu olması durumunda, kent Başvuru Dosyası’nı hazırlar ve üyelik başvurusunda bulunur. Değerlendirmeyi geçen kentin dosyası, Cittaslow Genel Merkezi’ne (Cittaslow International-İtalya) iletilir ve Genel Merkez’in değerlendirmesi sonucunda Cittaslow üyeliği onaylanır. (cittaslowturkiye.org)

Adaylık sürecinde ayrıca kent yöneticilerinin aday şehrin sakinlerini bilgilendirmesi yönünde çalışmalar yürütmelidir. Cittaslow projesinin aday şehirde başarıya ulaşması için halkın Cittaslow kimliğine ve bu alanda yapılanlardan haberdar olması ve sahip çıkması çok önemlidir. Bu projenin halk tarafından sahiplenilebilmesi için Sakin Şehir Birliği'nin ne olduğu, bu kapsamda nelerin yapılacağı açık ve net biçimde anlatılmalıdır. Bu kapsamda Belediyelerin şehir sakinlerini konuyla ilgili bilgilendirmesi, çeşitli kurs ve eğitim programlarıyla projenin yürütülmesi süreci hızlandırmasına ve başarıya ulaştırmasına da katkı sunacaktır. Halkın sahiplenmediği bir hareketin uzun vadede başarılı olamayacağı açıktır (Sezgin vd., 2011: 181).

Cittaslow ağına üye kentlerin izlenmesi ve denetlenmesi ülke ağlarının sorumluluğundadır; ancak şikâyet durumunda hareketin felsefesi ve kriterleri dışında hareket ettiği tespit edildiğinde Sakin şehir Birliğine bağlı Belediyenin üyeliği feshedilebilmektedir. Türkiye'de Bülent Köstem izleme ve değerlendirme misyonunu üstlenmekte, şikâyet konusu olan durumları incelemektedir. Üyeliği tartışma yaratan bir kent olduğunda son durumda İtalya'ya üyelikten çıkarmak istendiği iletilebilmektedir. Özetle, Cittaslow birliğine katılım küresel ağın bir parçası olmak anlamına gelirken, yerel değerlerin korunması ve yerel halkın yaşam kalitesini geliştirecek uygulamaların hayata geçirilmesi amacına hizmet eder. Bu amaç doğrultusunda bir dizi kriterlere göre seçilen bu yerleşimler belediye öncülüğündeki bir organizasyon yapısıyla ortak hareket eden kuruluşlarla iş birliği içinde çalışmalarını yürütmektedir. (Tekin, 2018: 156-157) Bu kriterler sonraki başlıkta ele alınacak olup 'çevre politikaları, altyapı politikaları, kentsel yaşam kalitesini arttırmaya yönelik politikalar, tarımsal, turistik, esnaf ve zanaatkârlara yönelik politikalar, misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar, sosyal ilişkileri düzenlemeye yönelik politikalar ve Slow Food gibi diğer Yavaş Hareketleriyle ortaklıklar kurmaya yönelik politikalar' olarak sıralanabilir.

Tablo 4: Sakin Şehir (Cittaslow) Üyelik Kriterleri

KRİTER BAŞLIĞI	KRİTER MADDESİ
----------------	----------------

<p>Çevre Politikaları</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hava temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi • Su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi • Halkın içme suyu tüketiminin ulusal ortalamayla karşılaştırılması • Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması • Endüstriyel ve evsel kompostlamanın desteklenmesi • Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması • Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu • Kamunun yenilebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi • Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması • Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması • Hane başına düşen elektrik enerjisi tüketimi • Biyoçeşitliliğin korunması
<p>Altyapı Politikaları</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları • Mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması • Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri • Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması • Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması • Aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler • Sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik • Kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtımı • Şehir dışında çalışan şehir sakinlerinin oranı
<p>Sosyal Uyum</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Azınlıklara yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar • Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması • Engelli kişilerin entegrasyonu • Çocuk bakımının desteklenmesi • Genç neslin istihdam durumu • Yoksulluk • Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların mevcudiyeti • Farklı kültürlerin entegrasyonu • Politikaya katılım • Belediyenin kamu konut yatırımı • Gençlik faaliyetlerinin yürütüldüğü bir alanların ve bir gençlik merkezinin mevcudiyeti

<p>Kentsel Yaşam Politikaları</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kentin direnci için planlama • Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin arttırılması için programlar • Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması • Kentsel yaşanabilirliğin arttırılması 5. Marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması • Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması • Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması • Kentin internet ağına sahip olması • Kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması • Tele çalışmanın geliştirilmesi • Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki • Sosyal altyapıyı desteklemek • Kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşviki • Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi • Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması • Atölyelerin korunması ve değerlerinin arttırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması • Yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı
<p>Ortaklıklar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Slowfood aktiviteleri ve kampanyaları için destek • Doğal ve geleneksel yiyecekleri Slowfood veya diğer kurumlar ile desteklemek • Eşleştirme projelerini desteklemek ve gelişmekte olan ülkelerin Cittaslow ve Slowfood felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekilde gelişmeleri için işbirliği yapmak
<p>Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatçılara Dair Politikalar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Agroekolojinin geliştirilmesi • El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatçâr ürünlerinin korunması • Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması • Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini arttırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak • Kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması • Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe tat eğitimlerinin verilmesi ve mümkünse organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi • Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması • Otel kapasitelerinin arttırılması • Tarımda GDO kullanımının yasaklanması • Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı
<p>Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • İyi karşılama • Esnafın ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak • Yavaş güzergahların mevcut olması • Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi • Eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi

	<ul style="list-style-type: none"> • Sağlık eğitimleri • Yöre halkına Cittaslow'un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek • Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı • Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi • Cittaslow logosunun internet sayfasında ve antetli kağıt üzerinde kullanımı
--	--

Kaynak: (cittaslowturkiye.org)

“Birliğe üye olmak için birliğin belirlediği kriterleri gerçekleştirmek için projeler geliştirmek ve uygulamak gerekmektedir. Kentlerin kriterler çerçevesinde yaptığı çalışmalar puanlanmakta ve bir kentin üye olması için 50 ve üzerinde puan alması gerekmektedir” (cittaslowturkiye.org). Kriterlerin puanlanmasına göre 50 ve üzeri puan alan aday kentler uluslararası Cittaslow ağına üyelikleri kabul edilmekte ve Cittaslow bayrağını şehirlerinde dalgalandırmaya hak kazanmakta. E. B. Keskin'e (2010: 101) göre; Cittaslow logosu bir kalite göstergesidir. Kalite ise nihai sonuç değil bir sürece işaret etmektedir. Tam da bu noktada Cittaslow kriterlerinin tamamını yerine getirmekten daha da önemlisi bu kaliteyi sürdürebilmek ve Cittaslow felsefesini şehir sakinlerinin yaşamında daimi olarak gelişimin bir parçası haline getirebilmektir. Çünkü insan yaşamı sürekli bir değişim içerisinde ve bu değişim döngüsü içinde Cittaslow üyeliği bir kalite yolculuğudur.

1.2.2.4 Dünya’da ve Türkiye’de Yavaş Şehir

1999 yılında İtalya’da Paolo Saturnini’nin fikriyle ortaya çıkan ve ünü kısa bir sürede ulusal toprakları aşan Cittaslow bir uluslararası belediyeler ağıdır. Birliğin merkezi dört kurucu şehirden biri olan İtalya’nın Orvieto şehridir. Birliğin uluslararası başkanlığını şuan Stefano Pisan yürütmektedir. Cittaslow hareketinin örgütsel yapısı, karar alma görevlerini içeren bir koordinasyon komitesi, hem organ kontrolü hem de faaliyetlerin tüm operasyonel bölümleriyle ilgilenen bir sekreteryaya olmasının yanı sıra, hareket için rehber ilkeleri gösteren bir bilimsel komite içerir (www.cittaslow.org). Günümüzde 30 ülkeye ve 5 kıtaya yayılmış birliğin Australya’dan ABD’ye, Kolombiya’dan Güney Kore’ye, Çin’den Norveç’e kadar dünyanın dört bir tarafında üye şehirlere sahiptir. 2019 yılı itibarıyla İtalya’nın Greve in Chianti kentinde gerçekleştirilen Uluslararası Cittaslow İcra Kurulu Toplantısı’nda Muğla’nın Köyceğiz ve Bitlis’in Ahlat ilçeleri üyeliği kabul edilmiştir Ülkemizdeki

bu iki şehrin de ağı katılımıyla birlikte Dünyadaki Cittaslow üye sayısı 254'e ülkemizdeki üye şehir sayısı ise 17'ye yükselmiştir (www.haberturk.com).

Tablo 5: Türkiye’de Sakin Şehirler (Cittaslow) Listesi

Sıra	Şehirler	İl	Katılım Tarihi
1	Seferihisar	İzmir	2009
2	Yalvaç	Isparta	2010
3	Yenipazar	Aydın	2011
4	Gökçeada	Çanakkale	2011
5	Akkaya	Muğla	2011
6	Taraklı	Sakarya	2011
7	Perşembe	Ordu	2012
8	Vize	Kırklareli	2012
9	Halfeti	Şanlıurfa	2013
10	Şavşat	Artvin	2015
11	Uzundere	Erzurum	2016
12	Göynük	Bolu	2017
13	Eğirdir	Isparta	2017
14	Gebze	Sinop	2017
15	Mudurnu	Bolu	2018
16	Köyceğiz	Muğla	2019
17	Ahlat	Bitlis	2019

Kaynak: (www.haberturk.com)

“Cittaslow birliği ulusal ağlardan oluşmaktadır. Bir ülkede 3 Cittaslow olması durumunda ulusal ağ kurulabilir. Ulusal ağlar kendi ülkelerindeki adaylık sürecini yönetirler ve Genel Merkez’le kendi ülkelerindeki Cittaslowların iletişimini sağlarlar” (cittaslowturkiye.org). Ülkemizde ise ulusal ağın merkezi ve Türkiye Cittaslow Birliği Başkanı İzmir’in Seferihisar ilçesidir. Keskin’e (2010) göre; Cittaslow birliği ülkemizde bir çok kadim medeniyete ev sahipliği yapmış Anadolu şehirleri için küresel bir dünyada kendi kimlikleriyle uluslararası arenada sahne alabilmeleri için bir fırsat olabilir. Bugün ülkemizde kentlere göçler sonucunda nüfusları giderek azalan şehirlerimiz Cittaslow üyeliğinin kriterleri çerçevesinde yeni bir dönüşümle tekrardan bir çekim merkezi haline gelebilirler. Cittaslow üyeliği sayesinde şehirlerimiz dünyaya açılabilir. Bütün bunlardan da önemlisi şehirlerimizin özgün kimlikleri küreselleşmenin aşındırıcı etkisini en aza indirebilir bu sayede özgün kimlikleri korunabilir. 2019 yılı itibariyle ülkemizde birliğe katılan yeni

üyeleriyle Sakin şehirlerin sayısı 17'ye ulaştı. Ülkemizde birliğin ilk üyesi olan Seferihisar'ın birliğe üye olmasının üzerinden bu yıl itibariyle 10 yıl geçmesine rağmen üye sayısının çoğu ülkeyi geride bırakmış olması bir çok medeniyetete beşiklik yapmış Anadolu şehirleri için tesadifi olmasa gerek. Ülkemizde son yıllarda yerel kültür ve tarihi mirasa olan ilginin artması önümüzdeki yıllarda birliğe yeni katılımların olacağını ve üye sayısının da artacağını habercisidir.

İKİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1 Amaç ve Önem

Dünyada ve ülkemizde sayıları her geçen gün artan ve giderek yaygınlaşan Cittaslow hareketi modern şehir yaşamına alternatif bir yaşam biçimi vadetmektedir. Modern kentlerin hızlı, sığ, yüzeysel, kalitesiz, tekdüzel ve en önemlisi de sürdürülemez yaşam tarzına alternatif bir yaşam tarzı vadeden Cittaslow belediyeler ağının 2019 yılı itibariyle ülkemizde üye sayısı 17'ye ulaşmıştır. Son yıllarda hareketin bilinirliğinin artması ve giderek yerel kültür ve değerlere ilginin artması da ülkemizdeki bu birliğe katılımların ilerleyen yıllarda daha da artacağını göstermektedir. Ülkemizdeki Cittaslow üye sayısının diğer ülkelerdeki üye sayısını geride bırakmış olması ise bir çok kadim kültür ve medeniyete ev sahipliği yapmış Anadolu şehirleri için tesadüf olmasa gerek.

Ülkemiz özelinde birliğe üye sayısındaki bu artış beraberinde akademik camianın ilgisini de bu alana çekmiş ve son yıllarda ülkemizde Cittaslow hareketiyle ilgili çeşitli alanlara pek çok çalışma yürütülmüştür. Gerek bu çalışmayı diğer çalışmalardan farklı kılan özelliklerin ve özgün yanlarının belirtilmesi adına gerekse bu çalışmayla ilgili literatüre sunacağı katkının net bir şekilde tespit edilmesi noktasında konuyla ilgili ülkemizde yürütülmüş olan çalışmalardan da bahsetmek gerekmektedir.

Bu konuda öncelikle sosyoloji alanındaki çalışmalara değinecek olursak; Tekin'e (2018) ait nitel ve nicel yöntem ve tekniklerinin birlikte kullanıldığı '*Türkiye'de Kapitalizmin İşleyişi Sürecinde Sakin Şehir Hareketi ve Sürdürülebilirlik: Seferihisar Örneği*' adlı çalışmada İzmir'in Seferihisar ilçesinde süreç içinde hareketin ilçede değişim ve dönüşümünü, kapitalist sisteme, tüketim kültürüne eklenmesini konu almaktadır. Konuyla ilgili sosyoloji alanında yapılan bir diğer tez de Toprak'a (2018) ait yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada Cittaslow üyesi Sakarya/Taraklı ilçesi ele alınmış ve nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme ve gözlem gibi tekniklerin kullanıldığı bu çalışmada da Cittaslow üyeliğiyle birlikte ilçedeki değişim ve dönüşüm konu alınmıştır. Bu kapsamda varılan sonuç ise genel olarak Taraklı'nın birliğe üyelik ile

birlikte sessiz ve sakin olan kimliğini kaybettiği, nüfusunun aşırı bir şekilde arttığı ve konut fiyatları gibi diğer pazar ürün fiyatlarının da arttığını dile getirmektedir. Gelinen noktada ise Taraklı'da ki mevcut durumun Cittaslow hareketinin felsefesiyle bağdaşmayan durumlarla karşı karşıya kalındığı iddia edilmiştir.

Ülkemizde Cittaslow hareketiyle ilgili sosyolojiden farklı olarak diğer pek çok bölümde de çalışmaların yürütüldüğünü görmekteyiz. Bunlara ilk olarak kamu yönetimi ana bilim dalında yürütülmüş olan Keskin'in (2010) çalışması örnek verilebilir. Alandaki ilk çalışmalardan biri olan bu tez, Cittaslow'un tanıtılması mahiyetinde olup Avrupa'daki çeşitli Cittaslow kentleri konu alınmış ve hareketin Seferihisar'a 'sürdürülebilirlik' kavramı çerçevesinde uygulanabilme potansiyeli tartışılmıştır. Konuyla ilgili diğer bir örnek olarak Coşar'ın (2013) doktora tez çalışması verilebilir. Turizm işletmeciliği alanında yapılan bu çalışmanın merkezinde Cittaslow hareketine bağlı olarak turist davranışları ve yerel halkın hareket karşısındaki tutumunun ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmada saha verileriyle birlikte turist, yöneticiler ve yerel halkla görüşülmüş ve turizm işletmeciliği çerçevesinde saha bulguları yorumlanmıştır. Cittaslow hareketiyle ilgili İzmir'in Seferihisar ilçesinin konu alındığı bir diğer çalışmada Doğutürk'ün (2010) Mimarlık Ana Bilim Dalında yürütülmüş olduğu çalışmadır. Bu tezde de Cittaslow hareketi fütürist akımıyla ele alınmış, yüz sene önce mevcut kent krizine çözüm arayışları çerçevesinde Cittaslow hareketinin fütürist akımlarıyla ilişkisi ele alınmış, daha sonra da Seferihisar'da hareketin mevcut durumu ve proje aşamasındaki çalışmalar ele alınmıştır. Bu çalışmada dikkat çeken nokta, çalışmanın hareketin ülkemizdeki ilk yıllarına denk gelmesi sebebiyle yeni çalışmalara göre hareket hakkında daha iyimser bir dilin hakim olduğu görülmektedir.

Cittaslow hareketiyle ilgili alanında bir diğer farklı çalışma Coşkun'a (2018) ait yüksek lisans tez çalışmasıdır. Bu çalışmada ülkemizin farklı Cittaslow üye şehirlerinde turizm mekanlarında yapılan yenilikçi (inovatif) çalışmalar ele alınmıştır. Akkaya, Seferihisar ve Yenipazar Cittaslow üyelerinin ele alındığı bu çalışmada turizm mekanlarında yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Yerel yöneticiler, turistik mekan sahipleri ve STK temsilcileriyle görüşmeler yapılmış ve bu ilçelerde

yapılan bu inovatif çalışmaların şehirde yaşayan insanların yaşam kalitesi üzerindeki etkisi irdelenmiştir. Karşılaştırmalı çalışmalara bir diğer örnek de Aytimur'un (2015) beslenme ve diyetetik alanında yürütmüş olduğu çalışmadır. Bu araştırmada da Şanlıurfa/Halfeti ve İzmir/Seferihisar ilçelerinde yerel halk ile yapılmış olan anket çalışması ile Cittaslow kapsamında her iki şehirdeki yerel halkın yemek kültürleri karşılaştırılmış ve slow food felsefesinin yemek yeme alışkanlıkları üzerinde etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır.

Verilen örneklerden de anlaşıldığı üzere Cittaslow alanında yürütülmüş olan bir çok çalışmada Seferihisar'ın konu alındığı görülmektedir. Ancak bunun yanında son yıllarda ülkemizde Cittaslow alanında yürütülen akademik çalışmaların farklı şehirleri kapsadığı ve farklı ana bilim dallarında da yürütüldüğü görülmektedir. Bu konuda peysaj mimarlık alanında araştırma evreni Isparta/Eğirdir olan Tural'ın (2018) yüksek lisans tez çalışması buna örnek gösterilebilir. Nicel yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı bu çalışmada yerel halk ile yapılan anket çalışmasında ilçedeki mimari yapılar konu alınmış ve sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde kentin mevcut mimari tarzı ele alınmıştır. Ülkemizde Cittaslow alanında farklı bölümlerde yürütülmüş olan ve farklı ilçeleri kapsayan diğer bir çalışma ise Özer'in (2018) çalışmasıdır. Cittaslow üyesi Yalvaç ilçesini tanıtıcı mahiyette olan bu çalışmada ise ilçenin sosyal yaşam biçimi, kültürel değerleri, el sanatları, mimarisi ve doğası hakkında bilgilendirici bir çalışma görüntüsü vermektedir. Cittaslow alanında yapılan bir diğer farklı çalışma ise Şen'e (2017) ait Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı'nda gerçekleştirilmiş yüksek lisans tez çalışmasıdır. Bu çalışmada evren olarak Erzurum/Uzundere seçilmiş olup bu ilçenin Cittaslow üyeliği ile birlikte geçirmiş olduğu değişim ve dönüşüm yaşam kalitesi açısından değerlendirilmiştir. Özellikle ilçenin üyeliği ile birlikte kamu ve özel sektör çalışanlarının çevre duyarlılık algıları ve yaşam kalitesindeki değişimin konu alındığı görülmektedir.

Ülkemiz Cittaslow alanyazın araştırmalarında son yıllarda üye şehirlerin büyük bölümünü aynı çalışmada toplayan araştırmalar olduğu gibi Avrupa ve ülkemizdeki belli başlı şehirlerin Cittaslow kapsamında karşılaştıran çalışmalara da

rastlamak mümkün. Bu kapsamda yine mimarlık alanında yürülmüş olan Çakar'ın (2016) çalışması örnek gösterilebilir. Bu çalışmada ülkemizde Cittaslow birliğine üye şehirlerin (ilk 11 üye şehir) kültürel mirası korumaya yönelik politikaları ele alınmış ve bu kapsamda yapılan çalışmalara örnek verilmiştir. Cittaslow konusunda karşılaştırmalı araştırmalara ise en dikkat çeken örnek olarak Keleş'e (2019) ait yüksek lisans tez çalışması verilebilir. Keleş, Ülkemiz özelinde Seferihisar ilçesini Avrupa ülkelerinden de Avusturya'nın Horn şehrini kapsayacak karşılaştırmalı bir çalışma yürütmüştür. Bu noktada iki şehrin yöneticileriyle görüşmüş ve bu şehirlerin benzer ve farklı yanlarını, Cittaslow kapsamında avantaj ve dezavantajlarını değerlendirmiştir.

Cittaslow hareketi yukarıda da genişçe ele aldığımız küreselleşmenin yerel kültürleri aşındıran olumsuz yanlarını gidermeyi amaçlayan ama aynı zamanda doğaya zarar vermeyen son teknolojiyi de kullanarak sürdürülebilir kalkınmayı ve yaşam kalitesini yükseltmeyi vadetmektedir. Cittaslow hareketi birliğe üye her şehirden yerine getirmesini zorunlu kıldığı bir dizi üst başlıktan oluşan 70'i aşkın kriteri öne sürmektedir. Bu kriterler özetle; Çevre politikaları, sosyal uyum, alt yapı politikaları, kentsel yaşam politikaları, diğer yavaş hareketleriyle ortaklıklar, tarımsal, turistik, esnaf ve sanatkârlara dair politikalar, misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar olarak sıralanabilir. Modern metropol yaşamından farklı olarak alternatif bir yaşam tarzı sunan ve bu alternatif yaşamın daha sağlıklı, daha mutlu, daha huzurlu, daha kaliteli ve bir o kadar da doğal yaşamla daha uyumlu sürdürülebilir bir felesefeye sahip olan Cittaslow'un bu kriterlerinin ülkemizdeki üye şehirlerde karşılığının ne düzeyde olduğu ya da gündelik hayatta ne kadar karşılık bulabildiği ise temel bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, Cittaslow ağına 2013 yılında dahil olan ülkemizin 9. şehri olan Halfeti'de; yapılan saha araştırmasıyla aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

- Cittaslow felsefesinin pratik şehir hayatında karşılığı ne düzeydedir?
- Halfeti'de Cittaslow üyeliği kentte yaşayan insanların yaşam kalitesini ne yönde etkiledi ve birliğe katılım ilçeye ne gibi imkanlar tanıdı?

- Sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde birliğe üyeliği sonucunda ilçede dünden bugüne nasıl bir değişim ve dönüşüm süreci yaşandı? Bu noktada Cittaslow üyeliği beklentileri ne ölçüde karşılayabildi?
- İlçede hareketin, varsa başarıları ya da zayıf-eksik yönleri nelerdir?

Bu çalışmanın önemi ise, dünyada ve ülkemizde giderek yaygınlaşan Cittaslow hareketinin teorik analizlerden farklı olarak sahada uygulanabilirliğini araştırmaktır. Yapılan alanyazın taraması sonucunda konuyla ilgili yürütülen çalışmaların teorik ve içerik analizleriyle sınırlı olup, saha çalışmalarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada Ak'ın da işaret ettiği gibi; "Türkiye'de Cittaslow unvanına sahip örnek bir kentte yerel halk ile yapılacak görüşme-anket gibi alan araştırması yöntemlerinin kullanılması ile yapılacak bir araştırma, halkın düşünce, algılama ve değerlendirmelerini ölçmek açısından faydalı olacaktır" (Ak, 2017: 901). Ayrıca yapılan çalışmaların genel olarak Mimarlık, Turizm gibi bölümlerde ve İzmir'in Seferihisar ilçesinde yoğunlaştığı görülmüştür. Bu bilgiler ışığında araştırmanın sosyolojik terminolojiden yararlanması, belli şehirlerde yoğunlaşan çalışmalardan farklı olarak Halfeti ilçesinde yürütülmesi ve en önemlisi de saha araştırması verilerinin, farklılık ve çeşitlilik noktasında ilgili konu literatürüne sunacağı katkı bakımından önemlidir.

2.2 Veri Toplama Tekniği

Bu çalışmada sosyal bilimlerde kullanılan araştırma yöntemlerinden biri olan nitel araştırma yöntemleri kullanılacaktır. İslamoğlulu'na (2009,180) göre; "nitel araştırma; sosyal olguları bağlı oldukları ve içinde yer aldıkları ortamda doğal görünüşleriyle gözlem, görüşme ya da belgeleri değerlendirmek yoluyla bilgi edinme ve bu bilgileri analiz ederek kuram geliştirme olarak tanımlanabilir." Yine bu konuda Yıldırım vd.'ne (2013: 45) göre, nitel yani kalitatif araştırma; bireyleri ve sosyal ilişkileri kendi ortamlarında çok boyutlu bir şekilde ele alarak anlamaya çalışmaktır. Bu noktada görüşme, gözlem, içerik analizi gibi nitel veri toplama teknikleri kullanılarak sosyal olgu ve olayların gerçekçi ve bütüncül bir şekilde nitel veriler ile sunulmasıdır. Yapılan tanımlarda nitel araştırmada; çalışmaya,

araştırmacının bizzat dahil olduğunu ve bu noktada nesnellikten çok öznel bir tavrın hakim olduğu anlaşılmaktadır.

Yeni bir toplumsal hareket olma iddiasıyla ortaya çıkan ‘Cittaslow hareketinin toplum tarafından nasıl algılandığı, felsefe ve ktiterlerinin sahadaki karşılığının ne düzeyde olduğu sorusu’ bu araştırmanın esas temel problemleri olarak kabul edilmişti. Bu noktada Cittaslow hareketinin Halfeti’de yapılacak bir saha araştırması sonucu elde edilecek nitel bulguların aratırmanın temel sorulara cevap verebileceği düşünülmüştür. Çünkü ancak sahada yapılan derinlemesine görüşme, gözlem gibi teknikler sonucu erişilen nitel verilerin bu araştırmanın temel sorularına cevaplar sunabileceğine ve olayı tüm çıplaklığıyla betimleyebileceğine kanaat getirilmiştir. Kümbetoğlu’na (2017: 43) göre; nitel araştırma; bireyler, süreçler, olgular hakkında, deneyimlerin, davranışların, faaliyetlerin tanımlandığı, niyetlerin, isteklerin, değerlerin, fikirlerin, içinde yer aldığı, duyguların, hislerin, yansıtılabildiği, bilgilerin, inançların, kanaatlerin ayrıntılı bir biçimde aktarılabilirdiği bir yerdir. Sosyal gerçekliği bireylerin sosyal/kültürel olarak oluşturduğu bir gerçeklik olarak kavrayan anlayış temelinde, bu gerçekliği çözümlmek için gereken ayrıntılı bilgi, ancak bu gerçekliği derinlemesine yansıtacak çeşitlilikte bir araya geldiğinde anlamlıdır. Bu noktada ancak nitel verinin bu çeşitliliği sunabilmesi olanaklı gözükmektedir.

Nitel araştırma yöntem ve tekniklerinin kullanılacağı bu çalışmada ayrıca bu çalışmanın ilk bölümünde (1. Bölüm) konuya ilişkin kaynak taraması yapılmış olup literatür kısmı belirlendikten sonra çalışmada Sakin Şehir (Cittaslow) hareketinin manifestosu ve ilkeleri esas alınacaktır. Hareketin, kentin tarihi süreç içerisinde geçirdiği dönemlerle ve özellikle sanayi sonrası oluşan kentleşme ile bağlantısı kurulacak ve nihayetinde ise Halfeti ilçemiz Yavaş Şehir konseptinde ele alınıp değerlendirilecek ve tasarlanan yaşam tarzında beklentileri ne denli karşıladığı sorusuna cevap aranacaktır. Bu noktada ne ve nasıl sorularına cevap arayan nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılacaktır. Ancak özellikle belirlemek gerekir ki amacı genel geçer yasalara ulaşmak olmayan nitel araştırmalarda bu yöntemin doğası gereği evrensel genellemelere ulaşılammamaktadır. Bundan dolayı Halfeti’de

yürütülen bu saha araştırmasının nitel verilerine göre yapılmış yorumlar ve çıkarsamaların ya da en nihayetinde bu araştırmanın temel çıktısı niteliğinde olan sonuçların başka şehirlere genellenemeyeceğini söylenmelidir.

Esnek bir araştırma süreci ve olanağı tanıyan nitel araştırmalarda İslamoğlu'na (2009: 181) göre; tek bir yöntem ve tekniğe bağlı kalınmayabilir, birçok yöntem ve teknik birlikte kullanılabilir. birden fazla veri toplama tekniğinin kullanılabilmesine olanak tanıyan nitel araştırmanın esas alındığı bu çalışmada da 'derinlemesine görüşme ve katılımsız gözlem' teknikleri kullanılacaktır. Nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan gözlem ve görüşme tekniği sosyal olguların tikel ve değişken yönlerine eğilerek, anlama ve yorumlama imkanı vermektedir. Nitel araştırmalarda kullanılan bu her iki yöntemin araştırmalara katkısı, araştırma sahasında ilgili bireylerin buldukları mekan içinde olgu ve olay örüntülerine kişilerin kendi bakış açılarıyla sunmaya imkan sağlamasıdır (Yıldırım vd., 2013: 46).

2.2.1 Derinlemesine Görüşme

Nitel araştırmalarda bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme, araştırmacının araştırma konusunda görüştüğü kişilere açık uçlu sorular sorması, verilen cevapları dinlemesi, kaydetmesi ve duruma göre verileri zenginleştirebilecek ek sorular ile araştırma konusunu kapsamlı bir şekilde araştırmayı sağlamaktadır. Derinlemesine görüşme tekniğinde sıradan günlük sohbetlerden farklı olarak, belli bir görüşme formu üzerinden araştırmacı görüşmeyi kontrol altında tutarak katılımcının belli bir çerçevede kendisini rahat bir şekilde ifade etmesine imkan tanır. Görüşme tekniğinde kayda değer farklılıklar olmamakla birlikte 3 tür teknik kullanılabilir ki bunlar kısaca; 'düzensiz yapılan sohbet tarzı görüşme', 'rehber bir görüşme formuna bağlı olarak yapılan görüşme' ve 'standartlaştırılmış açık uçlu görüşmeler' olarak sıralanabilir (Kümbetoğlu, 2017: 71-72-73). Halfeti'de yapılan saha araştırması için benimsenen derinlemesine görüşme tekniğinde konuya ilişkin önceden rehber bir görüşme formu oluşturulmuş ve bu forma göre verilere erişilmeye çalışılmıştır. Araştırmaya saha sürecinden önce konuya ilişkin bir görüşme formu çıkarılmış ve önceden pilot deneyler ile formun işlevliliği test edilmiş ve gerekli yerler düzeltilmiştir. Saha araştırmasında kullanılan görüşme formu

soruları araştırmanın konusu olan Cittaslow felsefesi ve kriterlerine çerçevesinde, araştırmanın amacına veri sağlayabilecek şekilde oluşturulmuştur.

Yıldırım vd.'nin de ifade ettiği gibi; “Görüşme formu, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve sonuçların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir. Görüşmeci, görüşme sırasında soruların cümle yapısını ve sırasını değiştirebilir, bazı konuların ayrıntısına girebilir veya daha çok sohbet tarzı bir yöntem benimseyebilir.” (2013: 150) Sahaya ilişkin hazırlanan görüşme formundaki sorulara ve ana temaya bağlı kalınmaya çalışılmış, veriler bu formun sınırları içinde toplanmaya çalışılmıştır. Ancak sahada yapılan görüşmeler sohbet tarzında geçtiği için nitel araştırmanın imkan tanıdığı esneklik dahilinde soruların görüşme esnasında formdaki sıralarında gerekli yerlerde değişiklik yapıldığı gibi bazen de soruların niteliğine bağlı kalarak katılımcıların daha iyi anlayabileceği şekilde ifade edilmiştir. Katılımcılar ile yapılan her bir görüşmenin süresi 25 ile 50 dakika arasında sürmüş olup, katılımcıların özel bilgileri saklı kalması şartıyla kayıt altına alınmıştır.

2.2.2 Katılımsız Gözlem

“Sosyal olguları içinde yer aldıkları sosyal koşullarda gözlemlemek iki farklı biçimde yapılabilir; doğrudan gözlem(katılımsız gözlem) ve katılımlı gözlem” (Kümbetoğlu, 2017: 127). “Katılımsız gözlem: gözlemcinin gözlemlediği gruba katılmadan bu grubu dışardan gözlemesidir” (İslamoğlu, 2009: 104).

Bu nedenle araştırmada derinlemesine görüşme tekniğinin açıklarını eksiklerini gidermek amacıyla gözlem tekniği de kullanılmıştır. Çalışmanın veri toplama sürecinde derinlemesine görüşme ve katılımsız gözlem teknikleri kullanılarak bu iki tekniğin olumsuz tarafları diğer teknik ile giderilmeye çalışıldığı gibi araştırmanın veri çeşidine de zenginlik katması amaçlanmıştır. Bu noktada sahada çoğunlukla Cittaslow hareketinin ana temalarından olan çevre ve alt yapı politikaları, ekonomik faaliyetler, şehirde mimari alandaki veriler, sakin şehir statüsündeki ilçede yerel halkın davranış ve ilişkileri yapılan bu gözlemler ile araştırılmıştır. Araştırma sürecinde tutulan not ve çekilen fotoğraflar ile araştırmaya derinlik kazandırılmaya çalışılmıştır.

2.3 Araştırmanın Sınırlandırılması ve Örneklem

Araştırmamızın da alan kısmını kapsayacak olan Cittaslow üyesi Halfeti'ye de ayrı bir paragraf açmakta fayda var. Şanlıurfa ilimize bağlı Halfeti ilçesi ülkemizin Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer almaktadır. Halfeti'nin batısında Gaziantep kuzeyinde Adıyaman ili bulunmaktadır. Halfeti ilçesi 2013 yılından beri yaşamın kolay aktığı kentlerin uluslararası ağı Cittaslow üyesidir.¹ Ancak özellikle bu aşamada vurgulamamız gereken bir nokta var ki; o da araştırma sahasının 'Eski Halfeti' olarak bilinen alanda sınırlandırıldığıdır. Esasında araştırmanın asıl kavram ve kuramsal bölümünü oluşturan Cittaslow hareketine üye olan şehrin modern kent görüntüsü veren, betonarme yapı ve binalarla dolu olan 'Yeni Halfeti' değil de; devraldığı tarihi mirası, kültürel zenginliği, özgün kimliği ve mimari zenginliği ile 'Eski Halfeti'dir. Bu nedenle araştırmanın kapsamı, saha çalışması, toplanan veriler, yapılan yorum ve çıkarımların tamamının yalnızca 'Eski Halfeti'yi bağladığının altını çizmemiz gerekir.

Araştırmanın yöntem olarak nitel araştırmayı esas alması sebebiyle araştırmanın evreni olan Halfeti'de yapılan saha araştırmasında da nitel araştırmanın sunduğu örneklem çeşitleri arasından araştırmanın kapsam ve amaçlarına en uygun örneklem çeşidi seçilmeye çalışılmıştır. İslamoğlu'na (2009: 81) göre; nitel araştırmalarda araştırmanın konusu hakkında detaylı ve kapsamlı bilgiye ulaşmaya imkan tanıyan örneklemin seçimi elzemdir. Bundan dolayı örneklemin evrenin temsil gücünden ziyade konuya ilişkin kapsamı yani konuyla ilişkisi daha çok ön plana çıkmaktadır. Bu noktada araştırmacı araştırmanın temel problemleri hakkında bilgi toplayabileceği, konuyla ilgili yetkili kişileri ya da yaşantılarıyla konuya katkı sunabilecek görece tecrübeli insanları örnekleme dahil etmeyi amaçlar.

Bu noktada tezin temel amaçlarına ilişkin olabildiğince kapsamlı ve zengin veri setine ulaşmak hedeflenmiştir. Bundan dolayı bu tezde nitel araştırmalarda kullanılan örneklem çeşitlerinden amaçsal (purposive) örneklem kullanılmıştır.

¹ Halfeti hakkında, araştırmanın bulgular kısmındaki 'Halfeti'nin Tarihi: 2000 Öncesi ve Sonrası' başlığı altında genişçe bilgiye yer verilmiştir.

Kümbetoğlu'nun da (2017:99) ifade ettiği gibi amaçsal örnekleme katılımcıların seçimi araştırmacının tasarrufunda olduğu için ve araştırmanın konusuna bağlı olarak belli bir teorik yaklaşıma sahip olduğundan araştırmanın konusuna göre görüşülecek kişilerin belli bir zümre, sınıf, statü gibi aynı özelliklere sahip olması riskidir. Araştırmaya dahil edilen katılımcıların benzer nitelikler taşıması araştırmadan elde edilecek bulguların da benzer veriler olacağı açıktır. Ancak amaçsal örneklemin bu olumsuz ve zayıf yönünün giderilmesi adına ilçede yapılan görüşmeler olabildiğince farklı meslek grupları, farklı sınıflar, farklı cinsiyet ve yaş grupları arasından seçilmiş olup, araştırmaya dahil edilen katılımcıların özelliklerinin maksimum çeşitlilik taşımasına ayrıca dikkat edilmiştir.

Bu kapsamda Halfeti'de 20'yi aşkın kişi saha araştırmasına katılmış ve kendileriyle araştırmanın konusuna yönelik derinlemesine görüşme tekniğiyle, soru formu aracılığıyla mülakatlar yapılmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri **ek: 2**'de olup bu listenin ağırlık ekseriyeti Halfeti'nin yerli halkıdır. Katılımcıların 6'sı kadın olup 3'ü işletme sahibi, 1'i ev hanımı 1'i memur ve 1'i de turistir. Araştırmaya katılan diğer 14 kişi ise erkek olup bunlardan 4'ü 30 yaş ve altında olup genç kategorisinde değerlendirilebilir. Erkek katılımcılardan 5'i ise 30-50 yaş arasında olup görece orta yaş sınıfına mensup kişilerdir. Son 5 erkek katılımcı ise 50 yaş üstünde olup yaşlı sınıfında kabul edilebilir. Saha araştırmasında verilen bilgilerden de anlaşıldığı üzere toplumun farklı kesimleri ile yapılan derinlemesine görüşmelerde Cittaslow Hareketi kapsamında belirli koşulları ve özellikleri aynı anda taşıyan Cittaslow Halfeti'de yürütülen saha araştırmasında amaçsal örneklem kullanılmıştır. Bu noktada toplumun farklı kesimleri olarak ilçede yaşayan; kadınlar, gençler, turistler, emekliler, işletme sahipleri, işletme çalışanları, yöneticiler ve kamu krum memurları² gibi Halfeti'deki toplumun çok çeşitli tabakaları ile görüşmeler yapılmış ve amaçsal örneklem kapsamında araştırma konusu olan Cittaslow hareketinin sahadaki muhattaplarına ilişkin detaylı bilgiye ulaşılmaya çalışılmıştır.

² Saha Araştırmasına dahil edilen katılımcıların listesi ektedir.

2.4 Araştırmanın Veri Analizi

Bu çalışmanın veri analizi sürecinde için **betimsel analiz** kullanılmıştır. Bu analiz tipine göre veriler öncelikle daha önceden belli tematik çerçevelere göre ayrılır daha sonra araştırma konusunun içeriğine göre belli koşullarda bu veriler tasnif edilir ve özetlenir. Sonraki işlem araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesiyle neden-sonuç ilişkisi kurularak veriler analiz edilir. Verilerin analiz sürecinde araştırmaya dahil edilen katılımcıların görüşlerine sık sık yer verilerek araştırmanın bulgularına temel dayanak sağlanır ve araştırmanın bu bölümüne derinlik-zenginlik kazandırılır. Veriler yorumlanır ve bu veriler arasında ilişki kurularak bir takım çıkarımlar ya da tahminler yapılır. Son aşamada ise yapılan analiz, yorum, çıkarımlar ve gelecekle ilgili yapılan tahminlerden bir takım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım vd., 2013: 256). Sonuç olarak araştırmalarda betimsel analiz türünün kullanılmasındaki amaç sahada elde edilen düzensiz ve dağınık verilerin düzenlenip yorumlanarak ilgili bilim alanına sistematik bir şekilde katkı sağlamak olarak anlaşılabilir.

Bu kapsamda Halfeti'de yapılan saha araştırması önceden belirlenen soru formu ve belirlenen temalar çerçevesinde elde edilen veriler özetlenip tasnif edilmiştir. Daha sonra belirlenen temalar çerçevesinde veriler sınıflandırılmış ve bu temalar başlıklara ayrılmıştır. Araştırma bulguları kapsamında görüşme ve gözlem neticesinde elde edilen veriler doğrudan alıntı ve fotoğraflarla desteklenip konunun teorik yapısı, kavram ve kuramsal bütünlüğüne göre yorumlanmıştır. Böylelikle araştırmanın temel sorularına saha verileri ışığında cevap aranmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: SAHA ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1 Halfeti'nin Tarihi: 2000 Öncesi ve Sonrası

“Halfeti birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, tarihi değerlere sahip olan küçük sakin bir ilçedir. 2000 yılında yapılan Birecik Barajı sonucunda ilçenin 3/5 kısmı sular altında kalmıştır. 2/5' lik kısım için yeni yerleşim yerleri oluşturulmuştur. İlçe 2000 yılından sonra saklı bir cennet olarak anılmaya başlamıştır” (cittaslowturkiye.org). 2000 yılında bahsi geçen barajın yapılmasıyla ilçenin tarihi de değişiyor ve bu tarih şehir ve şehir halkı için adeta bir dönüm noktası oluyor. bu dönemi şehir ve şehir halkı için bir kırılma olarak ifade eden Halfeti Cittaslow Koordinatörü Nihat Ö. durumu şu sözlerle açıklıyor;

“Fırat sadece şehirdeki evleri ve yapıları sular altında bırakmadı, aynı zamanda şehrin tarihi dokusu, toplumsal yapısı da bir şehirle birlikte sular altında kaldı. Halfeti’li buradan taşınırken sadece bir şehri değil; binlerce yıllık bir tarihi mirası, sosyo-kültürel yaşamı da sulara terkedip gitti. Ancak köklerinden kopan halk Halfeti’nin yeni şehir alanına (Yeni Halfeti) taşınmasını kaldıramadı. Tarihi taş konaklarında yaşayan, günlük geçimini tarım ve ticaretten sağlayan buradaki halk alışık olmadıkları apartman yaşamını kaldıramadı. Sular altında kalan evlerinin karşılığında devletten o günkü değerlerinin mislini alan halk ya şehir dışına ya da Yeni Halfeti’ye taşındı. Bu nedenle Halfeti’de bir kırılma var ve bu kırılmanın tarihi 2000 yılıdır.”(Katılımcı 1, Erkek, 35 yaşında)

Eski Halfeti’de Nihat Ö.’nün bahsettiği bu kırılmayı her karede, konuştuğunuz her kişide hissetmek mümkün. 1998 yılında yapılan Birecik Barajı şehri gün ve gün sular altında bırakmış ve şehrin büyük bölümünün sular altında batık halde olan bugünkü durumu, Halfeti’deki bu kırılmanın adeta sınırlarını çizmiştir. Diğer bir yandan Halfeti’de kalan 50 kadar ailenin herhangi bir bireyiyle iletişime geçerseniz ya da herhangi biriyle konuşmaya başlarsanız size Eski Halfeti’yi anlatmaya başlıyor. ‘Buralar eskiden...’ ile başlayan sözlerin ardı arkası kesilmiyor. Halfeti’nin barajdan sonra sular altında kalması ve bu şehir yerine mevcut konumunun 9 km yukarısında yeni bir şehir alanının yapılmasıyla şehir terkedilmiş,

boşaltılmış. Bugünün yıkık durumda olan tarihi konakları, yer yer merdivenli dar sokakları bu kırımın canlı tanıkları olarak varlıklarını sürdürüyorlar. Gelen her ziyaretçi, her misafir, her turist bu batık kentin hikayesini geride kalmış şehir sakinlerinden, dar sokaklardan, taş evlerden ve baktığı her kareden görebiliyor. Aşağıda verdiğimiz örnekler Halfeti'nin tarihindeki sosyo-kültürel kırılmayı gösteren örneklerdir.

Fotoğraf 1: Halfeti 2000 Yılı Öncesi ve Sonrası

“Halfeti 7 bin yıllıktır. Eskiden Beyler ve Efendiler vardı. Türklerin yerleşimi buraya 200 senedir olmuştur Rumlar ve Yunanlılar göç edince. Antep ve Urfa yöresi Fransızların işgali sonucunda iki buçuk yıl işgal altında kalmıştır. Kendi gücü kudretiyle, çete harbiyle buralar Fransızlardan alındı. Ve burası o zamanlar çevreden aileler girdi buraya. Buralar çok zengindi eskiden. Halfeti'ye bağlı 40 tane köy vardı eskiden. Bu köylerin bahçeleri vardı, kasaları doldururduk. Şeker pare, şeftali, kayısı... Erzurum, Kars'ta komisyoncular arabayı kıracak olurlardı Halfeti sebzesi gelmiş diye. Böyle itibar görürdü Halfeti.” (Katılımcı 20, Erkek, 71 yaşında)

Şehir barajın yapılmasıyla yalnızca topraklarını değil aynı zamanda sakinlerinin de büyük bir kısmını kaybetmiş ve şehir bu tarihten sonra 'saklı bir cennet' olarak anılmaya başlanmıştır. Şehir halkının büyük bir bölümü barajın yapılmasından sonra şehirden göç etmiş ve şehir uzun yıllar gözden ırak kalmıştır. Ancak son yıllarda Türkiye'de ve dünyada, tarih ve özgün kültürlerle olan ilginin

artmasıyla Halfeti de yeniden canlanmış ve şehir yeniden hayat bulmuştur. Cittaslow üyeliğiyle birlikte Halfeti, 21. yüzyılda kendine has iklimiyle, coğrafyasına ait kesme taşlardan yapılan mimarisıyla, yöredeki zengin yemek çeşitleriyle, çok kültürlü yapısıyla, bir çok kadim medeniyete ev sahipliği yapmış olması ve medeniyetlerin (Romalılar, Bizanslılar, Sasaniler, Emeviler, Abbasiler, Selçuklular, Eyubiler, Memlükler, Osmanlılar) mirasçısı olmasıyla, verimli tarım toraklarıyla yeniden hayat bulmuş, dünya kentleri arasına bu özgün yanlarıyla yeniden dahil olmuştur. Kentteki bu değişim ve dönüşümü Mehmet E. (tekne işletmecisi) şu sözlerle açıklıyor;

“Daha önce buranın geçim kaynağı tarımdı. Geçimlerini tarımla karşılarılardı. Baraj kuruldu (Birecik Barajı) buraya. Baraj burada kurulduktan sonra, burada insanların meyve bahçeleri sular altında kalınca çoğu aile dağıldı. Kardeş kardeşten ayrıldı. Çoğu yurtdışında hala birbirlerini görmeyen insanlar var. Burada herkes işini kaybedince ne yaptı? Turizme yöneldi. İşte teknecilik, restoran, otel bu şekilde geçimini sağlamaya başladı. --- Daha önce de Rum Kale’ye yabancı turistler gelirdi. Rum Kale Hristiyanlar için kutsal bir mekan. Orayı görmek için geliyorlardı. Rum Kale’de Şair Aziz Nerses kilisesi var. 4 tane kutsal incirden bir tanesi olan Yuhanna’nın yapraklarının kaledeki bu kilisede çoğaltıldığı ve buradan Beyrut’a kaçırıldığı rivayet ediliyor. O yüzden Hristiyanlar için burası kutsal sayılıyor. ---Halfeti’nin anlamı Halfa’dan geliyor. Eski bir liman anlamına geliyor. Daha önce Fırat Nehri üzerinde ticaret yapılarıymış.”(Katılımcı 18, Erkek, 21 yaşında)

Halfeti’nin tarihi hakkında edindiğimiz bilgilerden ve yukarıda verdiğimiz örneklerden de anlaşılacağı üzere Halfeti çok eski bir tarihe sahip olmakla birlikte kendine özgü bir kültürü de var. Bu kültür binlerce yıl şehri inşa eden her medeniyetin, her dinin birikimlerini taşımaktadır. Bu nedenle şehirdeki kültür melez bir kültür olup çok zengin ve köklü bir kültür. 7000 yıllık tarihi olan bu şehirde Rumların, Yunanlıların, Ermenilerin, Türklerin, Kürtlerin ve Arapların izlerini bulmak mümkün. Ayrıca Rum Kale olarak bilinen kalede 4 kutsal incilden biri olan

Yuhanna'nın çoğaltıldığına inanılması da Halfeti'yi Hristiyanlar için kutsal bir şehir kılmaktadır. Halfeti'nin melez kültüründe, bugün dahi yörenin zengin çokkültürlü tarihi yapısından izler bulmak mümkündür. Bu anlamda Cittaslow'un kriterlerinden biri olan 'şehrin çokkültürlü sosyal yapısının korunması' adına şehirde çok zengin bir tarihi mirasın olduğunun altını çizmek gerekir.

Tarihte bir çok medeniyete, bir çok millet ve devlete ev sahipliği yapmış, belli aralıklarla sürekli el değiştirmesine rağmen şehir, her medeniyetin üstüne koyarak inşa ettiği bir kültürü taşımış ve 2000'lere kadar gelmiştir. Nice dönemler geçirmiş ve medeniyetler arası el değiştirmiş şehir her seferinde kültürünü daha da zenginleştirmiş ve yaşaya gelmiştir. Ancak 2000 yılında yapılan baraj, her medeniyet döneminde biraz daha güçlenerek çıkan bu zengin kültüre sahip şehri de sular altına gömmüş ve yok olmayla yüzyüze bırakmıştır. Kültürün mekanda anlam kazandığı ve insanla hayat bulduğu gerçeği gözönüne alındığında; tarih içinde zamanın ve bir çok badirelerin alt edemediği kültürü; barajın köklerinden söküp attığı görülmektedir. Kültürün anlam kazandığı mekanın sular altında kalması, kültüre hayat veren insan kaynağının şehirden göç etmesi bu zengin tarihi kültürel mirası da yaşanmaz kılmıştır. Ancak herşeye rağmen son yıllarda şehrin yeniden canlanması, tarih ve kültüre olan ilginin artması sonucu şehir halkı ve ziyaretçiler tarafından da bu zengin kültüre yönelimlerinin arttığı gözlenmektedir.

3.2 Popüler Kültür Pazarında Yeni Bir Kent Tasarımı: Saklı Cennet

Cittaslow hareketinin en önemli kriterlerinden bir tanesi de şehrin tanıtımı noktasında çalışmaların yürütülmesidir. Kentin özgün kimliği ön plana çıkarılarak yapılacak olan reklam ve tanıtımların kentin bilinirliğini artırması, bunun da kentin özgün kimliğiyle pazarlanması noktasında olumlu etkilemesi amaçlanır. Dünyada ve ülkemiz özelinde de 21. Yüzyıl, dijital çağı olarak nitelenmektedir. Bu anlamda sosyal medyada görsellik ön plana çıkarılarak mekanlar üzerinden yapılan tanıtım ve reklamlar o mekanı görsel medya ile küresel ağa bağlamaktadır. Küreselleşme ile benzeşen mekanların aksine, küreselleşmenin bu aşındırıcı olumsuz etkisine karşı Cittaslow hareketinin amacı, şehrin özgün kimliğini ve dokusunu muhafaza ederek küresel dünyada yer almasını sağlamaktır. Burada özellikle dikkat çekilmesi gereken

husus, Cittaslow'un küreselleşmeye ya da teknolojiye karşı olmayıp, aksine küreselleşmenin teknolojiyi kullanarak yerel ve özgün kimlikleri aşındırıcı etkisine karşı bir hareket olmasıdır. İlçede yapılan mülakatlar sonucunda konuyla ilgili bazı katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir.

“İlçeye yılda bir milyonun üzerinde ziyaretçi ve turist akın ediyor. Ve bu her yıl giderek de artıyor. Ancak bu doğrudan Cittaslow üyeliğiyle birlikte olmadı, daha önce de buraya çok ciddi oranda ziyaretçi geliyordu. Fakat ilçede son yıllarda yapılan tanıtımlar, reklamlar, ve ilçede çekilen diziler ilçenin tanınırlığını arttırdı.”(Katılımcı 1, Erkek, 35 yaşında)

“Tabiki de Halfeti yapılan reklam ve tanıtımdan olumlu etkileniyor. Mesela en son Huawei telefon markası bile reklamını Halfeti ile yaptı. Tabiki bu şehrin tanıtımına katkı sağlıyor. Ancak tur şirketleri de kendi reklamını Halfeti ile yapıyor. Halfeti farklı bir yer. Tarihiyle, doğal güzelliğiyle, kültürüyle biraz daha farkındalık yaratıyor. Doğa, su, tarih, insanların biraz da medeni ve kültür birikimi bir olunca insanları buraya çekiyor.”(Katılımcı 2, Erkek, 43 yaşında)

Halfeti Halk Eğitim Müdürü olan Eşref A.'nın görüşlerinden de anlaşılacağı üzere dijital dünyada Halfeti'nin tek taraflı reklam ve tanıtımın yapılmadığı, aynı zamanda meken olarak Halfeti'nin de bazı şirket ve kurumlarca kullanıldığını söylüyor. Eşref A. bu anlamda çeşitli turizm seyahat acentalarının da müşteri çekmek için tanıtım broşürlerinde Halfeti'yi kullandığını da eklemektedir. Bu noktada Lefebvre'nin (2014) dikkat çektiği gibi; meken olarak Halfeti'nin kapitalist sistemde kazanç ve kar için bazı şirketlerce kullanılıp metaşlaştırıldığı söylenebilir.

“Çok etkili oldu, zaten etkili olmasa yani sezonda burası boş geçer. Karagül filminin de buraya çok faydası oldu. Karagülümüzü görmeye de çok kişi geliyor.”(Katılımcı 8, Erkek, 35 yaşında)

“Eskiden bu kadar duyum yoktu. Medya bu kadar gelişmemişti. Cep telefonlarının kameraları yoktu. Her insan cep telefonu taşıymıyordu. Daha önce duyulmuş olsaydı buralar çok daha güzeldi. Buralar erik bahçasıydı.

Kayısı vardı. Muza kadar yetişiyordu. Şimdi de ayrı güzel. Millet oturduğu yerden para kazanıyor. Yaz kış buraya gelen giden eksik olmuyor. Memnunuk yani.”(Katılımcı 9, Erkek, 63 yaşında)

Yapılan yorum ve görüşlerden anlaşıldığı üzere Halfeti'nin mevcut ziyaretçi ve turist çekme potansiyelinin daha önceleri de var olduğu anlaşılmaktadır. Halfeti'nin tarihi kültürel mirası, doğal iklimi, mimari yapısı, yöresel mutfak zenginliği ve kutsal mekanlara sahip oluşu gerek ülkede gerekse dünyadan bir çok ziyaretçinin buraya dikkatini çekmiştir. Ancak özellikle son yıllarda çeşitli medya alanlarınca yapılan reklam ve tanıtımların bölgeye gelen ziyaretçi ve turisti arttırdığı söylenebilir. Buna ilaveten yerel halkın da bu tanıtımdan ve gelen ziyaretçilerden memnun olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan tanıtımlar sonucunda endemik bir tür olan 'karagül' gülünün Halfeti'nin simgesi haline geldiği görülmüştür. Bununla birlikte ilçenin 'batık kent', 'saklı cennet' gibi sloganlar ile de adı anılır olmuştur.

3.3 Halfeti'de Cittaslow Hareketi'nin Toplumsal Düzeyde Karşılığı

Cittaslow hareketi 1999 yılında İtalya'da doğmuş bir hareket olup çok kısa bir süre içinde dünyanın birçok ülkesine kendisine taraftar insanlar ve üye şehirler toplayıp yeni bir toplumsal hareket olma ideasıyla ortaya çıkmış bir belediyeler ağıdır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde bu belediyeler ağının yüzlerce üyesi olmakla birlikte ülkemizde de 2019 yılı itibariyle 17 üye sayısına ulaşmıştır. Dünyada ve ülkemizde sayıları her geçen ün artan Cittaslow birliğinin bir hareket olarak ortaya çıkışının üzerinden tam olarak yirmi yıl geçti ve hareketin ülkemize ithal edilmesinin üzerinden ise on yıl geçti. Sayıları her geçen gün artmasına ve sosyal bir hareketin olgunlaşması için gereken zamanın geçmesine rağmen hareketin dünyada ve özelde de ülkemizde toplumsal düzeyde ne kadar karşılık bulabildiği ise hala tartışma konusudur. Bu başlıkta sürdürülebilir kentlerin 3 boyutu olan sosyal, çevresel ve ekonomik boyutlar ayrı alt başlıklarda ele alınacak olup Cittaslow hareketinin Halfeti'de pratik şehir hayatında karşılığının ne düzeyde olduğu işlenecektir. Bu kapsamda araştırmanın temel sorularına da cevap aranacaktır.

3.3.1 Sosyal Boyut

Sürdürülebilir kent formlarının 3 boyutundan biri olan Sosyal boyutu özetle şehirde yaşayan yerel halkın yaşam kalitesini, çevreye ve doğaya zarar vermeden sürdürülebilir bir gelişim ile artırmaya çalışmak olarak açıklanabilir. Yerel halkın yaşam kalitesinin merkezde olduğu bu sosyal boyutta halkın; yaşam hakkı, eğitim imkanı, toplumsal bilinç ve yönetime katılımı, eşit imkanlara sahip olmak, sağlıkla ilgili imkanlara sahip olmak gibi haklara sahip olması beklenir. Halkın refahını ve yaşam kalitesini artırmasının yanında çevreye de zararlı olmayan ekonomik faaliyetleri de içeren yönüyle de sosyal boyut, çevre ve ekonomik boyutla da iç içedir.

3.3.1.1 Cittaslow Hareketinin İlçede Toplumsal Kabulü

Cittaslow felsefesi ve kriterlerinin uygulanabilmesi için esasında toplumsal boyut olmazsa olmazdır. Nihayetinde oluşumun bir toplumsal hareket iddiasında olduğunu unutmamak gerekir. Bu nedenle hareketin başarıya ulaşması için toplumda karşılık bulması veya toplumda kabul görmesi gerekir. Araştırmamızın bu başlığında hareketin toplumda karşılığı var mı? Halk hareketi ne düzeyde içselleştirip benimsemiş ve sosyal hayatta ne kadar yaşayabilmekte? gibi sorular cevaplanmaya çalışılmıştır. Sahada veri toplama aşamasında Cittaslow'un toplumsal kabulünü, benimsenmesini anlamaya yönelik sorulan sorulara verilen katılımcıların bazı cevapları aşağıdaki gibidir.

“Cittaslow felsefesi ve kriterlerinin uygulanması noktasında Halk eğitim kursları aracılığıyla yerel halka çeşitli eğitimler verdik hala da veriyoruz. İlk etapta Slow City ile ilgili eğitimler verdik. Slow City nedir, bununla ilgili buradaki esnafın uyması gereken kriterler vardır. Onun haricinde tekne kullanım eğitimleri, rasgele herkes tekne kullanıyordu. Turizm işletmeciliğiyle ilgili eğitim verdik. Yani turizmle ilgili olması gereken çoğu eğitim verildi.”(Katılımcı 2, Erkek, 43 yaşında)

“Çoğu turist buranın daha Cittaslow üyesi olduğunu bile bilmiyor. Sadece Cittaslow'un katkısı, uluslararası araneda şehrin bir etiketi oluyor.

Diyelim ki, Madov dondurma geldi burada bişey kurdu. Mado dondurmasını verir, ürünlerini verir, şunu verir bunu verir. Onun adına yerel halk da işletmelerinde bu ürünlerini satar. Kontrol bizde yani yerel halktadır. Belli bir konsepti vardır. Mado'vun kontrolünde bişey yoktur. Slow City ile ilgili burada herkes kendisi bişeyler yapmaya çalışıyor. Yani burada birliğin yönlendirmesi olmaksızın halk hareket ediyor. Halk yavaş yaşama kompleksine girmiyor. Çünkü halk zaten yavaş yaşıyor. Yani burası Cittasow üyesi olmasaydı da halk zaten yavaş yaşıyordu.” (Katılımcı 2, Erkek, 43 yaşında)

Halk eğitim müdürü Eşref A. Yerel halka Cittaslow hakkında kendileri tarafından gerekli bilgilendirme ve eğitimin verildiğini söylemektedir. Bununla birlikte halkın da zaten daha önce de hareketin felsefesinden çok da bağımsız bir yaşam tarzının olmadığını söylemektedir. Gelen turistlerin ise çoğunun ilçenin Cittaslow üyesi olduğunu dahi bilmediklerini aktarmaktadır. Konuyla ilgili sahada yerel halk ile yapılan görüşme ve yapılan gözlemlerden alınan not ve görüşler aşağıdaki alıntılarda aktarılmıştır ancak ilçeye gelen turistlerle yapılan kısa süreli görüşmeler için özellikle burada üzerinde durulması gereken noktaya temas etmekte fayda görülmektedir. Bununla ilgili gerek tur acentalarının gerek ilçedeki turist işletmecisi ve şehir yöneticilerinin gelen turistlere konuyla ilgili bir bilgi vermedikleri görülmüştür. Bilinçli şekilde gelen turistte yok değil ancak şunu da unutmamak gerekir ki gelen turistlerin çok büyük çoğunluğu günlük sefer ve turlarla gelip gitmektedir. Tekne turlarında şehrin tarihi ve özellikleriyle ilgili yapılan tanıtımda dahi Halfeti'nin Cittaslow üyesi olduğuyla ilgili tek bir cümlenin bile geçmemesi dikkat çekicidir. Bunlara ilaveten şehrin girişinde ve belli noktalarında Cittaslow amblemi olmasına rağmen konuyla ilgili bilgilendirme panolarının ya çok az ya da yetersiz olduğu gözlenmiştir. Konuyla ilgili yerel halkın görüşleri ise aşağıdaki gibidir.

“Sakin şehir, zaten buraya gelenler genelde kafa dinlemeye geliyor. Rahat olduğu için, sakin şehir bence böyle yani, tatil köyü gibi.” (Katılımcı 3, Kadın, 40 yaşında)

“Yavaş şehir anlamında, doğal, el değmemiş, mesela taş bina bozulmamış yerler anlamına geliyor.”(Katılımcı 4, Otel İşletmecisi) “Zaten adı üzerinde, Sakin şehir. Gürültüsü az olan. Burası son durak bu nedenle fazla araba girişi olmuyor. Nüfusta az burada. Şimdi yazın burada kalabalık ama normalde nüfusu az. O dönemde broşürler dağıtıldı. Zaten bu hareket dünyada kabul edilen, dünyada bir çok üyesi olan bir ağ diyelim. Müracat ediliyor ve ekip gelip buradaki o durumu gözlemliyor. Sakin mi, efendim nüfusu çok mu, geliri nedir, işte ona benzer şeyler. Bunu değerlendiriyorlar. Edindiğimiz bilgi bu.” (Katılımcı 5, Erkek, 65 yaşında)

“Sakin şehir, araba fazla giriş çıkış olmasa, bir yolumuz var. Sakin yani, kalabalık değil. Şimdi tatil olmasa diğer gün saakiin. Çıt yok. Hiçbir şey yok dinleyip oturuyoruz.”(Katılımcı 6, Kadın, 70 yaşında)

“Hiçbir bilgim yok, o yazıldıktan sonra ben onu okudum ama onunla ilgili hiçbir bilgim yok.”(Katılımcı 7, Kadın, 55 yaşında)

“Gürültüsü olmayan, kafa dinleyecek bir yerdir. Zaten çevresine baktığımız zaman yeşillik içinde, doğal bir yer. Yani sakin şehir böyle bir yer. Arabaların olmadığı bir yer. Normalde bu araçlar buraya girmiyor ama şimdi sezon açılmadığı için şehrin içine de giriyorlar araçlar.”(Katılımcı 8, Erkek, 35 yaşında)

“Cittaslow, yani burası sessiz, sakin şehir anlamına geliyor. Ancak o burada uygulanmıyor. Bana bu (Cittaslow) saçma geliyor. Burası bir turizm bölgesi. İnsanlar buraya tarihi görmeye, gezmeye geliyor. Teknelerde bangır bangır müzik çalıyor. Burası hareketli bölge.(Katılımcı 18, Erkek, 21 yaşında) “Sakin şehir, sessiz. Bakir kalmış bir yer.” (Katılımcı 19, Erkek, 44 yaşında) “Sakin şehir diye söyleniyor.”(Katılımcı 9, Erkek, 63 yaşında)

“Şehrin sessiz sakin olduğunu gösteriyor. Kavga, gürültü olmadığı gösteriyor. Kafa dinleme yeri.” (Katılımcı 11, Erkek, 17 yaşında) “Bilgi verildi, burası Cittaslow denildi. Bot komutanı söyledi. Yüksek sesle müzik açmak yasak dedi, bazıları yasakları çiğniyorlar ceza yazıyorlar. Cezayı bot

komutanı yazıyor. Bot komutanı büyükşehir belediyesine bağlı oluyor.”(Katılımcı 12, Erkek, 22 yaşında) “Buranın sakin şehir olduğunu biliyoruz. Merkezi İtalya’da. Belli kriterleri olan bir birlik diye biliyoruz.”(Katılımcı 14, Kadın, 28 yaşında) “İngilizcesini pek bilmiyorum da, sakin şehir deyince insanların gelip dinleneceği yer ama hiç de dinlenecek yer değil.”(Katılımcı 17, Kadın, 38 yaşında)

Yerel Halk ve esnafın Cittaslow ya da Sakin şehrin anlamını bildiği söylenebilir ancak bunun içeriği, felsefesi ve kriterleriyle ilgili bilgilerinin yüzeysel ve yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. İlçenin Cittaslow koordinatörü ve İlçe Halk eğitim müdürü konuyla ilgili bilgilendirme ve eğitim verdiğini söylemesine rağmen yerel halk ve esnafın yaptıkları yorumlarda konuyla ilgili eksik oldukları ve bilgilerinin yüzeysel olduğu gözlenmiştir. Yapılan gözlemlerde yerel halkın Cittaslow kriterlerine aykırı yaşadıklarını söyleyemez ancak Cittaslow felsefe ve kriterlerini benimseyip hayata geçirdiklerini söylemek de pek mümkün görülmemektedir. Konuyla ilgili yetkililerce yürütülen çalışmalar ve yapılan bilgilendirmelerin yüzeysel ve yetersiz olduğu görülmüştür. Ayrıca yapılan görüşme ve gözlemlerden de hareketin bu noktada halkın tabanına da ulaşamadığı anlaşılmıştır. Cittaslow hakkında yürütülen çalışmalarda amatörce kaldığı ve kurumsallaşamadığı söylenebilir. Her ne kadar ki Cittaslow koordinatörü ‘halk zaten yavaş yaşıyor’ dese de hareketin yalnızca yavaş yaşamak anlamına gelmediğini hatırlamakta fayda var. Bu konuda yapılan görüşmelerde ve ilçede yapılan gözlemlerde de hareketin sosyal boyutta kabulünün eksik kaldığı ve birçok kriterinin uygulanmasında kurumsallaşma ve kalifiyenin yetersiz olduğu hissedilmiştir.

3.3.1.2 Kentin Yönetimine Toplumsal Katılım

Sürdürülebilir kent formlarında toplumsal boyutun en önemli sayıltılarından biri de yerel halkın yönetime katılımıdır. Bu noktada Cittaslow hareketi küreselleşmeyle aşınan yerel kimliklerin, özgün mimari tarz ve üslupların korunması ve yöresel farklılık ve zenginliklerin bu şekilde muhafaza edilmesini amaçlar. Modern kent formlarında küresel ekonomik sermayenin tekelinde olan ve bir şehri maksimum kar ve fayda temelinde AVM, rezidans, beton binalar ve tüketim

kültürüne hizmet eden mekanlarla planlamasına karşın Cittaslow hareketi, üyelerinden yerel halkın yönetime katılıp, kendi özgün değerlerine göre kenti inşa edip planlamasını bekler. Bu noktada yerel halkın kendi dini değerleri, etnik farklılıklar, azınlıklar, kadınlar, gençler ve engelliler, bunun yanında yaşlılara yönelik sağlık hizmetleri gibi sosyal hakların korunmasını bekler. Tüm bunlarla birlikte Cittaslow birliği üyelerinden şehirde yaşayan tüm sakinlerin sivil toplum örgütleri, kent meclisleri, halk konseyleri, gençlik meclisleriyle yönetime aktif bir şekilde katılıp kentlerini yönetmesini ister. Böylelikle yerel halkın kendi özgün kimliğini koruyacağı gibi, küresel yabancı sermayenin şehirdeki bu zenginlikleri aşındırıp tüketmesinin de önüne geçilmesi amaçlanır. Tüm bunların yanında modern şehirlerdeki yabancılaşma hissine karşın yerel halkın planlamada oynayacağı aktif rol ve alacağı sorumlulukla da kente aidiyetlik bağının güçlenmesi amaçlanır. Sonuçta ise yerel halkın şehirdeki huzur ve yaşam kalitesinin artırılması hedeflenir.

Araştırmanın bu başlığında Cittaslow üyeliği kapsamında birliğin 7 kriter başlığı olan sosyal uyum başlığı kapsamında; şehirdeki yoksullara, engellilere, çocuklara yönelik bakım masraflarına, sivil toplum kuruluşları bünyesinde iş birliğine, politikaya katılım gibi bir dizi sosyal hakların içerdiği kriterleri kapsar. Cittaslow üyesi Halfeti’de saydığımız bu kriterlerin uygulanmasında yerel halkın alınan kararlara ve yönetime katılım noktasında sorulan sorulara karşılık katılımcıların verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir.

“Burada yapılan işlerin çoğu devlet desteğiyle oluyor ama halk da boş durmuyor. Buradaki halk çok cesaretli. İşletmelere ciddi masraflar yapıp kendileri açıyorlar, buradaki tekneleri hiçbir destek almadan kendileri gidip alıyor. Burayı aslında canlandıran tekneler ve buranın halkının o cesareti. Dolayısıyla katılıyorlar. Şimdi burayı serbest bıraksan heskes restoran açar, herkes tekne alır.”(Katılımcı 2,Erkek, 43 yaşında)

“Görüşlerimiz alınmıyor. Bundan önce ben yan tarafı restore edip yapay su şelalesi falan yaptırmak istedim ancak izin verilmedi. Burada yetkili kişilerin sözü daha çok geçerli, esnaf ve halk olarak görüşlerimiz

alınmıyor.”(Katılımcı 3, Kadın, 40 yaşında) “Görüş alınır ama görüşün yarısı yerine getirilmez.”(Katılımcı 4, Erkek, 63 yaşında)

“Çok fazla görüşümüz alınmaz ama biz söyleyebiliriz ama yapmayılar. Okul istedim buraya, yatılı okul olsun dedim buraya hiç olmasa. Bu kadar dairelerimiz hepsi boş. Bir okul olsa buraların hepsi canlanır. Okul olursa öğretmenlerimiz, memurlarımız olur. Buraların canlanmasını istiyorum.” (Katılımcı 6, Kadın, 70 yaşında) “Görüşümüz alınmıyor. Tamam diyorlar ama yapılmıyor.” (Katılımcı 7, Kadın, 55 yaşında) “Yürütülen çalışmalarda gelip bilgi veriyorlar, tekneciler konusunda bilgi de alınıyor. Vatandaş olarak alınmıyor. Haberi gelir ama başka bir ilgi ve alakamız yok.”(Katılımcı 12, Erkek, 22 yaşında) “Senelerdir yol problemi var, daha yeni yapıyorlar.”(Katılımcı 20, Erkek, 71 yaşında)

Katılımcıların cevaplarından aldığımız yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı üzere, yerel halkın ilçedeki yürütülen çalışmalarda, ilçedeki yönetimin karar alma organlarında halkın katılımının sağlandığı söylenemez. Her ne kadar ki ilçedeki yönetim birimleri ilçenin yönetimi, kalkınması ve gelişmesi için pozitif bir tutum sergilese de halkın bizzat inisiyatifinin, alınan kararlara dahil edilmesi kısıtlı gibi görünmektedir. Yapılan gözlemlerde yerel halkın ilçe yönetimine katılma noktasında istekli oldukları gözlenmiş fakat sivil toplum örgütlenmesinde eksik kalıp ilçenin yönetiminde sivil bir inisiyatif geliştiremedikleri kanısına varılmıştır. Tüm bunların neticesinde ise ilçede sosyal hizmetler, çevre, alt yapı ve ekonomik kalkınma noktasında yürütülen çalışmalarda yöneticilerin tabandaki halkı dahil etmeden çalışmalarını yukarıdan bir yönetim şekliyle yürüttükleri gözlenmiştir. Sonuç olarak Cittaslow’un üst başlıklarından biri olan sosyal uyum kriterlerinin, ilçedeki yönetim uygulamalarında işlevsel ve koordine hareket etme noktasında eksik kaldığı söylenebilir.

3.3.1.3 Şehirde Yaşam Kalitesi

Cittaslow hareketinin belki de en önemli hedefi sürdürülebilir kalkınma ile toplumsal refah içerisinde yaşam kalitesini en iyi seviyeye getirmektir. Sürdürülebilirliğin çevresel boyuta, kalkınmanın ekonomik boyuta karşılık geldiği bu

kavramların özünde esasında şehirlerdeki ortamı daha yaşanabilir kılmak ve toplumsal yaşamı da daha kaliteli hale getirmektir. Bu noktada Cittaslow'un istisnasız hemen her kriteri yaşam kalitesini iyileştirmeye yöneliktir. Burada insanların temel doğal hakları sayılabilecek; yaşam hakkı, eğitim hakkı, barınma hakkı, kendini ifade etme hakkı, eşit vatandaşlık hakkı gibi kuralları kapsayacağı gibi, yerelde de şehir sakinlerinin daha rahat ve huzurlu ikame edebilecekleri hakları da kapsayabilmektedir. Buradaki temel esiri şehrin imkanlarını insan merkezli bir anlayışla planlamak ve şehirdeki yaşamı insanların sosyal yaşamlarına hizmet edebilecek şekilde tasarlamaktır. Konu hakkında ilçe sakinleri ile yaptığımız mülakatlarda yerel halkın görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Burada yaşamaktan çok memnunum. Bak buradaki huzuru hiçbir yere vermem. Olumsuz yanları varsa da en güzel yanı şu doğal, şu güzel havayı, oksijeni hiçbir şeye paylaşamam.”(Katılımcı 17, Kadın, 38 yaşında)

“Buranın huzuru var, temiz bir havası var. Benim çocuklarım Antep'tedir. Ben emekli olduğumdan beri burada oturuyorum. Sırf enerjisi için. Ben şahsen memnunum ama aileler sıkıntı çekiyor burada.”(Katılımcı 20, Erkek, 71 yaşında)

“Doğma büyüme buralı olduğumuz için başka yerde kalamayız. Bizim kültürümüz burası. Bir tane oğlum burada tekne kaptanıdır. Ama diğer çocuklarım dışarıda okul okudular. Onlar dışarda yaşıyor. Şehir bize ağır geliyor. Gittiğimiz yerleri bulamıyoruz. Burada hiç olmazsa istediğimiz yere yürüyerek gidebiliyoruz, canımız sıkıldığı zaman Yeni Halfeti'ye gidiyoruz.”(Katılımcı 9, Erkek, 63 yaşında)

“Çok memnunuz! Ben yukarıyı (Yeni Halfeti) sevmiyorum. Orada da evim var ama orayı sevmiyorum. Sessiz kafamı dinliyorum. Emekli yeridir burası. Burayı başka yere değiştirmem. İnsan yaşlandıkça kalabalık yer kaldırmıy. Sessiz yer ariyi. Sakin yer ariyi. Şimdi oğlum Antep'te öğretmen. Gidiyim 2 gün 3 gün 4'ü zor buluy. Sıkılıyorum apartmanda.”(Katılımcı 10, Erkek, 73 yaşında)

“Burada yaşamaktan memnunuz ama şartlar daha da iyi olabilir. Ben burada doğdum büyüdüm. On yıldır burada yaşıyorum ve artık şehirde yaşayamam, sevmem. “İyiye gidiyor. İşimize bağlı, iş olursa, kazanç olursa zaten yaşam kalitesini de arttırıyor.” (Katılımcı 3, Kadın, 40 yaşında) “Bu yollar biraz daha genişlese, halkımız perişan oluyor. Araba koyacak yerlerimiz yok. Piknik alanlarımız genişlese. Su geldi ya, daraldı buralar. Hareket alanı hiç yok.” (Katılımcı 6, Kadın, 70 yaşında)

“Bir sıkıntısı yok. Gelen ziyaretçiler çok da seviyorlar. Çok da beğeniyorlar. Biz de memnunuz. Büyük şehre gitmek istemem. 10 tane daire verseler yine gitmem. İstedğim para değil huzur.”(Katılımcı 7, Kadın, 55 yaşında) “Burada huzur var, misafirlerimiz genelde İstanbul’dan geliyor. egsoz dumanı yok, ses yok. Buraya gelen doymuyor. Halfeti ekol. Buraya gelen dondurmasını alıyor, kebabını yiyor, tekne seferi yapıyor, Rum kaleye gidiyor. Buraya gelen mutlu oluyor. Biri de demedi yav bu ne rezillik. Ha! bize sorarsan eksiklik var. Onlar da tamamlanabilir.(Katılımcı 4, Erkek, 63 yaşında)

“Şehirlerde kirada oturuyoruz ve şimdi Ankara’da bir dairenin kirası 1500 liradan başlıyor. Yani böyle sessiz ve sakin yerlerde yaşamak lüks değil. Üstelik çok doğal ve sağlıklı. Aslında bu bir yaşam tarzı. Şimdiki büyük şehirlerdeki şartlarla kıyaslandığında burada yaşamak mümkün ve pahalı da değil. Ancak böyle doğal mekanlarımız da kalmadı. Bu kültür mirasını korumamız gerekiyor.” (Katılımcı 16, Kadın, 47 yaşında)

“Burada yaşlı insanlar ve işçiler kalıyor. O gün çocuklarla beraber saydık. 50 tane ev ya var ya yok. Hepsi Yeni Halfeti’ye taşınmış. Burada soba sorunu oluyor, yaşlı insanların sağlık ihtiyaçları oluyor ve burada okul olmadığı için çocukların eğitimleri için yeni Halfeti’ye taşınmak zorunda kalıyorlar. Burada doğru dürüst bir cami yok, oruç zamanında sıkıntı çekiyoruz. Burada bir ana okul bile yok. Dubalar çok kötü görünüyor. Daha güzel restoranlar getirilebilir. Duabalar ayrıca Fırat nehrini de kirletiyor.

Kendi has mimarisini bozmadan restore edilebilir. Boşalan evler küçük butik otellere çevrilebilir.”(Katılımcı 3, Kadın, 40 yaşında)

Yapılan görüş ve yorumlardan ilçe halkının şehirde sosyal hizmet noktasında eksikler olduğunu dile getirmekle beraber memnun olduklarını ifade etmekte. Ancak bu memnuniyetin Cittaslow kapsamında yapılan çalışmaların neticesi olduğu söylenemez. Aksine yerel halkın dile getirdikleri temel sorun ve istekler esasında Cittaslow kriterlerinin ilçede uygulamadaki noksanlıkların bir sonucu olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle yerel halkın ilçedeki huzur ve mutluluğu büyük oranda şehrin doğal havası, tarihi birikimi, kalabalık olmaması, insan ruhuyla barışık zengin kültürel mirasının neticesi olduğu söylenebilir.

Şehirdeki yaşam kalitesiyle ilgili görüşler iki ekseninde toplanabilir. Yaşlı insanlar genel olarak sağlık hizmetler ve imkanlar yönüyle şikayet etse Halfeti’de yaşamaktan memnun ve mutlu olduklarını dile getirmekteler. Ancak gençler için aynı şeyi söylemek mümkün değil. Gençler ilçede gençlere yönelik sosyal aktivite ve imkanların eksikliğinden şikayet etmekte. Yapılan gözlemlerden de anlaşıldığı kadarıyla ilçenin doğal havasının, kültürel zenginliğin ve tarihi mirasının yerel halkında sosyal yaşamıyla bütünleşmiş ve halk her yönüyle evrensel insani değerlere hitap eden böyle bir şehirde yaşamaktan memnun. Ancak şehirde Cittaslow kriterleri kapsamında sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri, hastane ve ilk yardım, çevre ve alt yapı çalışmaları ve ilçede son yıllarda turizm faaliyetleri sonucu oluşan şehrin kalabalıklaşması gibi bazı problemler şehirdeki yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir.

3.3.1.4 Toplumsal Hafıza ve Aidiyetlik Hissi

Tomlinson’un (2013b) kavramsallaştırdığı yersiz-yurtsuzlaşma modern kentlinin klasik kimliği haline gelmiş durumdadır. Yabancı olma hissi dünya nüfusunun yoğunlaştığı mega kentlerin evrensel bir sorunu artık. 21. Yüzyılın kentlisi artık yerleşik değil aksine artık bir göçebe. Bu ironik durumu Bauaman şu çarpıcı sözlerle özetlemekte: “Göçebelere döndük; ama hep temas halindeyiz. Ancak, yollara düşelim ya da düşmeyelim, kanaldan kanala geçelim ya da geçmeyelim, bunu sevelim ya da nefret edelim, başka, çok daha derin bir anlamda daha hareket

halindeyiz.” (Bauman, 2014, s. 90) Modern yaşamın zorunlu kıldığı bu hareketlilik hali insan yaşam biçimini derinden etkilemekte, değiştirmekte, dönüştürmektedir. İlk tarım devriminden bu yana insanın yerleşik hayata geçmesinin üzerinden yaklaşık 8-10 bin yıl geçmesine rağmen bugün insanlık yeniden göçebe haline gelmiş durumdadır. Hareket halinde olma durumu insanı; kültür, tarih, din, aile, coğrafya gibi hayati bağlardan kopararak yer kıta üzerinde bir avare haline getirmektedir.

Cittaslow hareketi yukarıda bahsettiğimiz metropol kent yaşamlarındaki yersiz-yurtsuzlaşma ve yabancılaşma hissine karşılık insanların yeniden yaşadığı şehir ve mekanlara aidiyetlik duygusunu kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu noktada büyük kentlerin aksine daha küçük ve planlamada yerel halkın etkin iradeleri sonucu planlanmış yerleşim yerlerini muhafaza etmeye çalışan Cittaslow hareketi sosyolojik açıdan da göçebelere dönmüş modern insanı yeniden yerleşik şehir hayatına adapte etmeye çalışır. Halfeti’de alan araştırması esnasında yerel halkın aidiyetlik duygusu yani yaşadığı mekanı sahiplenme duygusunu anlamaya çalıştık. Bu noktada yerel halkın aidiyetlik duygusunu ve sahiplenme hissini diri tutan toplumsal hafızanın muhafaza edilip edilemediğini anlamaya çalıştık. Konuyla ilgili yerel halka sorduğumuz sorulara verilen cevap ve anektotlar aşağıdaki gibidir.

“Benim memleketim bir numara. İnsan memleketini sevmez mi? doğup büyüdüğü yer. Anıları var. Şimdi burası (suda yüzer restoranın altı) aşağısı bizim okuduğumuz ilkokulumuzun yeri. 1920’ler de yapılmış bir okul. Biz 60’larda başladık okula. Okulumuz 2000 yılında su altında kaldı. Okulumuzun adını da buraya (yüzer restorana) verdik. Altın Irmak İlkokulu. Sırf okulun ismi batmasın diye adını da öyle koyduk.” (Katılımcı 5, Erkek, 65 yaşında)

“Doğma büyüme buralıyım. Başbostan mahallesi vardı burada, sular altında kaldı. 39 sene burada cezaevi müdürlüğüne baktım. Bu memleketimiz daha önce böyle değildi. Aha! şu dubanın kenarından aşağı eskiden yol giderdi. Böyle her taraf bahçeydi. Fırat gözükmeydi ortada. Fırat’ın her iki yakası evdi, bahçeydi. İncir ağacı, ceviz ağacı, mışmış ağacı, erik ağacı,

muza kadar yetişirdi. Fırat'ın karşısına taş attığın zaman karşıya değdi. Karşıda bir Kale Meydan Köyü vardı.” (Katılımcı 10, Erkek, 73 yaşında)

“Yeni Halfeti’de hiç bişey yok ki, Halk yeni Halfeti’ye taşındı ama binlerce yıllık tarihini, kültürel mirasını, kendine özgü mimari tarz ve üsluplarını da arkasında bırakıp gitti. Burada bir kültürel miras ve tarih var. Burada yaşayan insanlar bu zengin kültürel mirasın varisleridir. Kent müzesi de yapmayı düşünüyoruz önümüzdeki zamanlarda. Bu bizim önemseydiğimiz bir proje. Çünkü bu şehrin tarihi toplumsal hafızayı canlı tutmamız gerekiyor. Yeni nesil bu özgün kültürel mirasa ulaşmak ve yaşamakta güçlük çekiyor.” (Katılımcı 1, Erkek, 35 yaşında)

“Ev hanımıyım, yemek yapmayı, iş yapmayı severim. Her işi severim. Hayvanları çok severim. Memleketimi severim. Memleketime aşığım. Başka bir yerde yaşayamam. Susuz yaşayamam. Çok seviyik memleketimiz. Eski halı da güzeldi. Şimdi gene güzel. Baraj oldu. Öncem fıratımız vardı. Bir teknemiz vardı. Öbür yüze gider gelirdim. Öbür tarafta da evlerimiz vardı. Çevre köyler de bizim köyden gelirdi Antep’e giderdi. Çevre köyler bura okumağa gelirdi. Lise, orta okul, ilk okul. Hepsi buradı. Köylerde okul yoktu. Şimdi bizim okulumuz bişeyimiz kalmadı, aldılar götürdüler. Çok üzüliyorum ona! Ben eski halını özliyorum. Eski halı çok güzeldi. Burda bahçalarımız, meyvalarımız, sebzelerimiz gitti. Başka yerden geliy zebzemiz, meyvamız. Her meyve burada vardı. Köylerimizden gelirdi sebzelerimiz. Bizler ekerdik. Bahçamız vardı. Gittiler, hepsi yukarı taşındı. Ben hiç yukarı gitmedim. Sevmiyorum, gitmem. Ben memleketimi nasıl bırakım. Tansiyon, sinir hastası oldum, her bir daire kalkıp gittiğinde. Aha! Şu arabaların koyduğu yer çift daire polis dairesiydi. Kendine ait bahçeliydi, havuzluydu. Daha merdiveni duruyor ora. Burası kaymakam locmanıdı. Kaymakam oturuyordu.” (Katılımcı 6, Kadın, 70 yaşında)

Şehirde konuştuğunuz her kişi kentin doğal güzelliğinden, yemek kültüründen, ikliminden, coğrafyasından bahsediyor. ‘Burada yaşamaktan mutlu musunuz?’ gibi bir soruya ise istisnasız herkes çok mutlu olduğunu ve başka yere

değişmeyeceğini söylemektedir. Buna ilaveten ilçedeki yerel halkın kurdukları her cümlede, açtıkları her sohbetle toplumsal hafızasının şaşkıncı derecede çok diri olduğu hissediliyor. İlçenin, baraj suları altında kalmasının üzerinden yaklaşık yirmi yıl geçmesine rağmen halkın hafızasında sanki şehirleri daha dün batmış gibi. O günleri görmüş kimi konuştursanız şehrin eski halini en ince ayrıntısına kadar anlatabiliyor. Şehri ziyaret eden insanların gezip gördükleri çok kısıtlı bir mekanın aksine yerli halk, şehir hiç batmamış gibi, sular altında kalan şehrin her bir mekanı sanki daha şehrin bir parçasıymış gibi şehri yaşamaktadır. Ayrıca yerel halkın şehri benimseyip sahiplendikleri, şehrin her metrekaresine içten bir bağ ile bağlı oldukları anlaşılmaktadır. Ancak yeni yetişen neslin bu tarihi kültürel mirası hafızalarında konumlandıramadıkları da anlaşılmaktadır. Yeni neslin şehri; turistlerin uğrak mekanı, duba restoran ve teknelerin yoğunlukta olduğu, işletmeci-müşteri ilişkisinin hakim olduğu bir şirket mantığından ibaret gördükleri yapılan sohbet ve gözlemlerden anlaşılmaktadır. Tüm bunlara ilaveten toplumsal hafızayı diri tutmak ve aidiyetlik duygusunun devamlılığını sağlamak için Cittaslow yetkilisi N. Ö., ilerleyen zamanlarda bir kent müzesi projesinin de olduklarını söylemektedir. Bu kent müzesi ilçedeki zengin tarihi kültürel mirası muhafaza etmede önemli bir adım olabilir.

3.3.1.5 İlçede Kadınlar ve Gençlere Yönelik Politikalar

Cittaslow hareketinin bizce önemli kriterlerinden bir tanesi de kadın ve gençlere yönelik politikaların kriterlerde yer almasıdır. Bu nedenle konuyla ilgili bir başlık açılması gerekli görüldü. Alanda yapılan araştırma sürecinde konuyla ilgili ilçede kadın ve gençlerle görüşülmüş, yerinde gözlem ile olabildiğince veri toplanmaya çalışılmıştır. Bu noktada ilçede kadınların iş hayatındaki yeri, kamusal alandaki varlıkları, sivil toplumca örgütlenişleri ve tüm bunlarla birlikte toplumdaki yerleri hakkında derinlikli bilgi edinmeye çalışılmıştır. Konu hakkında alanda kadın ve gençlerle yapılan görüşmelerden alınan verilerin bir kısmı aşağıdaki gibidir.

“Buranın halkının maddi durumu zayıf, özellikle kırsalda. İnsanlar hobi olarak bu işi yapmıyor. Hobi nedir? Zevk için gidip bir kursta, ya takı tasarımı ya boyalarını alır bir resim yapar. Yani hobi olarak bu işi yapar

ama buradaki halktan sen bunu bekleyemezsin. Niye? ihtiyacı var. Dolayısıyla biz bunun farkına vardık. Biz halk eğitim kurslarını açtığımızda baktık ki hiçbir bayan gelmiyor. Niye? Ya yövmiyeye gidiyorlar, ya fıstık kırıyorlar yani para kazanmak için işeyler yapıyorlar. Dedik ki; biz bunlara eğitim verirken bir yandan da gelir sağlamamız lazım. Bununla ilgili ilk yaptığımız iş şu oldu. Dedik ki; gelin bayanlar bütün ham maddeyi biz size verelim, herşeyi verelim. Bunun karşılığında malzeme bizden, işçilik sizden çıkan üründen elde edilen geliri yarı yarıya paylaşalım. Ve bu şekilde ciddi bir ürün ortaya çıkıyor. Onlar da kazanıyor, biz de kazanıyoruz. Ve bu çalışma Türkiye’de ilktir. Yaklaşık 120 öğretmen ve 1500’e yakın da bayan kursiyer var.” (Katılımcı 2, Erkek, 43 yaşında)

Halfeti İlçe Halk Eğitim Müdürü Eşref A.’nın bahsettiği yukarıdaki proje ilçedeki kadınların iş hayatına atılmaları, üretmeleri, ekonomiye katkı sağlamaları ve herşeyden de öte ilçedeki kadınların kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri noktasında önemli bir gelişmedir. Her ne kadar ki ilçedeki halk eğitim kurslarıyla ilgili ‘çalışan kadınlara hakkettiklerinin karşılığının altında bir ücretle ve sigortasız çalıştırıldıklarına’ dair söylentiler olsa da kadınların kamusal alanda rol almaları için halk eğitim merkezlerinde verilen kurslar ilk etapta önemli bir adım olarak görülebilir.

“Gaziantep Avrupa Birliği Ticaret Odasında bir el sanatları keçe eğitimi aldım. Oradan ben sertifika aldım. Orada öğrendiklerimi gelip burada uyguladım. Kendi işyerimi açtım. Sonra düşündüm, mesela Halfeti’de ne yapabiliriz diye. Halk eğitim çeşitli kurslar veriyor. Burada ben gülleri kendim ekiyorum, kendim de satıyorum.” (Katılımcı 7, Kadın, 55 yaşında)

“Ben burada 15 yıldır çalışıyorum. İlk ben açtım burada gözleme yerini. Halfeti’deki diğer çalışan kadınlara da ben örnek oldum. Önce burada kadınların çalışması ayıp bir şeydi. Erkekler eşlerini koruyorlardı benden. Yanıma göndermiyorlardı. Kadınların burada çalışması çok ayıp bir şeydi. Benden sonra 20 tane gözlemeci açıldı. Hepsi benim yanımda çalışan kadın elemanımdı. Burada çalışıp biriktirdiğim parayla, biraz da esnaf kefalet

kredisi çekip taksitle ev aldım. Ha! Projemde var. İleriki zamanda dışarıya gitmek gibi bir hayalim de var. İleriki zamanlarda çocuklarım eğitimi okulunu kazanır dışarıya giderse çocuklarımın arkasından dışarıya da giderim. Belli bir zamana kadar onlar için çalışırım, belli bir zaman sonra da onlar için buradan giderim.” (Katılımcı 17, Kadın, 38 yaşında)

Halfeti’de iş hayatına atılan, kamusal alanda rol alan ve kendi işletmelini kuran kadınların yöre halkı kadınlarından daha özgüvenli olduğu ve bu özgüvenin verdiği rahatlıkla kendilerini daha rahat ifade edebildikleri gözlenebiliyor. İlçede kadınlara yönelik olumlu gelişmelerin olduğunu görmek mümkün ancak bunun kadınların kendi bireysel çabaları sonucu bir gelişme olduğu söylenebilir. Bununla birlikte ilçede yörenin genelindekine benzer bir şekilde hala etkin bir erkek egemen yapının hakimiyetinden söz edilebilir. Sözelimi ilçenin temel gelir kaynakları olan tekne, restoran ve otellerin neredeyse tamamının erkekler tarafından işletiliyor olması durumu en iyi şekilde özetleyen örnektir. İlçedeki hiçbir teknede kadın çalışanın olmaması, restoran ve otellerde de neredeyse hiç kadın çalışanın olmaması dikkatlerden kaçmamaktadır. Kadın işletmecilerin ilçede sivil bir inisiyatif kurup birlikte hareket etme noktasında da eksik kaldığı gözlenmiştir.

“Şehre gidersek rahat edemeyiz. Neden? Çünkü biz şehre alışkın değiliz. Burası küçük bir şehir. Tabi herkes memleketinde yaşamak ister değil mi, bu ayrı. Ama burada aktivite olmadığı için zaman zaman burada sıkıldığımız da oluyor.”(Katılımcı 12, Erkek, 22 yaşında)

İlçede gençlerle yaptığımız söyleşi ve gözlemlerden de ilçede gençlere yönelik sosyal aktivite mekanlarının yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Şehirde turizm sezonu dışında gençlerin pek kalmadığı ve şehir dışına gittikleri anlaşılmaktadır. Yörede gençlerin bir başka alternatif gelecek gördükleri yurtdışına gitme seçeneği. Yöre halkının hatırı sayılır bir nüfusunun yurtdışında olduğu ve bu durumun yeni yetişen nesiller için de cazip bir fırsat olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. İlçede yapılan gözlemler sonucunda engellilere yönelik çevre ve altyapı düzenlemelerinin de hiç olmadığı görülmektedir. Bu noktada gerek engellilerin gerek ilçeye gelen ziyaretçilerin şehirde yaşamakta zorluk çekeceği aşikardır.

3.3.1.6 Cittaslow Kentinde Ahlaki Güvenlik ve Huzur

Cittaslow hareketinin kriterlerinden bir tanesi de sürdürülebilir kentlerin sosyal boyutunda ele alabileceğimiz, toplumsal güvenlik ve huzur meselesidir. Günümüz modern kentlerinin en temel problemlerinden biri haline gelmeye başlayan şehir sakinin huzur ve güvenlik kaygısıdır. Mega şehirlerde güvenlik boyutu şehir planlamasında ayrı bir alan haline gelmeye başladı ki; bugün güvenli siteler, sürekli sokakları ve evleri gözlem altında tutan kameralar günümüz modern kentlerin bir ürünüdür. İlk zamanlardan beri şehrin temel amaçlarından biri şehir halkını dış tehditlerden korumak ve toplumsal huzurunu ikame etmektir. Ancak bugün gelinen noktada; tehdit, şehirlerin dışından değil bizzat şehrin kendi içinden gelmektedir. Önlemler artık şehir dışından gelebilecek tehditlere karşı sur ve kalelerde değil, şehrin içinden gelebilecek tehditlere karşı güvenli site ve kameralı sistemlerle yapılmaktadır. Tüm bu önlemlere karşı bugün modern kentler hala insanoğlu için büyük tehditleri barındırmaktadır. Metropol kentlerindeki suç oranları şehir tarihinde hiç olmadığı kadar yüksek bir seviyeye ulaşmıştır. Cittaslow hareketi modern kentlerin üzerine bir karabasan gibi çöken korku ve güvenlik kaygısına karşı Cittaslow üye şehirlerinde yerel halkın güvenliğini temin altına almak ve huzurunu sağlamaya çalışır. Konuyla ilgili yerel halk ile yaptığımız görüşmelerden aldığımız alıntılar aşağıdaki gibidir.

“Buraya gelen memur pişman olur, giderken de ağlar gider. Halkımız yabancıyı sever, hürmeti sever. Burada sabaha kadar dolaş kimse sana ‘yav sen necisin, ne işin var burada’ demez. Kimse kimseye karışmaz hiç bir şey demez. Eşinlen, dostunlan, hanımıylan, nişaniylan burada gezebilir, kalabilirsin.” (Katılımcı 10, Erkek, 73 yaşında)

Halfeti’de yerel halk ile yaptığımız görüşmeler ve alan araştırma süreci boyunca edindiğimiz tecrübelerden şehir halkının çok samimi, içten ve konuksever olduğu her yönüyle hissedilmekte, anlaşılmaktadır. Yörenin kadim geçmiş tarihi, çok kültürlü toplumsal yapısı, farklılıkları da kabullenen ve içinde barındıran bir yapıya sahip. Bu nedenle şehir halkıyla yapılan görüşmelerden şehir halkının hoşgörülü, kendi arasında ve gelen ziyaretçilere misafir sıfatıyla bakıp, ağırladıkları anlaşılıyor.

Gelen ziyaretçilerin tepkilerinden de çok rahat ve kendilerini güvende hissettikleri anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan N. G. (Ev Hanımı) ilçeye gelen turistleri istedikleri zaman kendi evinde misafir ettiğini, gelen misafirlerin ise çok memnun ayrıldıklarını söylemektedir. Ancak katılımcılar son yıllarda ilçeye yoğun ilginin artması ve şehirdeki kalabalığın çoğalmasıyla bu güven ve huzurun eksildiğini, zayıfladığını aktarmaktalar. Bu yöndeki görüşler aşağıdaki gibidir.

“Yazın belli bir saatten sonra ellerinde bira buralarda gezen, ahlak bozan şeyler görüyoruz buralarda. Çocuklarımız var burada bizimle geç saatlere kadar kalan, güvenli olmuyor. Dubalar ve restoranlar çoğalınca bu manzaralarla karşılaşmak da sıklaştı. Bir kadın işletmeci olarak akşamları belli bir saatten sonra güvenlik kaygısı yaşıyoruz. İleriki zamanda bu dubaların hepsi Çekem tarafına (Halfeti'nin ilerisinde sular altında kalmış başka bir köy) taşınacak. Sahil kaldırım yolu yaya olursa burada devamlı yaşlılar dinlenip akşam yemeklerini yiyip damda uyuduğunda ses duymayacak. E yaşlı kadın yukarıda yazın damda tahtta uzanmış yatıyor, gece geç saatlere kadar dubalarda gürültülü eğlenceler oluyor. Yaşlılarımız rahatsız oluyor. Burası sakın şehir ise sakın kalması lazım!” (Katılımcı 17, Kadın, 38 yaşında)

“Ben şurada eski bir evde oturdum. Burada ben dükkan işletirken kızlarım yanıma gelirdi dondurma yemeye kapıyı açık bırakıp. Şimdi diyorum ‘aman kızım kapıyı kilitleyip gelin!’ diye. Güvenli değil, güvenimiz bitti. Eskiden böyle değildi, bu kalabalık artınca buradaki işletmeler artınca bu olaylar da çoğalmaya başladı. Her yerden insan girmeye başladı. İyisi de var kötüsü de. Kim nedir, necidir bilemiyorsun ki.” (Katılımcı 7, Kadın, 55 yaşında)

Halfeti’de güvenlik ve huzur konusunda katılımcıların görüşlerinden de anlaşıldığı üzere ilçede son yıllarda artan kalabalık ve işletme sayısının artışıyla birlikte şehrin eski güvenliğinin de giderek yerini güvenlik kaygısına bıraktığı anlaşılmaktadır. Bir katılımcının deyimiyle şehir eski bakireliğini kaybetmekte, doğal ve sakin yaşamı da yavaş yavaş bozulmaktadır. Şehirdeki işletme sayısının

artışı, gelen ziyaretçilerin artışıyla birlikte şehirdeki sessizlik ve sakinliğin de yerini canlılık ve harekete bıraktığı gözlenebilmektedir. Kalabalık şehirlerdeki güvenlik kaygılarına benzer kaygıların ilçedeki şehir halkınca da hissedilmeye başladığı anlaşılmaktadır. Şehirde zayıflayan bu güvenlik problemini Cittaslow üyeliğine bağlamak doğru bir çıkarsama olmayacaktır. Şehirdeki bu güvenlik ve huzur kaygısı muhakkak ki şehirde son yıllarda artan işletme ve kalabalıklaşmanın yaratmış olduğu tabii bir sonuçtur ancak bu noktada Cittaslow üyeliğinin güvenlik ve huzur kaygısına bir çözüm olmadığı ya da bir çözüm üretmediği anlaşılmaktadır.

3.3.2 Çevresel Boyut

Sürdürülebilir kent formlarının diğer bir boyutu ‘çevresel boyuttur’ ki; bu başlık Cittaslow kriterlerinde ilçenin doğal tabiatı, alt yapı ve çevre gibi başlıkların içindeki maddelere karşılık gelmektedir. 21. Yüzyıl modern metropol kentlerinin bugün geldiği nokta, dünyaya bıraktığı kalıcı doğa kirliliğidir. İnsanoğlunun sanayi devrimiyle başlayan doğayı sömürü üzerine kurulu, dünyayı sonsuz doğal kaynaklar rezervi olarak gören anlayış, dünyayı yalnızca iki yüz yılda, telafisi yüzlerce yıl alabilecek bir çevresel ekosistem kriziyle karşı karşıya bıraktı. Doğaya salınan sanayi ve gıda atıkları dünyayı koca bir çöp haline getirme yolunda hızla ilerlemektedir. Konuyla ilgili Giddens’in verdiği bu örnek meseleyi özetlemektedir; “1990’ların başında, gelişmekte olan ülkeler kişi başına 100- 130 kilogram evsel katı atık yaratırken, Avrupa Birliği’nde bu rakam 414 kilogram ve Kuzey Amerika’da 720 kilogramdı. Dünyanın her yanındaki ülkelerde gerek üretilen atığın saltık miktarında gerekse kişi başına üretilen miktarda artışlar olmuştur” (Giddens, 2012: 1001). evsel atıklar tüketim kültürünün bir sonucu olup, metropol kentlerin tabii bir özelliği haline gelmiş durumdadır.

Cittaslow hareketi dünya nüfusunun her geçen gün yoğunlaştığı metropol kentlerin çevre üzerinde bıraktığı tahribatlara karşılık, kriterlere doğayı koruyan ve ekosistemin sürdürülebilirliğini sağlayan maddeler de eklemiştir. Bu kriterle Cittaslow, çevreyi korumayı amaçlamakla birlikte insan yaşam kalitesini de yükseltmeyi hedeflemektedir. Bu başlıkta Cittaslow Halfeti’de çevresel politikaların

uygulanmasını yaptığımız görüşme ve ağırlıklı olarak da gözlemlerle analiz etmeye ve nitel verilerle aktarmaya çalıştık.

3.3.2.1 Halfeti'nin Doğal Habitatı

Cittaslow hareketi üye şehirlerinde tabiat ile iç içe, doğanın uyumlarına ve dengesine karşı doğayla barışık bir kent imgesi çizmeye çalışır. Bu noktada şehrin yörenin habitatıyla uyumlu, doğal dengenin sürdürülebilirliğini de muhafaza edecek şekilde planlanması ve yönetilmesini arzulanır. Bu başlıkta Cittaslow Halfeti'nin de bu konuda doğal tabiat zenginliği ele alınmış ve yerel halk ile yapılan görüşmeler ve gözlem ile veri toplanmıştır. Konu ile ilgili yapılan gözlem kayıtları ve katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Halfeti’de Akdeniz iklimi hakim, yörenin çöl iklimiyle tezat olan Halfeti’nin bu iklimi Halfeti’deki sosyal yaşamı, insan ilişkilerini de etkilemiş. Bu nedenle halk Akdeniz ikliminin hakim olduğu bölgelerdeki insanlar gibi sakin yaşar, ağır hareket eder. Yani halk Cittaslow üyeliğiyle birlikte bir değişim süreci yaşamadı. Çünkü yerel halk zaten yaşas yaşıyordu.” (Katılımcı 1, Erkek, 35 yaşında)

“Barajdan önce burada sadece kivi yetişmezdi. Her meyve yetiştirirdi. Muza kadar yetiştirirdi. Günde en azından 2-3 kamyon erik giderdi burdan. Burdan, karşıdan, Diyarbakır’a, Ankara’ya, İstanbul’a mal giderdi. Bu suyun yükselmesi, teknelere ve dubalara yaradı.” (Katılımcı 10, Erkek, 73 yaşında)

“İleride bir köy var, Fıstıközü Köyü. Oralı bir vatandaş hususi bir arabayla geldi. dedi ki; ‘Değirmen Dere’de ısırgan otu varmış, tıp bilim adamı demişkine Halfeti’nin Değirmen Dere ısırgan otunu getirin bu hastanız iyileşir.’ Yaşlı bir ihtiyar komşum vardı Yusuf. ‘Kalk Yusuf! git getir’ dedim. İki ay sonra adam elinde bir sürü hediyeyle geldi. Yani buranın tabiat doğa güzelliği fevkalade ve buranın enerjisi çok kuvvetli. Hasta burada dirilir, ölmez! İzmir’li bir beyefendi vardı Şahin isminde Allah rahmet eylesin. İyi bir çevresi vardı, profesördü. İyi bir şairdi, güzel de yazardı, tarih uzmanıydı.

Hasta geldi buraya. 'ben burada dirildim burada gömün beni' dedi. yani buranın kültür, edebiyat tarihi çok geniştir.”(Katılımcı 20, Erkek, 71 yaşında)

Fotoğraf 2: Halfeti’den Bir Manzara

Halfeti’nin doğal tabiatıyla ilgili yapılan görüşme ve gözlemlerden anlaşıldığı üzere, çok zengin doğal kaynaklarının olduğu anlaşılmaktadır. Tam da bu noktada Haldun’un (2004) ‘coğrafya kaderdir’ sözü akla gelmektedir. Halfeti’nin, tarihten beri birçok medeniyet kurulmasında önemli bir rol alan Fırat Nehri’nin kenarındaki konumu ve Halfeti’nin bu özgün iklim ve coğrafyası, şehrin kültürel kimliğinin oluşmasında belirleyici bir rol almış ve bu özgün konum ve coğrafya yerel halkın yaşam biçimini, kültürünü ve insan ilişkileri üzerinde de belirleyici etken olmuştur. Bu kültürel özellikleri özetlemek Halfeti’nin toplumsal yapısını ve yaşam biçimini anlamamız bakımından önemlidir. Zengin doğal tabiat, iklim ve coğrafya zenginliği içinde halkın temel iktisadi uğraşı aynı anda hem tarım hem de ticaret olmuş ve bu da halkı maddi açıdan da zengin kılmıştır. Halfeti halkının zaman içinde elde ettiği tarım ve ticari ekonomik refah, halkı eğitim alanında, edebiyat, sanat, mimari alanlarında, yemek kültüründe geliştirmiştir. Baraj sularının şehri sular altında bırakması sonucu Halfeti, halkının büyük çoğunluğu ilçe dışına (özellikle İstanbul, Ankara) göç etmesiyle bu zengin tarihi kültürel miras aşınıp zayıflasa da bugün hala

tarihten kalan kültürel zenginliğin sosyal yaşama etkisini her bakımdan hissedilmektedir. Bu açıdan Cittaslow hareketinin felsefesine karşılık ilçede özgün bir doğal zenginliğin var olduğu söylenebilir.

Güneydoğunun sıcaklığı, Fırat'ın tatlı suyu, Mezopotamya'nın verimli toprakları, düşük rakım seviyesi gibi her coğrafyada bulunamayacak coğrafik özelliklerin hepsinin bir alanda yoğunlaşması ortaya eşsiz bir habitat alanı meydana getirmiş durumda. Halfeti'nin bu özel konumun yanında, verimli topraklara sahip oluşu, civar yüksekliğinden düşük rakımı, güneydoğunun karasal ikliminden farklı olarak kendine özgün bir iklim meydana getirmiştir. Akdeniz iklimine benzer bu iklim yapısında bölgeye has birçok endemik bitki türü yetişirken, narenciye bitki familyasından birçok ağaç burada meyve verebilmektedir.

3.3.2.2 İlçenin Özgün Mimarisi: Taş Evler (Konaklar)

Günümüzde tüketim kültürüne hizmet eden mimari yapılar, metropol kentlerin adeta simgesi durumdadırlar. Büyük nüfus kitlelerini ikame eden günümüz şehirleri küreselleşmenin etkisiyle mimari özgün kimlikleri her geçen gün aşınmakta, giderek yok olmaktadır. Bunun yerine tüm yer kürede şehirlerin tekdüzeleşmesine, aynılaşmasına tanık olunmaktadır. Tek tipleşen şehirlerin merkezlerini özgün mimari tarz ve üslupların yerini tüketime hizmet eden alış veriş mekanları kaplamaktadır. Ritzer'in (2016) ifadesiyle; tüketim katedralleri kaplamaktadır.

Yavaş hareketleri içerisinde Cittaslow hareketi bir şehir hareketidir. Cittaslow diğer tüm “yavaş hareketlerini (slow food, yavaş trafik, yavaş turizm, slow müzik, yavaş seyahat)” (Yurtseven vd., 2010) kapsamına alsada esasında öncelikli olarak yavaş hareketlerine uygun bir şehir tasarımı yani mimari bir projedir. Diğer tüm alanlardaki yavaş hareketlerinin sosyal yaşamda uygulanabilmesi için öncelikle toplumsal yaşamın hayat bulduğu bir şehir yapısına ihtiyaç vardır. Cittaslow hareketi küreselleşmeyle aşınan şehir kimliklerini muhafaza ederek küresel dünyadaki şehirler arasında bu şehirlerin kendi özgün mimari tarz ve üslubuyla var olmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu anlamda Cittaslow hareketi, modern kent yapılarına

karşı üyelerinden kendi yerel mimari tarz ve üslupları korumayı şart kılmaktadır. Halfeti’de yapılan alan araştırmasında da Cittaslow hareketinde ana temalardan biri olan ‘kentsel yaşam politikaları’ ele alınmış ve yapılan görüşme ve gözlemlerle ilçede konuyla ilgili veri toplanmıştır. Araştırmaya dahil olan katılımcıların görüşleri ve yapılan gözlem verileri aşağıdaki gibidir.

Fotoğraf 3: Halfeti’de Merkez Camii ve Taş Evler

Akçakaya (2017: 92) belirli kentlerin ve mimari yapıların, işlevlerine göre belirli renkler taşıdığına dikkat çekmektedir. Sözelimi sanayi kentlerinde mat, gri ve siyah renkler, bürokrasi kentlerinin parlak yoğun renkler, tarihi kentlerin ise yörenin coğrafyasında bulunan malzemenin rengine göre mat, sarı ve gri renler ile özdeşleşmektedir. Bu anlamda tarihi bir kent olma özelliği taşıyan Halfeti’nin de yörenin coğrafyasında bolca bulunan ve ‘havara’ olarak da adlandırılan kireç taşından inşa edilmişlerdir. Mat sarı renlerin yoğunlukta olduğu Halfeti’nin bu taş evleri 150-200 yıllık tarihlere sahip, Ermeni ustaları ve zamanın mimarları tarafından ince işçilik ile işlenmişlerdir. Yöre halkının sosyal norm ve değerlerine, gündelik yaşamın gerekliliklerine göre, coğrafik şartlara ve iklim özelliklerine uyum sağlayacak şekilde tasarlanmışlardır. Halfeti’de ‘konak’ olarak bilinen bu evler yörenin yer şekline göre dağların yamacına ve bir yüzleri Fırat Nehri’ne bakacak şekilde yapılmışlardır. Çok odalı planlarıyla, önlerindeki avlu ve bahçeleriyle,

genellikle 2 bazen de 3 katlı olarak inşa edilmişlerdir. Bahçelerin avluları endemik bir tür olan karagül, yörede sıkça bulunan üzüm asmaları, incir ağaçları gibi ağaçları barındırmasının yanında Akdeniz ikliminde yetişebilen portakal, limon ve bergamot gibi narenciye ağaç çeşitlerine de ev sahipliği yapmışlardır. Ayrıca yöredeki mimarinin özelliklerine göre de evler çatısız olarak inşa edilmiş olup yazın sıcaklığına karşı geceleri damda dinlenme ve uyumaya göre tasarlanmışlardır.

“Burada yapı yasağı var. İnşaat yapmak yasak. Yapacak olursan taş yapmak zorundasın. Eskiler korunuyor. Bazı binalar yıkılıp yerine yine taş bina yapılıyor. Doku bozulmadan yeni binalar yapılmalı. Ben dokunun bozulmasına karşıyım. Vatandaş neye geliyor. Eski dokuyu görmeye geliyor. Taş evleri görmeye geliyor. Zaten tuğla, pirket şehirde de yapılıyor. Bu tür yerler dokusu bozulmadan restore edilmesi lazım. Ha! Şehirde yaşıyorsanız şehirlerde bu tür yapılar kalmadı zaten.” (Katılımcı 5, Erkek, 65 yaşında)

“Gelmiş ölçmüş biçmişler, böyle mi yapacağız işte. 4-5 yıl önce bir söylenti oldu mahallede. 3,4 tane şirket alacakmış. Evlere numara konulmuş. Bu evler yapılacak diye bir söylenti vardı ama baraj yapılalı 22 sene oldu.” (Katılımcı 7, Kadın, 55 yaşında)

Halfeti'deki özgün mimari taş evlerin çoğu (konak evler) katılımcıların ifadelerine göre çürümeye terk edilmiş durumdadır. Barajın, şehrin büyük kısmını sular altında bırakmasıyla birçok ev terk edilmiş veya boşaltılmış halde. Bu tarihi evler ve kültürel miras bugün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Ancak bununla ilgili restorasyon çalışmaları nadir de olsa yapılıp bu evler hayata kazandırılmaktadır. Katılımcı 20 ve Katılımcı 19'un görüşleri konu hakkındaki görüşleri çarpıcıdır.

“Bu Birecik Barajı projesi ilerideydi. Siyasi rantçılar nedeniyle baraj buraya yapıldı. Çok kültürlü, medeni bir vali geldi buraya. ‘Rumlar bile nehir kenarına yerleşir. Siz niçin Halfeti’yi yukarıya taşımak istiyorsunuz. Halfeti yukarıya gitmesin’ dedi. Rantçılar valiye tepki gösterdi. Çıkar amaçlı çıkardılar yukarıya. Şuanda yaşam yukarıda (Yeni Halfeti) çok ağırdır. Benim bildiğim 8-10 sefer sizin gibi memurlar, talebeler gönderildi buraya.

Yazdılar dediler bu evler imar edilecek, restore edilecek, istimlak edilecek ama kağıt üstünde kaldı hepsi. Sahil boyu tarihi evler var. 200-300 yıllık. Kendi imkanı olan Avrupa'dan, devletten hibe alıp yapıyorlar. Şimdi o evlere ayak atamazsın çok pahalı. Yapılmış konakların fiyatları bir triyona kadar çıkıyor.” (Katılımcı 20, Erkek, 71 yaşında)

“Burada Avrupa Birliği kapsamında, SODES (Sosyal Destek Programı) kapsamında, Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından bir de Şanlıurfa Valiliği tarafından hibe veriliyor. Eski bir konağı alıyorsun mesela. Konağı aldığın fiyat kadar restore masrafı oluyor. Bu masrafın hepsini hibe alanlar var. Ama tabi buna para lazım, süre lazım, işçi lazım, kolay değil yani. Bu işi bilinçli kişiler yapıyor ancak. Şimdiye kadar 2 kişi yaptı, ikisi de avukat. Onlar da kanunu, tüzüğü biliyorlar.” (Katılımcı 19, Erkek, 44 yaşında)

Katılımcılar Halfeti'deki evlerin restore edildiği ancak bunun da çok ciddi zaman ve maliyet gerektirdiğini söylemektedir. Evlerin restorasyonlarının çok zor yapıldığı ve maliyetli olduğu için genelde ev sahipleri evlerini satmak zorunda kalmakta. Bu evler ise bazen yurtdışından gelen yabancılar bezen de sermaye sahipleri tarafından satın alınıp çeşitli kurumlarca alınan hibe ve desteklerle restore edilmekte. Tarihi taş evlerin hayata kazandırılması bakımından olumlu gelişmeler olarak algılansa da, diğer bir taraftan da şehrin özgün sosyal yapısını bozmakta Knox'un (2005) ifadesiyle; “şehir soylulaşmaktadır”. Fiyatları 30-40 bin lira olan evlere bugün on katı değer biçilmekte, evlerin fiyatları artmaktadır. Sonuç itibarıyla yerel halka ait olan bu evler artık elit bir zümrenin tatil için kullanabilecekleri yazlıklara ya da entelektüel insanların tatil yapacakları mekanlar haline gelmekte. Restore edilen birçok evin sonradan alınıp sonraki sahipleri tarafından butik otellere çevrildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında Kore'den, Japonya'ya ve İtalya'ya kadar insanların gelip ilçede ev aldıkları da alınan bilgiler arasında. Tüm bu gelişmelerle rağmen şehirdeki birçok evin harabe durumda olduğunun da altı çizilmesi gereken bir konudur.

“Burada eskiden evler 30-40 bin liraydı. O zamanlar ev almadık buradan. Şimdi burada evler 300 bin liraya kadar çıktı. Buralar tarihi taş evler oldukları için değerleri arttı. Mimar geldi bu evlere yüksek değerler biçince buradaki evlerin değerleri de arttı. 700-800 milyara Japonlar buradan 3 tane ev aldı.” (Katılımcı 17, Kadın, 38 yaşında)

Fotoğraf 4: Halfeti'nin Özgün Mimarisi ve 'Modern Otel'

“Yukarıdaki otel doğallığı bozuyor. Gelen turistler de bunu hep söylüyor bize. Şimdi bir aşağıdaki taş evlere bakın bir de yukarıdaki o beton otele bakın. Burada otele çevrilebilecek Fırat'ın kenarında bir kısmı sular altında kalmış çok daha güzel köyler var. Keşke bu otel yerine o köylerdeki evler restore edilip otel yapılırdı. Şuan o otel satılık ve yıkılması için karar çıktığı da söyleniyor.” (Katılımcı 18, Erkek, 21 yaşında)

“Birinci dereceden burası sit alanıdır. Hiçbir yeni bina yapamıyorsun. (Yukarıdaki yeni otel maalesef bundan iki yıl önceki belediyenin talihsizliği, ne kadar basında şikayet ettiysek de mani olmadık. Adam bir kere ruhsatı vermişti ve durduramadılar.)” (Katılımcı 2, Erkek, 43 yaşında)

Halfeti’de son yıllarda artan hareketlilik ve canlılık şehri, turizm sektöründe açık ve savunmasız bir pazar haline getirdiği gözlenmektedir. Yapılan görüşme ve gözlemlerden de Cittaslow kriterlerinin ilçeye kar marjlı yabancı sermaye yatırımlarını ve kültürel sömürü girişimlerini engelleyemediği anlaşılmaktadır. **Fotoğraf 3**’ün sağ üst köşesinde görüldüğü gibi; ilçede yapılan yeni otelin şehrin ne özgün mimari yapısıyla ne de doğal estetiğiyle uyumlu olduğu açık bir şekilde görülebilmektedir. Bu kapsamda yapılan yeni otelin Cittaslow’un felsefesi ve kriterlerini de ihlal ettiği belirtilmelidir. Bunun da ötesinde yerel halk ve ilçeye gelen ziyaretçiler de bu yeni otelin görünümünden hoşnut olmadıklarını ve rahatsızlıklarını sık sık dile getirmektedir.

3.3.2.3 İlçede Çevre ve Alt Yapı Politikaları

Cittaslow hareketinin kriterlerini en önemli üst başlıklarından sayılabilecek ‘çevre politikaları’ ve ‘alt yapı politikaları’ esasında çevreye zarar vermeden şehir halkının yaşam kalitesini arttırmaya yönelik üst başlıklardır. Cittaslow kriterleri çerçevesinde bir üst başlık olan çevre politikaları, ilçedeki hava temizliğinden, su kaynaklarının temizliğine kadar, kentsel atıkların doğaya zararını engelleyecek çalışmalardan kentte yenilenebilir enerji kullanımına, trafikten kaynaklanan hava ve gürültü kirliliğinin azaltılmasından doğadaki biyoçeşitliliğin korunmasına kadar bir çok kriteri kapsamaktadır.

Cittaslow üye şehirlerden uygulanması beklenen kriterlerdeki bir diğer üst başlık ise alt yapı politikalarıdır. Alt yapı politikaları toplu taşıma araçlarının yaygınlaştırılmasından, yenilenebilir enerji kullanımına kadar, bisiklet yollarının yapımından engellire, hamile kadınlara ve yaşlılara yönelik politikalara kadar bir dizi kriteri kapsamaktadır. Cittaslow üyeliği için hayati maddeleri kapsayan bu önemli üst başlık Cittaslow kriterlerinin de omurgasını oluşturur. Dolayısıyla üye şehirlerde bu kriterlerin uygulanıyor olması ne denli başarılıysa hareketin de şehirde başarıya ulaşması o kadar mümkün olur. Halfeti’de alan araştırması sürecinde yapılan görüşme ve gözlemlerle konuyla ilgili toplanan veriler aşağıdaki gibidir.

“Biz bir Cittaslow şehriyse bunun kriterlerine de uymamız gerekir. Diyelim ki teknelerin çıkardığı gürültünün belli bir ses seviyesini aşmaması

gerekir. Yüksek sesle müzik dinlenilmemesi gibi gerekli uyarılar yapılıyor. Bu bile bir kalitedir. Yavaş şehir ise müzik bile yavaş olacak.” (Katılımcı 2, Erkek, 43 yaşında)

İlçe Halk Eğitim Müdürü ile yapılan görüşmede kendisinin Cittaslow kriterleri hakkında ilçede bir takım şartların uygulanıyor olması gerektiğini ve çoğusunun da uygulanmaya çalışıldığını ancak yapılanların resmileşmeyip, amatör düzeyde kaldığını aktarmaktaydı. İlçede yapılan görüşme ve gözlemler sonucu Halk Eğitim Müdürü'nün söylediklerinin benzerlerini halkça da dile getirilmektedir.

“DSİ daha önce bu Birecik Barajı'nı yapıldığında burayı içilebilir su havzası olarak projelendirdi. Burası kurulduğu zaman bir tane balıkçı teknesinin dahi burada çalıştırılması yasaktı.” (Katılımcı 19, Erkek, 44 yaşında)

Alan araştırmasına dahil olan Katılımcı 19'un aktarımlarına göre Halfeti'nin önündeki Fırat suyunun aslında Atatürk Barajı ile Birecik Barajı arasında kalan bir havza olduğu ve havza suyunun sirkülasyon olmadığı, bu nedenle de temiz kalması gerektiğini aktarmaktadır. Havzanın kirlenmesine neden olan tekne, duba restoran ve şehir atık su gibi etkenlerden sürekli arındırılması gerektiğini aktarmaktadır. Ancak alan araştırma sürecinde bu konuyla ilgili dikkate değer iddialar olduğu görüldü.

“Teknelerin yağlarını nehre dökmesi yasaktır. Müşteriler ve turistler tekne ve restoranlardan suya çöp, pet şişe atıyorlar. Bu da suyu kirletiyor. Uyarılar da yapılıyor. Cezası da var ama bazen yasaklar dinlenilmiyor.” (Katılımcı 12, Tekne Kaptanı) “Alt yapı sağlam değil burada. Atık sular Fırat'a akıyor. Duba restoranlarının atık bulaşık suları da Fırat'a akıyor. Suyu kirletiyor. Bu konuda gelen turistte şikayetçi biz de şikayetçiyiz.” (Katılımcı 7, Kadın, 55 yaşında)

“Buranın çevre düzenlemesi daha önce sıfırdı, çalışmalar hala devam ediyor ancak. Yolumuz yapılıyor şimdi. Şehrin girişine büyük bir otopark yapıldı. Burası 3-4 yılda yapıldı. Ancak yapılanlar yeterli değil ve daha da yapılacak. Bu duba restoranlarının kalkıp ileride bir köy var. Çekem köyü.

Oraya taşınması gibi bir proje de var. Bunlar burada suyu kirletiyor. Hem turistler hem de halk suyu kirletiyor. Bu yüzer restoranların altında variller vardı. Bunlar paslanıyordu ve suyu da kirletiyordu. Bunlar artık kaldırıldı. Büyük şehir bunlara el attı. Altında varil olan restoranlar temizlendi.” (Katılımcı 8, Erkek, 35 yaşında)

“Buraya gelen ziyaretçiler piknik yaptıktan sonra pet şişesini, çöpünü bırakıp gidiyor. Zabıtalara burada iş düşüyor. Zabıtalara gezecek ve uyarı yapacak. Suyun kirletilmemesi için uyarılar ve benzeri şeyler yapılmalı. Baktın ki olmadı, trafik kuralı gibi ceza verirsin. İlçede siyasi ve bürokratik engellerden dolayı çalışmalar sürekli yetersiz kalıyor. Yol, düzenleme, kıyı şeridi hepsi kara düzen. Ağaçlandırma yok. Bana sorarlarsa burada kıyı şeridine turunçgil ağaçlarını ekin derim, kıyayı çam ağacı ekiliyor. Çam dağda olur, burada Akdeniz iklimi var, limon olur, portakal, bergamot olur.” (Katılımcı 4, Erkek, 63 yaşında)

“Şehirde otopark yetersizliği var. Bu sahil şeridinin yaya yolu olması gerekir. Turizmin gelişmesini, ziyaretçilerin daha çok gelmesini istiyoruz ama şehir çok dar. Hafta içi olmasına rağmen görüyorsunuz yoğunluğu.” (Katılımcı 9, İşletme Sahibi) *“Kavşaklara bariyer konulması gerekiyor. Bu arabaların şehir içinde durmaması gerekir. Bunu yöneticilere şikayet ettik. Yukarıda otopark yapıldı. Gelen turistlerin otobüsleri orada park ediliyordu. Ziyaretçilerde minibüsle şehre getiriliyordu ama o proje devam etmedi.”* (Katılımcı 12, Erkek, 22 yaşında)

“Elektrik ihtiyacını güneş panelleriyle karşılayan tekneimiz var. kendi elektiriğini güneş enerjisiyle sağlıyor. Şuan sadece tek bir tane var. Onu da devlet desteği ile yaptık. Örnek olarak yapıldı, isteyen daha sonra yapsın diye.” (Katılımcı 11, Erkek, 17 yaşında)

Çevre ve alt yapı politikalarıyla ilgili yapılan görüşmelerden de anlaşıldığı üzere ilçede yeni yol çalışması, duba restoranların altındaki varillerin çıkarılması, denetimlerin eskiye nazaran daha sıkı yapılması, belediye ve kaymakamlığın yapmış

oldukları çalışmalar olumlu gelişmeler olarak nitelendirilebilir. Ancak ilçenin mevcut turist ve ziyaretçi potansiyeline bakılırsa (–ki bu her sene bir milyonun üzerindedir) ilçedeki çevre düzenlemeleri ve alt yapı çalışmalarının fazlasıyla yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. İlçede yazın yoğun bir şekilde çalışan restoran, tekne ve diğer işletmelerin atıklarının Fırat sularına karıştığı iddiaları çevre ve şehrin doğal zenginlikleri adına endişe vericidir. İlçedeki çevre ve alt yapı sistemi özellikle yazın artan nüfus ve gelen ziyaretçi sayısını kaldıramamakta ve şehir adeta tıkanma noktasına gelmektedir.

İlçeye yazları arabaların şehir merkezine alınmaması olumlu bir gelişme sayılabilir ancak turistlerin şehrin dışındaki otoparktan merkeze gelmesini sağlamak için bir hizmetin olmaması turizm alanındaki kalite ve kurumsallaşmayı olumsuz etkilemektedir. Bunun yanında şehirdeki çevre düzenlemeleri için son yıllarda önemli adımlar atılmış olsa da hala yaya yollarının, park ve bahçelerin yetersiz olduğu gözlenmektedir. Ayrıca şehirde bisiklet yolu, elektrikli araçlar, toplu taşıma araçları gibi yenilenebilir enerjiyle çalışan uygulamaların olmayışı da dikkatlerden kaçmamaktadır. Cittaslow felsefesinde sürdürülebilirlik önemli bir kavram olup şehirde çevre ve alt yapı uygulamalarının bu kavram ekseninde hayata geçirilmesi zorunludur. Ancak Halfeti’de bu konuda önemli gelişmeler olsa da yukarıda saydığımız birçok problemin olduğunun altı çizilmesi gereken bir meseledir. Üstelik son yıllarda oluşan nüfus yoğunluğu nedeniyle insan kaynaklı aşırı bilinçsiz uygulamaların ilçenin çevre ve doğal zenginliklerine zarar verdiği, maksimum kar ve fayda hırsıyla çevre tahribatının tarihte hiç olmadığı kadar üst seviyeye çıktığı görülmektedir.

3.3.2.4 İlçede Organik Tarım

Cittaslow kriterleri arasında sürdürülebilir kent modelinde çevre ve ekonomik kalkınma ekseninde ele alınabilecek diğer bir konu ‘yerelde organik tarımın geliştirilmesi’ kriteridir. Bu kriterle amaçlanan doğanın toprak ve bitki örtüsünü kimyasal ilaçlarla kirletmemek, GDO’lu (genetiği değiştirilmiş ürünler) gıdaların yerel gıdaların yerine geçmesine engellemek ve yerel ürünlerin sürdürülebilirliğiyle birlikte pazarda yerel halka maddi gelir sağlanmasıdır.

Şüphesiz dünya nüfusunun büyük bir bölümü giderek büyük kentlerde yoğunlaşmaktadır ve bu kalabalık şehir nüfuslarının gıda ihtiyacının karşılanabilmesi için toprak, bitki ve hayvansal ürünlerden maksimum verim amaçlanmaktadır. Bu nedenle uluslararası tohum şirketleri GDO'lu ürünleri piyasaya sürerek dünyadaki gıda talebini karşılamaya çalışmaktadır. Ancak GDO'lu ürünlerin belli bir süreden sonra saf tohum ırklarıyla da döllenerek yerel tohumların genetiğini değiştirdiği de bilinmektedir. GDO'lu ürünlerin yetiştirilmesi için kullanılan kimyasal ilaçların toprağa ve oradan da yer altı kaynak sularına karışıp nehir sularını kirletmektedir. Kirlenen tatlı su kaynakları başta insan olmak üzere tüm ekosistemdeki canlı türlerini tehdit etmektedir. Bu hassasiyet çerçevesinde Cittaslow Halfeti için konuyla ilgili bu başlığın açılması gerekli görülmüştür. Alanda yapılan görüşme ve gözlem verileri aşağıdaki gibidir.

*“Türkiye'nin ilk organik tarım köyü burada Halfeti'de kuruldu.”
(Katılımcı 2, Halk eğitim müdürü)“Burada limon, portakal, bergamot bütün turunçgiller hepsi yetişiyor. Egenin incir üzümü var, muz var Bu şekilde burada doğal beslenenler 90- 100 yaşını buluyor. Benim arkadaşımın babası 113 yaşında öldü. Adam bahçesine çıkıyor. Bir salkım üzüm koparıyor. Elma koparıyor, mandalina koparıyor. Zeytin bahçenin, nar bahçenin, greylift bahçenin, balık sudan.”(Katılımcı 4, Erkek, 63 yaşında)*

“Büyük şehirlerde yaşamak çok zorlaştı. Her şeyimizi hazır alıp tüketiyoruz. Oysa eskiden öyle miydi? Biz buraya geldik o doğallığın korunduğunu, o eski sıcak insan ilişkilerinin sürdüğünü gördük. 2 gündür buradayız ve herhalde birkaç gün daha burada kalacağız gibi. Organik yaşam ya da doğal yaşamı şehirlerde sürdürmek maalesef mümkün değil. Eskiden annelerimiz ninelerimiz yoğurdu evde çalardı. Tarhanamızı evde yapardık ancak şimdi mümkün olmuyor. Şehirde bunları yapılamıyor. Üstelik şehirde iş hayatı çok yorucu oluyor. Sürekli yoğun oluyorsunuz. Bu nedenle doğal ve sağlıklı yaşamak mümkün değil.” (Katılımcı 15, Erkek, 47 yaşında)

İlçede organik tarımın geliştirilmesi adına iklim ve toprak yapısı çok müsait olmasına rağmen baraj sularının bu verimli topraklarının neredeyse tamamını sular

altında bıraktığı anlaşılmaktadır.³ Bu nedenle organik tarım adına bir hazine değerinde olan Fırat'ın taşıdığı alüvyal verimli topraklar 'baraj uğruna' heba edilmiştir. Bugün gelinen noktada ilçedeki verimli toprak ve organik bahçelerden geriye hiçbir şey kalmamıştır. Cittaslow hareketinin ana hedeflerinden biri olan kendi kendine yetebilirlik noktasında daha önce ilçe çok üretken iken günümüzde ilçe merkezinde tarım neredeyse yok gibidir. Halfeti'ye bağlı civar köylerde tarım olmasına rağmen iklim ve su kaynakları bakımından elverişsiz olduğu için çok verimli olduğu söylenemez.

Fotoğraf 5: Halfeti'de 2000 Yılı Öncesi; Meyve Bahçeleri

3.3.3 Ekonomik Boyut

Sürdürülebilir kent formlarının sosyal ve çevresel boyutlarının yanında bir diğer 3. boyut ise ekonomik boyuttur. Sürdürülebilir kent formlarında ekonomik boyut, çevre ve sosyal boyutlar ile de yakından ilişkilidir. Bu başlıkta Cittaslow Halfeti halkının temel geçim ve uğraş alanları konu alınacaktır. Bu çerçevede temel geçim kaynağı olan tarımdan turizme geçiş ve turizm faaliyetleri, ilçede üretilen sınai, tarım, el işi ürünleri, yerel yemekler ve bu uğraşlar sonucu ilçede elde edilen gelirin yerel halka dağıtım meselesi konu alınacaktır.

³ Fotoğraf 4'te 2000 yılından önce Fırat sularının kenarında meyve bahçeleri görülmektedir.

3.3.3.1 İlçede İktisadi Yapı: Tarım ve Ticaretten Turizme

Halfeti'nin iktisadi yapısı, şehrin tarihsel süreç içinde geçirmiş olduğu badirelere göre değişmiş ve tarihteki kırılma noktalarına göre şekil almıştır. Halfeti'nin zengin tarihi doğal değerleri her dönem önemini koruyarak gelmiştir. Stratejik konumu, Fırat'ın suları, verimli toprakları ve ılıman iklim yapısıyla Halfeti halkı baraj yapımından önce tarım ve ticaretle uğraşmıştır. Ancak 1998 yılında barajın yapılması ve 2000 yılına gelindiğinde baraj sularının şehrin 3/5'ini sular altında bırakması şehir ve halkı için de yeni bir dönüm noktası olmuştur. Şehir binlerce yıllık tarihi mirasını, verimli tarım topraklarını ve büyük bölümü sular altında kalmış, halkın da büyük bir kısmı şehirden göç etmiş veya göç etmek zorunda kalmış/bırakılmıştır. Bu tarihlerden sonra da Halfeti 'saklı cennet' olarak anılmaya başlanmıştır. Cittaslow üyeliği de bu yaşanan sürecin sonucudur denilebilir. Alan araştırmasının bu başlığında Cittaslow Halfeti halkının temel geçim kaynağı ve uğraş alanı haline gelen turizm sektörünün toplumsal yansıması ele alınacaktır. Tarım ve ticaretle uğraşan bir halkın turizme evirilen yaşamında sosyal değişimi, dönüşümü ve gündelik yaşamdaki yansıması konu alınacaktır. Bu kapsamda şehir halkıyla yapılan görüşme ve şehirde yapılan gözlem verileri aşağıdaki gibidir.

“Halfeti’de bir kırılma var. Fırat sadece şehirdeki evleri ve yapıları sular altında bırakmadı, aynı zamanda şehrin tarihi de sular altında kaldı. Halfeti’nin yeni şehir alanına (Yeni Halfeti) taşınmasını halk kaldıramadı. Bu nedenle Halfeti’de bir kırılma var.” (Katılımcı 1, Erkek, 35 yaşında)

Fotoğraf 6: Halfeti’de Fotoğraf Çektiren Turistler

“Daha önce buranın geçim kaynağı tarımdı. Geçimlerini tarımla karşılardı. Baraj kuruldu (Birecik Barajı) buraya. Baraj burada kurulduktan sonra, burada insanların meyve bahçeleri sular altında kalınca çoğu aile dağıldı. Kardeş kardeşten ayrıldı. Çoğu yurtdışında hala birbirlerini görmeyen insanlar var. Burada herkes işini kaybedince ne yaptı. Turizme yöneldi. İşte teknecilik, restoran, otel bu şekilde geçimini sağlamaya başladı.” (Katılımcı 18, Erkek, 21 yaşında)

“Turizmin buraya gelmesiyle burası eski bakireliğini kaybetti. Ancak kültürel yönden de zenginleşti. O sakinliği de yavaş yavaş kaybordu, yerine canlılık geldi. 2014’ten beri her yıl bu canlılık artarak devam ediyor.” (Katılımcı 19, Erkek, 44 yaşında)

“Halfeti’nin bir lehçesi vardı. Konuşma kültürü vardı ama şimdi o artık değişiyor. İster istemez değişiyor. Şuanda dünya değişiyor. Dışarıdan İstanbul’dan İzmir’den adam geliyor. Ben şimdi burada teknede Urfa şivesiyle Halfeti’nin tarihini anlatsam kimse bir şey anlamayacak. Dolayısıyla diksiyonumuzun da değişmesi gerekiyor. Bin türlü insan geliyor buraya.” (Katılımcı 18, Erkek, 21 yaşında)

“Gezecek çok bir yer yok, o yüzden turlar günlük gelip gidiyorlar. Biz şuan ziyaretçilerden memnunuz, buraya gelen turistler de gidip başka arkadaşlarını da getiriyor. Yazın daha fazla yoğunluk oluyor. Burada yazın gece 1'lere kadar tekneler turlara çıkıyor. Burada 35 tane tekne var ve bazen bu tekneler yetmiyor.” (Katılımcı 11, Erkek, 17 yaşında)

Yapılan araştırmalar sonucunda Halfeti'de tarım alanlarının sular altında kalmasıyla iş alanlarını kaybeden yerel halkın genelini turizm sektörüne yönelmiştir. İlçede turizm alanı genellikle tekne, restoran ve otellerde yoğunlaştığı görülmektedir. İlçe halkının bu turizm ve ziyaretçi yoğunluğundan şikayetçi olmayıp aksine memnun oldukları anlaşılmaktadır. Yöre halkının konuk perver kültür yapısının da turizmden doğan canlılık ve kalabalığa çok çabuk uyum sağladığı anlaşılmaktadır. İlçedeki turizm kaynaklı bu yoğunluğu ve şehir halkının memnuniyetini Cittaslow'un misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar kriterleri çerçevesinde değerlendirecek olursak; İlçede turizm sektöründeki bu canlanmayı Cittaslow üyeliğinin bir sonucu değil kentin kendi doğal kültürel sermayesinin sonucu olduğu söylemek daha doğru olacaktır. Ayrıca yerel halkın; sıcakkanlı, misafirperver ve samimi olması Cittaslow üyeliğinin bir sonucu olarak değil, yerel kültürlerinin bir yansıması olarak okunabilir. Ancak ilçede turizm sektörünün gelişmesi ve paraya dayalı bir düzenin yerleşmesi sonucu ilçedeki değerlerin bu durumdan etkilendiği anlaşılmaktadır ki bu konu da ayrı bir başlık (Turizm Gelirinde Adil Dağıtım mı? Dengesizlik mi? Rant mı?) altında işlenecektir.

Fotoğraf 7: Halfeti’de Tekne Turu Yapan Turistler

“Gelen turistlerden çok memnunuz. Ekseriyet tur gezileri oluyor. Onlar da buraya geldiklerinde çok memnun kalıyorlar. Bizim bu sıcak samimi tavrımız onların da hoşuna gidiyor. Çaya 1 lira diyoruz bazıları 5 lira bırakıp gidiyor. Ziyaretçilerin buradan memnun ayrılması bizim için de gururdur. Her şeyi de paraya dökmek lazım.” (Katılımcı 17, Kadın, 38 yaşında)

“Şu anda oteller yeterli, کافی gelir. Şuanda yukarıda yapılan oteller boş. Millet turlarla geliyor, teknelerle gezip gidiyor. Genelde ağırlıklı tekne. Şöyle bir tur atıp gidiyorlar. Çok az kalıyorlar, gelen turlar kalmıyor. Tur programları böyle. turistler genelde yurtiçinden geliyor, daha önce Avrupa’da gelen yabancı turistler oluyordu ama artık gelmiyorlar. 10 yıl önce yabancı turistteki o yoğunluk yok.” (Katılımcı 5, Erkek, 65 yaşında)

İlçede turizm alanındaki mevcut durumu ve gelişmeleri analiz etmek amacıyla yapılan görüşmelerde yukarıda belirttiğimiz örnekler çerçevesinde Katılımcı 11, 17, 5’in de ifade ettiklerinden anlaşıldığı üzere ilçeye gelen ziyaretçi ve turistlerin büyük çoğunluğunun günlük tur seferleriyle geldiği anlaşılmaktadır. Ancak aşağıda alıntı olarak aldığımız Katılımcı 4 ve 6’nın da ifade ettiği gibi bazı

turistlerin tur seferleriyle gelmeyip ilçedeki butik otellerde konakladıkları anlaşılmaktadır.

“Kendi bahçemizde yetiştirdiğimiz meyve ve ürünleri müşterilerimize de ikram ediyoruz. Elmalarımızdan sirke yapıp satıyoruz. Nardan ekşi yapıp müşterilere veriyoruz. Diğer oteller marketlerden alıp müşterilere servis ediyor. Kolay mı reçel yapmak. Biz burada emek veriyoruz. Ama biz bir şişe ekşiyi 40 liraya veriyoruz. İşi bilen seve seve alıyor, işi bilmeyen de yav diyor ekşi 40 lira mı olur. O marketten alıp yiyor. Ondan sonra ne oldu! Şeker hastasıyım. Ne oldu! Kalp vurdu. Tabii olur olmaz mı yav! Mesela biz burada akşam yemek yapıyoruz, kendi yemeğimizi de müşterilerle paylaşıyoruz. Bu başka yerde olmaz. Kadın İsviçre’den gelmiş mesela. On gündür burada, doymuyor buraya. Müşterilere misafir gibi davranıyoruz.” (Katılımcı 4, Erkek, 63 yaşında)

“Ben hazır bir şeyi yemek istemem, hiç sevmem. Ne yumurtasını, ne yoğurdunu Doğal inek sütü yoğurdunu içerim. Kendi elimle yaparım. Turşumu yaparım. Peynirimi yaparım. Her şeyi kendi elimle yaparım. İsteyen turistlere de istediklerinde salça veriyoruz, kuru biber veriyoruz. Kurutulmuş bamyaları veriyoruz. Turistlerin bize faydaları var zararları yok. Sağolsunlar kendilerine. Bak bu kadar araba geliyor, bir su alsalar gene bizim memleketimize bir faydası olur. Ben gelen turistlerin hepsine hayranım, severim. Ben Almanya’dan bir kızı da misafir ettim evimde. 3 ay yanımda kaldı. Evimi kiralamıştım. Pansiyon gibi evimde kalırdı.” (Katılımcı 6, Kadın, 7 yaşında)

Cittaslow’un ilçedeki yavaş turizmin gelişmesine ve yerel kalkınmaya olan etkisi kapsamında yapılan görüşme ve gözlemlerden gelişen turizmin yavaş turizmden ziyade hızlı turizm yönünde geliştiği söylenebilir. Halfeti Cittaslow koordinatörü Nihat Ö. ilçeye her yıl artmakla birlikte yılda bir milyonun üzerinde turist geldiğini söylemektedir. Ancak gelen turistlerin büyük çoğunluğu günlük tur şirketleri ile gelmekte ve tur şirketlerinin belirlediği saatler içinde, belirlediği güzergahlarda turlarını tamamlayıp gittikleri anlaşılmaktadır. İlçedeki turizm

faaliyetlerinin yavaş turizmden ziyade hızlı turizme göre şekillendiği görülmektedir. İlçeye yapılan tur seferleri her ne kadar ki günlük turlar olup, şehirde konaklama çok az seviyede olsa da halkın ekonomik uğraşlarının nerdeyse salt turizm olduğunu söylemek mümkün. Bunun yanında ilçede Halk Eğitim Merkezine bağlı yerel halkın üretmiş olduğu el işi sanat ürünlerinin üretimi, butik otelciğin giderek gelişim göstermesi ve proje aşamasında olan slow food restoran çalışmaları gibi bazı örnekler ise Cittaslow kapsamında yavaş turizmin gelişmesi adına önemli gelişmeler olarak sayılabilir.

3.3.3.2 Cittaslow Halfeti'de Üretilen Zanaat ve El İşi Ürünleri

Cittaslow kriterleri kapsamında hareketin üyelerinden diğer bir beklentisi ise Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkârlara yönelik yürütülmesini istediği politikalarıdır. Bu kapsamda şehirde geleneksel el işi ürünleri zanaatlarını desteklemek ve bu yolla kırsal alanları kalkındırmak, yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve yerel değerlerinin arttırılması, yerel yemeklerin yapılması ve bu gıdalarda olabildiğince organik ürünlerin kullanılması gibi faaliyetlerin yürütülmesidir. Bu kriterlerle yerel kültürlerin korunması, desteklenmesi ve sonraki nesillere aktarılması amaçlanır. Ayrıca kültürel değerlerin yaşatılması adına üretilen ürünlerin yerel halkın ekonomik gelirine de katkı sunması beklenir. Cittaslow üyesi Halfeti'de yapılan alan araştırmasında yerel kültürel değerlerin korunması, pazarlanması adına ilçede üretilen el işi ürünleri, icra edilen zanaatlar ve gerçekleştirilen diğer faaliyetler hakkında toplanan veriler aşağıdaki gibidir.

“Biz burada burayı tanıtıcı mahiyette çeşitli çalışmalar yapıyoruz. İşte diyelim ki, Cittaslow kapsamında küçük el işleri ve seramikler yapıyor Halk eğitim merkezinde. Bununla ilgili biz İtalya'ya gittiğimizde el sanatları pazarlarında biz onlardan çok daha iyiydik. Onlar geldiler şok oldular. Burada halk eğitiminde buranın karagülünün cam fanusları yapıyor, reçeli yapıyor, kolonyası yapıyor. parfümü yapıyor. Çikolatası yapıyor. Sabunu ve süs eşyaları yapıyor.” (Katılımcı 2, Erkek, 43 yaşında)

Fotoğraf 8: Halfeti’de El Sanatları Pazarı ve Slow Food & Cafe

Halfeti’de alan araştırması esnasında yerinde incelenen el sanatları pazarında bir kısmı yerel halk tarafından üretilmiş hediyelik eşyalardan el işi seramiklere, organik sos ve salçalardan ilçeye özgü karagüllerden yapılan kolonyalara kadar pek çok ürünün pazarlandığını gözlemlendi. Halk eğitim müdürü Eşref A. İle yapılan görüşmede ise kendisinin Halk Eğitim kurslarınca 1500’e yakın kadın çalışanlarının olduğunu aktardı. Halk eğitim merkezinde üretilen bu ürünlerin ilçenin yerel değerlerini koruma noktasında olumlu bir gelişme olarak görülebilir. Ancak ilçeye özgü olduğu söylenen karagül’den yapılan kolonyaların ve çeşitli koku parfüm fabrikalarının ilçede olmaması ise kendi başına bir handikaptır. İlçenin değerleri olan üretimlerin ilçe dışında yapıldığı ve bu ürünlerin gelirinden yerel halkın çok kısıtlı istifade ettiği gözlenmiştir. Yerel halk şehir dışında üretilen sınırlı ürünlerini yalnızca işletmelerinde pazarlayabilmektedir ki pazarlanan ürünlerin kar oranları da kısıtlıdır. Ancak ilçenin yerel bir değeri olan karagülden üretilen ürünlerin ilçede üretilmesi şehir halkına sağlayacağı gelir bakımından muhakkak dışarda üretilen ürünlerin getirisinden kat kat fazla olacaktır.

“Çalışmalar Halfeti'nin genelinde yapıyor ve sivil toplum örgütleri ve halk da dahil ediliyor. Mesela Türkiye'deki tek '**koku festivali**'⁴ burada yapılıyor. Mart ayında yapılan bu festival endemik bir tür olan Mezopotamya Sümbülü'nün açmasıyla yapılır. İlçede herşey gerçek, ilçenin çok eski bir tarihi var. İlçenin kendine özgü mimari dokusu, yöresel yemekleri var. Meyve yemekleri, meyve sosları hala yapılmaktadır. İlçede Cittaslow için mevcut bir potansiyel var zaten.”(Katılımcı 1, Cittaslow Koordinatörü)

Fotoğraf 9: Yerel Basından Bir Haber; Halfeti'de Koku Festivali

Yöreye özgü olan Karagül ve Mezopotamya Sümbülü gibi doğal değerlerin çeşitli reklam ve festivallerle tanıtımının yapılması gerek bu değerlerin korunması adına gerek ise ilçenin bu değerlerle tanıtımının yapılması adına Cittaslow bağlamında önemli, kıymetli bir gelişme sayılabilir. Cittaslow'un kriter olarak öne sürdüğü yerel kültürün korunması, geliştirilmesi, tanıtımı yapılarak pazarlanması noktasında Halfeti'nin ilçe olarak bu noktada çok başarılı olduğu gözlenmiştir.

⁴ Halfeti'nin doğal zenginliklerinden daha önce de bahsedilmişti ancak Halfeti'ye münhasır olan Karagül ve yörede endemik bir tür olan Mezopotamya Sümbülü'nden ayrıca bahsetmek gerekir. Karagül dünyada yalnızca Halfeti'de yetişen endemik bir gül türüdür. Son yıllarda yapılan tanıtımlarla adı çokça duyulmaya başlandı. Yapılan bu tanıtımlar o kadar etkili oldu ki bugün ilçenin adeta simgesi haline gelmiş durumdadır. Cittaslow Halfeti logosunda da karagülü görmek mümkün. Yöreye özgü bir diğer bitki türü ise tarihi menkıbelere ve hikayelere konu olan Mezopotamya Sümbülü'dür. Sadece yılın mart ayında 8 gün açan Mezopotamya Sümbülü bölgeye özgü bir endemik çiçek türüdür.

Ancak tüm bu gelişmelere rağmen çalışmalarda hala yerel halkın arka planda kaldığı gözlenmiştir. İlerleyen dönemlerde yapılan çalışmaların halkın tabanına yayılması ve yerel halkın daha çok inisiyatif almasıyla ilçedeki bu çalışmaların daha da başarılı olacağı açıktır.

3.3.3.3 Cittaslow Halfeti’de Slow Food mu Fast Food mu?

Cittaslow hareketinin Slow Food hareketinin manifestosunun bir devamı olduğu ve Slow Food hareketinden ilham alındığı daha önce de belirtilmişti. Slow Food hareketi, İtalya’nın Orvieto kentinde Carlo Petrini ve bir grup arkadaşının yerel yemek kültürünü korumak adına fast food yani hızlı yemek kültürüne karşı başlatmış oldukları bir harekettir. (Petrini vd., 2011) Küreselleşmeyle birlikte aşınan özgün değerlerin başında yemek kültürü gelmektedir. Fast food restoranları günümüz metropol kentlerinin adeta sembolü haline gelmiş durumda. Bu restoranlarda tüketilen ürünlerin sağlıksız olduğu ve birçok modern hastalığa yol açtığı bilinmektedir. Bunların başında obezite, kalp rahatsızlıkları, damar tıkanıklıkları, diyabet gibi hastalıklar gelmektedir. Bu nedenle iyi, temiz ve adil sologanıya ortaya çıkan Slow Food akımın yöresel yemeklerin, özgün yerel tatların korunup sonraki nesillere aktarılarak yaşatılması ve bu yöresel yemeklerin pazarlanmasını teşvik eder.

Cittaslow hareketi Slow Food hareketinin manifestosunu kabul eder ve üyelerinden yöresel yemekleri koruma adına Slow Food birliğiyle ortaklıkları teşvik eder. Bu noktada Cittaslow Halfeti’de geleneksel yemek kültürüyle ilgili araştırma yapılmış ve bu kapsamda ilçede konuyla ilgili yöresel yemek çeşitleri hakkında derinlemesine görüşme ve gözlemlerle bilgi toplanmış, yapılan çalışmalar, etkinlikler ve projeler yerinde incelenmiştir. Konuyla ilgili sahada toplanan veriler aşağıdaki gibidir.

Halfeti’de meyve yemekleri festivali: Halfeti Cittaslow koordinatörlüğünce her yıl meyve yemekleri festivali⁵ organize edilmektedir. Halfeti’nin yöresel yemek

⁵ Bu festivalde erik tava, ayva güveci, yeni dünya kebabı, soğan kebabı, patlak kavurması, meyveli iç pilavı, peynirli irmik halvası, karagül şerbeti gibi Halfeti’nin yöresel yemek ve özel tatları yapıp festivale katılanlara servis edilmektedir.

mirası canlı tutularak yaşatılmaya ve tanıtılmaya çalışılmaktadır. Bu tür organizasyonlarla amaçlanan ilçede özgün yerel kültürün popüler tüketim kültürü karşısında tutunabilmesini sağlamak olarak değerlendirilebilir.

Fotoğraf 10: Sakin Şehir Halfeti’de Meyve Yemekleri Festivalinden Bir Kare

Cittaslow yetkilisi N. Ö. İle yapılan görüşmede kendisi “*Halfeti bölgesinin etkin Cittaslow’larından bir tanesidir*” şeklinde görüş belirtmektedir. Halfeti İlçe Halk Eğitim kursarı yetkilisi E. A. İle yapılan görüşmede ise kendisi diğer Cittaslow üyelerinin Halfeti kadar etkin olmadığını şu sözlerle ifade etmektedir; “*Yöresel yemekler bu işin merkezinde yer alıyor. Bu işin espirisi zaten fast food yemeklerine karşı slow food yemekleri. Bu konuda 17 tane üyenin belediye başkanlarının katıldığı toplantılar oluyor her yıl ancak elle tutulur somut bir şey yok. Teşkilatın ismi büyük ama reklam yok. Her şey prosedürde kalıyor.*” (Katılımcı 2, Erkek, 43 yaşında) Bu tür festival ve etkinlikler Halfeti’deki yöresel yemek kültürünün korunması ve yaşatılması noktasında çok zahmetli ancak hareketin işlerliği için de bir o kadar önem arz etmektedir. Çok sık aralıklarla yapılamasa da yılın belli zamanlarında yapılan bu tür etkinlikler Halfeti’de Cittaslow’un slow food alanındaki kriterlerinin işlerliğini göstermektedir.

Cittaslow Halfeti’de yapılan festival ve buna benzer organizasyonlarla zengin bir kültürel miras olarak yöresel yemeklerin korunması ve tanıtılması adına önemli

gelişmeler olarak kabul edilebilir. Ancak yöresel yemeklerin pazarlanması ve yerel halka maddi getiri sağlaması bakımından aynı olumlu görüşü belirtmek pek mümkün görünmemektedir. Bu anlamda ilçede yapılan görüşmeler aşağıdaki gibidir.

“Bizim çok şahane mutfağımız vardır. Ancak bunu pazarlayamıyoruz. Buradaki restoranlarda kebab var. Daha kolay bu çünkü. Kendi yemeklerimizi misafir geldi mi yediriyoruz. Burada pazarlayamazsın. Adam duba lokanta açmış, hepsi dürüm işi. Ama şimdi burada yeni bir konak açılıyor. (Şelale Konak) Yöresel yemekleri yapacaklar” (Katılımcı 10, Erkek, 73 yaşında)

“Yöresel yemekler yok, burada genelde kebab çeşitleri var. Yöresel yemek yapan yerimiz yok. Evlerde yapılıyor, yapılmayan yemek yok ama restoranlarda müşteriye sunum bağlamında bu yemekler yok. Ancak özel misafirin gelirse yapılıyor. Kazan kebabı, karnı yarık, içli köfte, ekşili köfte.” (Katılımcı 5, Erkek, 65 yaşında)

“Şuan burada hiç yöresel yemek yok. Bana bu imkan sağlansa ben bugün yaparım o yemekleri. Ama herkes aynı işi yapıyor. Şuan bütün esnafın yanında hediyelik eşya standı var. Biri kaymakamın yanına gidip iş yeri açmak istiyoruz, ufak tefek ya bir ocak başı ya bir gözleme yapacağım dediği zaman; kaymakam beyin de ‘Fatma hanım, Ayşe hanım bu işi yapıyor zaten. Sen de bu yöreye ait başka bir iş yap’ demesi lazım. Herkes farklı farklı şeyler yapsa burada daha güzel şeyler olur. Küçük küçük çarşı merkezlerimiz olmalı. Gelen insanlar her şeyden bulabilsin.” (Katılımcı 17, Kadın, 38 yaşında)

“Buradaki insanlar daha çok para ve kar düşüncesini daha ön plana çıkarıyorlar. Bu aslında tüm turizm mekanlarında böyledir. Turizmi gelip geçici olarak görürler, burada da sabit turlarla sabit müşterisi olan mekalar kaliteden ödün vermiyor ancak diğer alakart dediğimiz nasıl olsa adam gelir ben ne koparırsam kardır düşüncesiyle kalitesiz ve pahalı yemek olabiliyor.

Mutlaka heryerde olduğu gibi burada da vardır o.” (Katılımcı 2, Erkek, 43 yaşında)

Halfeti’de yapılan görüşmelerden illçenin çok zengin bir yöresel mutfağı olduğu söylenebilir. Özellikle yörede yetişen meyvelerden yapılan yemekler ayrı bir tat zenginliği sunmaktadır. Cittaslow üyesi Halfeti’de yapılan alan araştırmasında ilçede yöresel yemeklerin pazarlanması noktasında katılımcıların görüşlerinden de anlaşılacağı üzere ilçedeki restoran ve işletmelerde yöresel yemeklerin pazarlanmadığı görülmüştür. İlçedeki restoranlarda yöresel yemek olarak yalnızca Fırat Nehri’nde yetişen özel bir balık türü olan ‘Şabut Balığı’ servis edilmektedir. Yöresel yemeklerin pazarlanması noktasında ilçede Halk Eğitim Merkezi’nce hala proje aşamısında olan ve ilçede restorasyonu devam eden Şelale Konak Yöresel Yemek Restoranı yapımı devam etmektedir. Bu çalışma ilçedeki yemek kültürünün korunması ve pazarlanıp yerel halka getiri sağlaması bakımından umut verici bir çalışma gibi görünmektedir. Bununla birlikte ilçedeki resorarlarda sunulan yemeklerin ve kebab çeşitlerinin de tüketim kültürünün bir simgesi olan fast food tarzıyla hazırlanıp hızlıca sunulması da Cittaslow kentinde ayrı bir çelişki olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca restoranlarda müşterilere şeffaf hizmetin sunulmaması, menülerde fiyatların açık bir şekilde gösterilmemesi, restoranlarda çalışan elemanların kalifiyeli ve eğitimli olmaması gibi durumlar ilçede markalaşma noktasında kaliteyi düşüren etmenler olarak değerlendirilebilir.

3.3.3.4 Turizm Gelirinde Adil Dağıtım mı? Dengesizlik mi? Rant mı?

Cittaslow hareketinin ana tema ve amaçlarından biri de şehirlerde ekonomik adaleti sağlamaktır. Büyük şehirlerdeki yabancı sermaye yatırımlarıyla inşa edilen alış veriş merkezleri karşısında tutunamayan yerel esnafı korumayı amaçlayan bu temada Cittaslow hareketi, aynı zamanda şehirlerdeki yerel sermaye gelirlerinin de kentte kalmasını sağlayarak yine yerel halka eşit ve adil dağıtımını sağlamaya çalışır. Bu noktada yabancı sermayenin şehrin iş gücü kaynağını ve üretilen artı ürünü sömürmesi engellenmeye çalışılır. Ayrıca şehirdeki ortak kültürel değerlerden elde edilen el sanatları, tarım ve turizm gibi ürünlerin ekonomik pazarda elde edilen gelirlerinin belli sermayedarların ellerinde toplanmasını da engellemeye çalışarak

yerel esnaf ve halka adil dağıtılmasını amaçlar. Böylece sürdürülebilir kalkınma ile birlikte şehirdeki halkın yaşam kalitesi de korunarak artırılmaya çalışılır. Cittaslow Halfeti’de konuyla ilgili yapılan görüşme, gözlem veri ve analizleri aşağıdaki gibidir.

“Halfeti’ye turizm sektöründen ilçeye ciddi bir para akışı oluyor. Zaten turizm olmasaydı burası yeniden canlılık kazanamazdı. İzmir’den İstanbul, Ankara’ya kadar her yerden insanlar geliyor buraya. Ancak halk ve esnaf anlayamıyor. Gelen ziyaretçi ve turist de bir seferlik düşünülüyor. Buranın bir eksiği de vardır. Burada dubaların ve restoranların önünde menüler ve fiyat listeleri yok. Herkesin masasının üzerinde menüsü kapısının önünde büyük bir menüsü ve fiyat listesi olması gerekir. Müşteri o fiyatı görecektir ve restoranlar bir fiyat standardını da koruyacak.” (Katılımcı 8, Erkek, 35 yaşında)

“Turistler daha çok gelmeli. Fiyatlar ayrı, restoranlar ayrı. Kimileri gelip memnun kalıyor, kimileri memnun kalmıyor. Burada 12 tane butik otel var ama yine de yeterli olmuyor. Bir de fiyatları da çok yüksek oldukları için çok fazla kimse de kalmak istemiyor.” (Katılımcı 3, Kadın, 40 yaşında)

İlçede yerel halk ile yapılan görüşmede Cittaslow felsefesi ve kriterleri için aykırı bir durum teşkil edebilecek ama aynı zamanda Cittaslow konusunda yapılan farklı alan araştırmalarında⁶ da dile getirilmiş olan kentteki gelirin adil dağıtılmadığı ya da dengesiz dağıldığı konusudur. Cittaslow üyeliğinin doğrudan etkisi olmasa da ilçenin son yıllarda yapılan tanıtım ve reklamlarla bilinen bir turistik merkez olduğu anlaşılmaktadır. Buna paralel olarak yapılan yorum ve gözlemlerden de anlaşıldığı üzere ilçede yerel halkın ekonomisinin tamamen turizm sektörüne bağlı olduğu ve bu anlamda ilçeye kayda değer bir gelir akışının olduğu söylenebilir. Ancak alan araştırmasına katılan bazı katılımcıların aşağıda yer verilen görüşlerine göre ilçede turizmden gelen gelirin adil dağıtılmadığı konusu üzerinde durulması gereken bir konudur. Buna ek olarak katılımcılarca, ilçede son yıllarda gelişen turizm sektörüyle

⁶ Nazlı Beril Özer Tekin’e ait ‘Türkiye’de Kapitalizmin İşleyişi Sürecinde Sakin Şehir Hareketi ve Sürdürülebilirlik: Seferihisar Örneği’ adlı yayınlanmış doktora tezine ayrıca bakınız.

birlikte maksimum kar ve faydaya dayalı bir sistemin yerleşmeye başladığı dile getirilmektedir. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Gelen turistlerin gelirinden yerel halk istifade etmiyor. İstifade eden dubacılarla,(restoranlar) tekneçilerdir. Bu dubacı ve tekneçilerde buralı değil, buranın yabancılarıdır. Denetleme yapılmalı.” (Katılımcı 20, Erkek, 71 yaşında)

“Bu işten para kazananlar sadece maddi kazanç elde ediyor. Bir gelişme, bir yenilenme olmuyor. Müşteri çekme, fiyatı indirme, fiyatta tolerans tanıma olmuyor. Kursiyerler kalifiyeli eleman yetiştirmiyor burada. İşletmeciler de bunlara dikkat etmiyor. İyi kazanan esnaflar var ama hizmet aynı oranda gelişmiyor. Her şey birlikte gelişmeli. Şimdi diyelim ki, hizmet kalitesi gelişirse, müşteri potansiyeli gelişir, müşteri potansiyeli gelişirse gelen kalabalığın çoğalmasıyla zaten kazançta kendiliğinden artar. Canlılık geliyor, fiyatlar artıyor ama kalite yükselmiyor.” (Katılımcı 19, Erkek, 44 yaşında)

“Halk Eğitimin sattığı gül kolonyaları, parfümleri de buranın gülleri değil. Dışarıdan ithal ediyorlar. Yurtdışının imalatı bunlar. Siyah gül diye tanıtılan güllerin imalatı dışarıda yapılıyor ve Halfeti’ye getiriliyor. Mesela hani kolonyası çıkmış, parfümü çıkmış, sabunu çıkmış deniliyor ya! Nerede üretiliyor? Nerede fabrikası var? Yerel halk bundan çok az gelir elde ediyor. Esnafa hazır verdikleri kolonya ve parfümlerden esnaf çok az bir karla satıyor. Ama o adam doldurmuş mürekkep suyunun içine kolonyayı, al sana siyah gül kolonyası, ne fabrikası, ne üretimi ne bişeyi!” (Katılımcı 17, Kadın, 38 yaşında)

Cittaslow felsefesi ve kriterleri göz önüne alındığında ilçede adil olmayan ve dengesiz gelir dağılımı sorunu, sosyal bir hareket olan Cittaslow’un da belki de en büyük handikabı, en zayıf yönü olarak karşımıza çıkmaktadır. Alanla ilgili farklı araştırmalarca da dile getirilmiş olan Cittaslow şehirlerinde kar ve fayda odaklı bir sürecin Halfeti’de de işlemeye başladığı görülmektedir. Kar odaklı bir sistemin

gelişmeye başlamasıyla tüm Cittaslow felsefe ve kriterlerinin askıda kalabildiği görülebilmektedir. Bu anlamda Halfeti’de turizm gelirin de adil paylaşılmadığı ya da paylaştırılmadığı, bu gelirin büyük bölümünün sermaye sahipleri olan tekne ve restoran sahiplerince toplandığı farklı katılımcılar tarafından dile getirilmektedir. Üstelik maksimum kar merkezli bir düşünceyle işletilen işletmelerin başta yerel değerlere sonra da Cittaslow felsefesi ve ruhuna aykırı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu noktada işletme sahiplerince en iyi yeri kapma, en iyi köşeyi zapt etme, en fazla müşteriyi toplama, en az masrafı yapma, en fazla gelir sağlama düşüncesinin olduğu bir sistem işlemektedir. Şehrin ortak kültürel mirası belli kişilerce pazarlanmakta ve elde edilen bu gelirden tüm şehir halkından ziyade yalnızca belirli kişiler gelir elde etmekte, kazanç sağlamaktadır. Tüm bu süreçlerin sonunda farklı alanlarca nispeten güçsüz-zayıf insanların ama özellikle de kadın işletmecilerin mağdur olabildiği adil olmayan bir şehir ekonomi yapısı ortaya çıkmaktadır. Neticede halkı kolektif bir bilinç ile bir arada tutan temel norm ve değerler aşınmakta ve bu sürecin sonunda yerel halkın toplumsal birlikteliği maksimum kazanç hırısı uğruna çözülmektedir. İşletmecilerin, gelen ziyaretçi ve turistlere potansiyel müşteri gözüyle bakan anlayışı ise yerel değerlerden ve Cittaslow felsefesinden çok daha farklı, olumsuz bir intiba uyandırmaktadır. Cittaslow üyeliğinin ise bu noktada yaptırım uygulamakta yetersiz kaldığı görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Cittaslow belediyeler ağının kuruluş tarihinden bugüne 20 yıl, ülkemize ithali ise bu çalışmanın yapıldığı yıl itibariyle 10 yıl geçmiştir. Hareketin ülkemizdeki bu geçen süre içinde alanında azımsanmayacak derecede araştırma yapıldığı görülmektedir. Ancak Türkiye’de Cittaslow hareketiyle ilgili yürütülmüş olan akademik çalışmaların genel olarak mimarlık ve turizm gibi alanlarda, teorik ve içerik analiz çalışmalarıyla yoğunlaştığı görülmektedir. Esasında sosyal bir hareket olan Cittaslow ile ilgili, hareketin toplumsal boyutuna odaklanan sosyolojik çalışmaların çok az olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte konuyla ilgili yürütülmüş olan çalışmaların İzmir/Seferihisar ilçesinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

Ülkemizde Cittaslow birliğine 2013 yılında dahil olan Halfeti’de nitel araştırma yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı bu çalışmada, Cittaslow hareketinin toplumsal zeminde karşılığının ne düzeyde olduğu, üyelik süresi boyunca şehrin geçirmiş olduğu değişim ve dönüşüm gibi konular aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın temel amacı *Halfeti’de Cittaslow hareketi felsefesi ve kriterlerinin ilçedeki karşılığının ne düzeyde olduğunu* araştırmak olacaktır. Bu anlamda toplumsal bir hareket olma iddiasını taşıyan Cittaslow; pratik gündelik hayatta, toplumsal tabanda karşılığı, kriterlerinin gerçek hayatta ne kadar uygulanabildiği ve belki de en kilit soru olarak hareketin modern şehir hayatı paradigması karşısında gerçek bir alternatif mi yoksa bir ütopyadan öteye geçemediği mi sorusudur. Sosyoloji literatüründeki mevcut modern kent anlayışını betimleyen ve nihayetinde çalışmayı bir saha araştırması ile tamamladığımız bu çalışmada, hâsılı araştırmanın en başından bu son bölüme kadar ki saydığımız tüm süreçlerin gayesi, çalışmanın bu temel sorusunu araştırmaktır.

Saha araştırması kapsamında Halfeti’de katılımcılarla yaptığımız derinlemesine görüşmelerde Cittaslow’un halkça kabulüne ilişkin sorduğumuz soruda genel olarak yerel halk ve esnafın Cittaslow’un adına aşına oldukları ancak felsefesi ve kriterleri hakkında detaylı bilgiye sahip olmadıklarını anlamaktayız. Her ne kadar ki hareketin koordinatörlüğünce halk ve esnafa konuyla ilgili bir duyuru yapılmış

olsa da bu sürecin verimli ve yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Fakat ilçede yaptığımız görüşme ve gözlemlerden anlaşıldığı kadar yerel halkın Cittaslow felsefesine aykırı bir yaşam tarzına sahip olmadığı, hareketin felsefesi ve ruhuna göre bir yaşam sürmekte oldukları görülmektedir. Bu noktada ilçedeki sakin yaşamın, hareketin uygulamalarının bir başarısı değil aksine yerel halkın özgün yaşam biçimi olduğu anlaşılmaktadır.

Modern şehir hayatında insanların yabancılaşma ve yersiz-yurtsuz olma hissine karşı Halfeti’de yerel halkın ilçeye aitlik duygularının çok daha yoğun olduğu, bu nedenle de özgün kültürel dokuyu korumak için de özel bir çabaya girdiklerini ve özgün kültürel dokunun muhafaza edilmesi gerektiğini ifade etmekte. Burada her ne kadar ki Cittaslow üyeliğinin direkt bir katkısı olmasa da dolaylı bir katkısı olduğu açıktır. Son yıllarda ilçenin tanıtım ve reklamıyla birlikte ilçedeki yerel kültürün de bu tanıtım ve reklamların bir parçası olması yerel halkın da bu kültürü benimseyip daha fazla sahiplenmelerine yol açmaktadır. Bu anlamda Cittaslow’un kriterlerinde yer alan yerel kültürün korunması ve ilçe tanıtımın yerel kültür kapsamında yapılması kriterlerinin de işlendiği görülmektedir. Gerek yerel basında, gerek ulusal basın ve sosyal medyada Halfeti’nin sakin şehir olduğuyla ilgili çokça haber görmek mümkün. İlçe tanıtımı yönündeki bu gelişmeler yabancı insanların dikkatini Halfeti’ye çeltiği gibi, yerel halkın da ilçeye bağlılığını arttırmaktadır.

Sürdürülebilir kent modellerinde sosyal boyutta ele alabileceğimiz toplumun çeşitli gruplarına yönelik uygulanması beklenen bazı özel hak ve ayrıcalıkların tanınması gerekir. Cittaslow hareketinde sosyal uyum ve kentsel yaşam politikaları üst başlıklı kriterleri kapsamında şehirdeki kadınlara, gençlere, engellilere, turistlere, toplumun diğer zayıf kesimleri ve yerel halkın geneline yönelik şehirdeki yaşam kalitesini arttırmayı amaçlayan düzenlemelerin yapılması gerekir. Bu çerçevede ilçede saha araştırması sürecinde yaptığımız görüşme ve gözlemlerden şehirdeki sosyal politikaların toplumdaki her grubun talep ve ihtiyaçlarına göre eşit bir şekilde uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Kent yönetiminde esas alınan temel anlayış, şehri turizm pazarı için tanıtmak ve olabildiğince turistler için cazip bir mekan haline

getirmek olduğu için, ilçede yürütölen tüm politika ve yapılan tüm çalışmalar genelde şehirde turizmin canlandırılması için yapılmaktadır.

İlçede sosyal uyum ve kentsel yaşam politikaları çerçevesinde yürütölen çalışmaların ilçedeki yaşam kalitesini iki yönde etkilediğini söyleyebiliriz. Bunlardan ilki; şehirde turizm sektörünün gelişmesi, ilçedeki yerel halk ve esnafın turizm işletmelerinden maddi kazanç sağlamalarını beraberinde getirmektedir ve bunun da ilçedeki halkın refah seviyesini yükselttiği anlaşılmaktadır. Ancak refah seviyesindeki bu artış ilçede sosyal politikaların ve şehir yaşamının iyileştirilmesi noktasındaki projelerin hayata geçirilmesini sağlayamamaktadır. Sözelimi yaşlı insanlar ilçede sağlık hizmetlerinin olmayışından yakınırken, gençler ilçede kendilerine yönelik hiçbir mekanın olmadığından, kadın işletmeciler ise diğer işletmeler karşısında zayıf kalıp haklarını savunamadıklarını ve güvenlik kaygısı yaşadıklarını dile getirmektedirler. İkincisi ise son yıllarda turizm ve ziyaretçi akınları ilçenin sakin olma özelliğini yitirip kalabalık, canlılık, ses, gürültü ve güvenlik sorunlarının olduğu büyük şehir problemlerine benzer sorunların baş gösterdiğini anlamaktayız. Bu anlamda sessiz-sakin, güvenli, huzurlu bir şehir anlayışını taşıma iddiasında olan Cittaslow hareketinin şehirde bu çerçevedeki kriterlerinin uygulanamadığını görmekteyiz. Tanıtım ve reklamının yapılmasıyla ilçe her geçen gün doğal ve sakin havasını kaybetmektedir. Neticede ilçede turizmden kayda değer bir sermaye akışı olurken diğer yandan metropol kentlerine ait olan modern şehir problemleri ile karşı karşıya kalabilmektedir.

Halfeti'de saha araştırması verilerinin bir diğer ana temalarından biri olan 'çevresel boyut' başlığı aynı zamanda sürdürülebilir kent formlarının da üç alanından biridir. Bu tema içinde Cittaslow hareketinin ilçede uygulanabilirliğini araştırmak noktasında Halfeti'nin doğası, özgün mimarisi, organik tarım, çevre ve alt yapı gibi çeşitli alt başlıklarda bilgilere ulaşılmıştır. Bu alt başlıklar içinde Halfeti'nin doğal zenginliklerinin yanında yöreden farklı olarak daha ılıman bir iklime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak 1998 yılında yapılan Birecik Barajı'nın Halfeti için bir kırılma noktası olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca bahsi geçen barajın yapımından sonra şehir halkının büyük çoğunluğunun Yeni Halfeti'ye ya da başka şehirlere göç

etmiştir. Bu göç dalgası şehir ve halkı için kırılmalardan bir tanesidir. Göç sonrası Halfeti'nin özgün mimarisi de uzun bir süre boş kalmış ve terkedilmiştir. Ancak son yıllarda ilçenin bir turizm beldesi haline gelmesiyle ilçedeki bu tarihi taş evler (konaklar) de restore edilmeye başlanmıştır. Ancak ilçede yaptığımız görüşme ve gözlemlerden şehirdeki taş evlerin hala çoğunun boş ve yıkılmış halde olduğunu anlaşılmaktadır. Restore edilen evlerin ise genelde çeşitli kurum ve kuruluşlarca verilen hibeler ile yapıldığı katılımcılarca dile getirilmektedir. Ancak bu konuda daha ilginç olan ise restore edilen bu evlerin asıl sahipleri tarafından değil de yerli ve yabancı sermayedarlar tarafından yapıldığıdır. Konu ile ilgili yaptığımız görüşmelerden Kore ve Japonya gibi ülkelerden yabancıların gelip ilçede ev satın aldığı ve restore ettiğini anlamaktayız. Restore edilen bu evler butik otellere çevrilmekte ve turizm mekanları haline getirilmekte. Gerek yerli gerekse yabancı ülkelerden insanların gelip ilçede ev alması, Halfeti'nin Knox'un (2005) ifadesiyle 'soylulaştığını' göstermektedir. Soylulaşma sonucu ilçe, asıl sakinlerini kaybetmektedir ve yerel halk ilçeye yavaş yavaş yabancılaşmaktadır.

Halfeti'nin doğal iklimin değişmesi bu kırılmalardan diğer bir tanesidir. Baraj yapımı sonrasında iklimin değişmesi nedeniyle ilçede daha önce yetişen birçok meyve çeşidi ağacı artık yetiştirilememektedir. Barajın yapılması hem doğal iklime hem de ilçedeki organik tarım arazilerine kalıcı hasar verdiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında yerel halkça son yıllarda ilçenin yaz mevsiminde kalabalıklaşması, ilçedeki turizm işletmelerinin ve tur teknelerinin artması sonucu ilçedeki suyun kirlenmesine sebep olduğu da dile getirilmektedir. Katılımcıların görüşleri ve yaptığımız gözlemlerde şehirdeki alt yapının turizm sezonu boyunca artan nüfusun yoğunluğunu kaldıramadığı ve ilçedeki alt yapının bu noktada yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. İlçede son yıllarda çevre ve alt yapı noktasında çalışmalar yürütülmeye devam etmekle birlikte Cittaslow'un bu konulardaki kriterlerinin birçoğunun hala uygulanmadığı ya da uygulanmadığını görmekteyiz. Ancak ilçede çevre ve alt yapı noktasında yürütülmekte olan bazı çalışmalar bu konuda ilerleyen dönemlerde yapılması gereken başka çalışmalar için de umut verici gelişmeler olarak görülebilir.

Sürdürülebilir kent formlarında ‘ekonomi’ diğer üç boyutun sonuncusu olarak alınabilir. Cittaslow hareketinin de çıkış noktalarından biri sayılabilecek ‘sürdürülebilir kalkınma’ konusunu daha önce genişçe ele almıştık. Ancak özetle Cittaslow’un sürdürülebilir kalkınma ile yaşam kalitesini artırmayı hedeflediği söylenebilir. Cittaslow hareketi sürdürülebilirlik kavramını tüketimin hakim kültür haline geldiği, fast food yemek kültürü veya hazır yaşam tarzının sürdürülemez olduğunu kabul eden anlayışı esas alan bir yaklaşıma sahiptir. Kent ekonomisinin turizm sektörüne dayalı olduğu Halfeti’de saha araştırma sürecinde de sürdürülebilir kalkınmayı ilçede turizm sektöründe yapılan çalışmalar çerçevesinde ele aldık. Bu kapsamda yapılan çalışmaların ise ilçede yaşam kalitesini ne yönde etkilediğini araştırdık.

İlçenin tarım topraklarının baraj suları altında kalmasıyla ilçe nüfusunun büyük bölümünün göç ettiği anlaşılmaktadır. Bu süreç Halfeti’nin ‘sakin şehir’ olma yolundaki ilk kırılma noktası olmuş ve Halfeti’nin sular altında kalmasıyla turizm sektöründe ‘saklı cennet’ olarak anılmaya başlanmıştır. Bu gelişmelerle birlikte ilçe son yıllarda turizme açılmış ve halkın büyük çoğunluğunun da turizm sektörüne yöneldiği anlaşılmaktadır. Turizm sektöründe Halfeti’nin kendi özgün tarihi kültürel mirasını yaşatması, sonraki nesillere aktarması ve ekonomik anlamda bu özgün mirası pazarlaması noktasında çalışmaların yapıldığını görmekteyiz. İlçede baraj sularının yerel halkın ekonomisini olumsuz yönde etkilediği ancak son yıllarda ilçede tanıtım ve reklamlar sonucunda turizm pazarına girmesiyle yerel halkın ekonomik yönden de refah seviyesinin arttığı anlaşılmaktadır. Fakat ilçenin ortak değerleri olan birçok el sanat ürünleri, karagülden yapılan birçok hediyelik eşya, kolonya, parfüm gibi malzemelerinin imalatları ilçe dışında yapılmaktadır. Her ne kadar ki üretilen bu ürünler yerel işletmelerde pazarlanıyor olsa da bu ürünlerden yerel halkın elde ettiği gelirin çok kısıtlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu gelişmeler ise ilçedeki özgün değerlerin sermaye sahiplerince sömürülmesini akıllara getirmektedir. Bunlara ilaveten şehirdeki restoranların slow foodtan çok fast food işletme mantığıyla çalışmaktadır ve ilçedeki restoranların yöresel yemekleri menülerinde bulundurmadığı görülmektedir.

Halfeti’de Cittaslow kapsamında yapılan koku ve yemek festivalleri gibi çalışmalar ise ilçenin özgün kültürel değerlerini koruması ve tanıtılması adına önemli gelişmelerdir. Bunun yanında ilçede yöresel yemeklerin pazarlanması noktasında hala proje aşamasında olan çalışmalar ise Cittaslow’un uygulanabilirliği için bu anlamda önemli gelişmeler olarak görülebilir. İlçede bu tarz gelişmeler yerel halkın yaşam kalitesini olumlu anlamda etkilemekle birlikte hareketin ilçede hala olgunlaşma evresine geçmediği ve birçok alan ve kriterde kurumsallaşmadığı anlaşılmaktadır. Cittaslow hareketinin Halfeti’de başarıya ulaşması için yukarıda saydığımız pek çok alanda kayda değer ilerlemeler kat edilmiştir. Ancak hala çoğu alan ve kriterin uygulanmasında da hareketin yetersiz kaldığı anlaşılmıştır. Önümüzdeki süreçlerde proje aşamasında olan çalışmaların hayata geçmesiyle hareketin ilçede başarısı ya da başarısızlığı daha net bir şekilde anlaşılacaktır. Bu kapsamda ilçede saha araştırması süresince elde edilen bulgular ve alınan notlarda hareketin bazı kriterler kapsamında eksik/zayıf yönleri tespit edilmiş olup, hareketin uygulanabilirliğine katkı sunması adına aşağıda öneriler olarak sunulmuştur.

Kültür kavramıyla şehir olgusunu ele aldığımız bu çalışmanın ilk başlığındaki gibi çalışmanın bu son satırlarını da kültür kavramıyla ilişkilendirerek bitirmek daha uygun olacaktır. Halfeti’de son yıllarda şehir olarak yeniden bir mekan tasarımı görmekteyiz. Halfeti’deki bu yeni mekan tarzı popüler kültüre göre tasarlanmaktadır. Bu noktada Lefebvre’nin (2014) popüler tüketim kültüründe metaların mekanlarda üretiminden mekanın bizzat meta olarak üretimi aşamasına geçtiğimiz savını akıllara getirmektedir. Bu noktada post-modern mekan anlayışında bir takım özgün kültürel imgelerin de bu yeni kent tasarımlarında yer edindiğini, kullanıldığını görmekteyiz. Bir post-modern yazar olan Harvey’in kentlerin yeni formlarına yönelik bu sözleri dikkate değerdir; “Tarihi derinlemesine kavrayamayız; bunun yerine sunulan, tarihin bugün yeniden yaratılmasıdır, eleştirel söylemden ziyade kostümler içinde sunulan bir tiyatrodaki tarihin canlandırılmasıdır” (Harvey, 2012: 107). Halfeti’de tarihi mirasın, özgün kültürün, yerel değer ve normların bir şekilde bu yeni kent tasarımıyla harmanlandığını, karıştırılıp yeniden işlendiğini ve ‘popüler kültür’ sahnesinde servis edildiğini ya da sunulduğuna tanık olmaktayız. Tüm bu sunumlar ise şehrin bir mekan olarak yeniden tasarımı üzerinden yapılmaktadır. Görsel

estetiğin ön planda olduğu şehrin tarihi mistik mekanları, taş evleri, yemek kültürü gibi görsel sunumlar sosyal meyda üzerinden birer manzara olarak sunulmaktadır.

Özetle Halfeti'nin kendisinin bir meta olarak tüketilmek ya da tüketim kültüründe pazarlanmak için üretildiğini yani; yeniden tasarlandığını görmekteyiz. Günümüz dijital medya çağında Halfeti'nin özgün kültürel kimliğinin popüler kültür içine girdiğini, karıştığını ve bütünleştiğini görmekteyiz. Halfeti'nin özgün kültürel kimliğinin geçicilik ve devinim ile betimlenen popüler kültür içinde korunabileceği mi yoksa aşınacağı mı ise önümüzdeki zamanlarda daha net anlaşılacaktır. Halfeti'nin Cittaslow üyeliği kapsamında hareketin felsefe ve kriterleri ise bu yeni mekan tasarımı içinde bir amaç ya da sürdürülebilir kalkınma ve yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen bir süreç olmanın ötesinde, popüler tüketim kültürüne hizmet eden bir araç haline geldiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ak, D., ve Bıçkı, D. (2017). Yavaş Kent (Cittaslow) Hareketi ve Türkiye Örnekeleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(46), 615-632.
- Akçakaya, N. (2017). Renklerin Sosyolojisi: Renklerin Toplumsal Mahiyeti Üzerine Bir İnceleme. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Altıntop, C. (2016). Ebû Nasr El- Farabî'nin İdeal Devlet Anlayışı. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 48-62.
- Alver, K. (2012). Kent İmgesi. K. Alver içinde, *Kent Sosyolojisi*. Ankara: Hece Yayınları.
- Aydın, M. (2009). *Moderniteye Dışardan Bakmak*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Aydın, M. (2013a). *Güncel Kültürde Temel Kavramlar*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Aydın, M. (2013b). Kültür Sosyolojisinin Temel Kavramları. K. Alver, ve N. Doğan içinde, *Kültür Sosyolojisi* (s. 47-68). Ankara: Hece Yayınları.
- Aydın, M. (2014). *Sistemik Din Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Aydoğan, A. (2000). önsöz. A. Aydoğan, & A. Aydoğan (Dü.) içinde, *Şehir ve Cemiyet - Weber, Tönnies, Simmel* (s. 7-34). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aytimur, R. (2015). Slow Food Hareketi'nin Beslenme Alışkanlıkları ve Sağlıklı Beslenmeye Etkisi Üzerine Bir Uygulama Çalışması: Halfeti ve Seferihisar Örneği. Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Mardin
- Balcı, A. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baudrillard, J. (2013). *Tüketim Toplumu*. (H. Deliceçaylı, ve F. Keskin, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Bauman, Z. (2014). *Küreselleşme*. (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Canatan, K. (2012). Batı Kenti. K. Alver içinde, *Kent Sosyolojisi* (s. 91-105). Ankara: Hece Yayınları.
- Coşar, Y. (2013). *Yavaş Şehir (Cittaslow) Olgusunun Turist Davranışarı ve Yerel Halkın Kentsel Yaşam Kalitesi Algısına Etkileri*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmış Doktora Tezi). İzmir.
- Coşkun, E. (2018). *Yavaş Şehir Algısı ve Yavaş Şehirlerde İnovatif Yatırımlara İlişkin Bir Araştırma*. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Aydın.
- Coşkun, İ. (2012). Ütopya ve Kent. K. Alver içinde, *Kent Sosyolojisi* (s. 61-67). Ankara: Hece Yayınları.
- Çakar, D. (2016). *Kültürel Mirası Koruma Bağlamında "Yavaş Şehir" (Cittaslow) Hareketi: Türkiye Örneği*. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İzmir.
- Dearden, B. (2011). İslami Şehirlerde Şehirleşme, Küreselleşme ve Çevre Bir Dönüm Noktasında mı? Ç. B. Başkanlığı (Dü.), *Şehir ve Medeniyet Uluslararası Sempozyum* içinde (s. 341-358). Ankara: Çorum Belediye Kültür Yayınları.
- Demirci, M. (2012). İslam'da Şehir ve Şehrin Sosyal Dinamikleri. K. Alver içinde, *Kent Sosyolojisi* (s. 69-89). Ankara: Hece Yayınları.
- Doğutürk, G. (2010). *Mimari Yaşam Kalitesi Bağlamında Yavaş Şehir Hareketi Ve Seferihisar Örneği*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul.
- Emrealp, S. (2005). *Türkiye Yerel Gündem 21 Programı* (2. Baskı). İstanbul: Birmaat Matbaası.
- Erkan, R. (2002). *Kentleşme ve Sosyal Değişme*. Ankara: Bilimadamı Yayınları.

- Fishman, R. (2002). Yirminci Yüzyılda Kent Ütüpyoları: Ebenzer Howard, Frrank Lyold Wright ve Le Corbusier. B. Duru, ve A. Alkan içinde, *20. Yüzyıl Kenti* (B. Duru, ve A. Alkan , Çev., s. 107-126). Ankara: İmge Kitabevi.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. (C. Güzel, Dü.) İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Giddens, A. (2014). *Modernliğin Sonuçları*. (E. Kuşdil, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Goodland, R. (1995). The Concept of Environmental Sustainability. *Annual Review of Ecology and Systemaics*(26), 1-24.
- Günay, D. (2002). Sanayi ve Sanayi Tarihi. *Mimar ve Mühendis Dergisi*(31), 8-14.
- Güvenç, B. (2010). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Boyut Matbaacılıl.
- Haldun, İ. (2004). *Mukaddime*. (H. Kendir, Çev.) İstanbul: Yeni Şafak Kültür Armağanı.
- Harris, C. D., ve Ullman, E. (2002). Kentin Doğası. B. Duru, & A. Alkan içinde, *20. Yüzyıl Kenti* (B. Duru, & A. Alkan, Çev., s. 55-75). Ankara: İmge Yayınevi.
- Harvey, D. (2012). *Postmodernliğin Durumu*. (S. Savran, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Hatt, P. K., Reiss, A., ve Jr. (2002). Kentsel Yerleşmelerin Tarihi. B. Duru, & A. Alkan içinde, *20. Yüzyıl Kenti* (B. Duru, & A. Alkan, Çev., s. 27-35). Ankara: İmge Kitabevi.
- Honore, C. (2008). *Yavaş! Hız Çılgınlığına Başkaldıran Yavaşlık Hareketi*. (E. Gür, Çev.) İstanbul: Alfa Yayınları.
- İslamoğlu, A. H. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Basım.

- Karakurt, E. (2006). Kentsel Mekanı Düzenleme Önerileri: Modern Kent Planlama Anlayışı Ve Postmodern Kent Planlama Anlayışı. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*(26), 1-25.
- Keleş. L. G. (2019). Türkiye ve Avusturya'nın Yavaş Şehir Olgusuna Yaklaşımlarının Karşılaştırılması: Horn ve Seferihisar Örneği. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Düzce.
- Keskin, E. B. (2010). *Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış Olarak Yavaş Şehirler (Cittaslow): Seferihisar Örneği*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi. (Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi). Kütahya.
- Keskin, E. B. (2012). Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow). *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(1), 81-99.
- Keskin, M. (2002). Tüketim Toplumu ve Atıklar. F. Yıldırım içinde, *İnsan, Çevre, Kent* (s. 133-158). İstanbul: Demokrasi Kitaplığı Yayınları.
- Knox, P. L. (2005). Creating Ordinary Places: Slow Cities in a Fast World. *Journal of Urban Design*(10), 1-11.
- Knox, P. L., ve Mayer, H. (2006). Slow Cities: Sustainable Places In A Fast World. *Journal of Urban Affairs*, 28(4), 321-334.
- Kurtuluş, K. (2010). *Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Türkmen Kiabevi.
- Kümbetoğlu, B. (2017). *Sosyoloji ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Latouche, S. (1993). *Dünyanın Batılılaşması*. (T. Keşoğlu, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lefebvre, H. (2014). *Mekanın Üretimi* (2. Baskı). (I. Ergüden, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.

- Martindale, D. (2000). Şehir Kuramı. A. Aydoğan içinde, *Şehir ve Cemiyet - Weber, Tönnies, Simmel* (F. Oruç, Çev., s. 35-100). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Martindale, D. (2000). Şehir Teorisi. M. Weber içinde, *Modern Kent Oluşumu* (M. Ceylan, Çev., s. 5-68). İstanbul: Bakış Yayınları.
- Miele, M. (2008). CittàSlow: Producing Slowness against the Fast Life. *Space and Polity*, 12(1), 135-156.
- Nasr, S. H. (1992). *İslam Sanatı ve Maneviyatı*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Özensel, E. (2013). Kültürün Popülerleşen Bir Alanı: Popüler Kültür. K. Alver, ve N. Doğan içinde, *Kültür Sosyolojisi* (s. 261-278). Ankara: Hece Yayınları.
- Özer, İ. (2013). Türkiye'de Kent, Kentleşme ve Kentsel Değişme. M. Zencirkıran içinde, *Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı* (s. 270-297). Bursa: Dora Yayıncılık.
- Özer, R. (2018). Kü-yerelleşme Perspektifinden Sakin Şehirler: Yalvaç Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Isparta.
- Petrini, C., & Padovani, G. (2011). *Slow Food Devrimi*. (ç. Ekiz, Çev.) İstanbul: Sinek Sekiz Sakizevi.
- Ritzer, G. (2016a). *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*. (F. Payzın, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ritzer, G. (2016b). *Toplumun McDonaıldlaştırılması*. (A. E. Pilgir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sayar, K. (2019). *Yavaşla Bu Dünyadan Bir Defa Geçeceksin*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Sezgin, M., ve Ünüvar, Ş. (2011). *Yavaş Şehir Sürdürülebilir ve Şehir Pazarlaması Ekseninde*. Konya: Çizgi Kitabevi.

- Simmel, G. (2000). Metropol ve Zihinsel Yaşam. A. Aydoğan içinde, *Şehir ve Cemiyet - Weber, Tönnies, Simmel* (A. Aydoğan, Çev., s. 167-184). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Simmel, G. (2009). *Bireysellik ve Kültür*. (M. G. Sökmen, Dü., & T. Birkan, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Sırım, V. (2012). Çevreyle Bütünleşmiş Bir Yerel Yönetim Örneği Olarak “Sakin Şehir” Hareketi Ve Türkiye’nin Potansiyeli. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* (1), 119-131.
- Sjoberg, G. (2002). Sanayi Öncesi Kenti. B. Duru, ve A. Alkan içinde, *20. Yüzyıl Kenti* (B. Duru, ve A. Alkan, Çev., s. 37-54). Ankara: İmge Kitabevi.
- Şen. U. (2017). Çevre Politikaları Kapsamında Sakin Kentlerin Çalışanların Yaşam Tatmini Üzerindeki Etkileri: Uzundere Örneği. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum.
- Tekin, N. B. (2018). *Türkiye’de Kapitalizm İşleyişi Sürecinde Sakin Şehir Hareketi ve Sürdürülebilirlik: Seferihisar Örneği*. Ankara: Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Tekineş, İ. (2010). İslam Medeniyeti Kuruluşunda Ashab-ı Kiram. *C.Ü İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(2), 57-72.
- Toffler, A. (1996). *Şok (Gelecek Korkusu)*. (S. Sargut, Çev.) İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi.
- Tomlinson, J. (2013a). Küreselleşme ve Kültürel Emperyalizm. K. Alver, & N. Doğan içinde, *Kültür Sosyolojisi* (N. Doğan, Çev., s. 279-308). Ankara: Hece Yayınları.
- Tomlinson, J. (2013b). *Küreselleşme ve Kültür*. (A. Eker, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Toprak, M. (2018). Cittaslow İlanyla Birlikte Sükunetini Kaybeden Şehir: Taraklı. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul.
- Tosun, E. K. (2009). Sürdürülebilirlik Olgusu ve Kentsel Yapıya Etkileri. *Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*(2).
- Tosun, E. K. (2018). Yaşanabilir Kentler İnşa Etme Sürecinde Kentsel Dönüşüm Çabalarının Analizi: Bursa Örneği. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14(1), 17-30.
- Tönnies, F. (2000). Gemeinschaft ve Gesellschaft. A. Aydoğan içinde, *Şehir ve Cemiyet - Weber, Tönnies, Simmel* (A. Aydoğan, Çev., s. 185-217). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Tuna, K. (2012). Şehrin Serüveni. K. Alver içinde, *Kent Sosyolojisi* (s. 33-60). Ankara: Hece Yayınları.
- Tural, S. Ö. (2018). Sakin Şehir (Cittaslow) Kavramının Peyzaj Mimarlığı Açısından Isparta/Eğirdir Örneğinde İncelenmesi. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Antalya
- Ünal, M., & Zavalı, Y. (2016). Küreselleşme Karşıtı Bir Hareket: Yavaş Hareketi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 5(4), 889-912 .
- Weber, M. (2000). Şehrin Doğası. a. aydoğan, ve A. Aydoğan (Dü.) içinde, *Şehir ve Cemiyet - Weber, Tönnies, Simmel* (F. Oruç, Çev., s. 101-129). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Wirth, L. (2002). Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme. L. Wirth içinde, *20.Yüzyıl Kenti* (A. Alkan, ve B. Duru, Çev., s. 77-106). Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yurtseven, H. R., Kaya, O. ve Harman, S. (2010). *Yavaş Hareketi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Zengel, R. (2001). Tarih İçinde Değişen Tüketim Mekanları. *Ege Mimarlık Dergisi*(40-41), 10-13.

İnternet Kaynakları

<http://benkoltd.com/Suyapo/Surdurulebilir/Surdurulebilirlik.Asp>. 14.03.2019 erişim tarihi.

<https://www.slowfood.com/about-us/our-history/>. 12.3.2019 erişim tarihi.

<https://slowfoodgenclik.wordpress.com/slowfood.com>). 17.03.2019 erişim tarihi.

<https://www.slowfood.com/about-us/our-philosophy/>. 17.03.2019 erişim tarihi.

<http://www.cittaslow.org/content/how-become>. 12.3.2019 erişim tarihi.

<https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler/>. 19.03.2019 erişim tarihi.

<https://www.haberturk.com/turkiye-nin-sakin-sehirleri-17-ye-yukseldi-2407390>. 21.3.2019 erişim tarihi.

<http://halfeti.biz/yoresel-yemekler/>. 05.05.2019 Erişim Tarihi.

Ek 1: Katılımcılar Listesi

Katılımcı 1: N. Ö., 35 Yaşında, Erkek, Öğretmen-Yazar, Üniversite Mezunu, Halfeti Cittaslow Temsilcisi. Görüşme Tarihi 09.04.2019

Katılımcı 2: E. A., 43 Yaşında, Erkek, Üniversite Mezunu, Halfeti Halk Eğitim Müdürü Temsilcisi. Görüşme Tarihi 09.04.2019

Katılımcı 3: H. P., 40 Yaşında, Kadın, Gözlemeci, İlk Okul Mezunu, Halfeti Esnafı Görüşme Tarihi 09.04.2019

Katılımcı 4: M. D., 63 Yaşında, Erkek, Üniversite Mezunu, Halfeti'de Butik Otel İşletmecisi Görüşme Tarihi 10.04.2019.

Katılımcı 5: A. B., 65 Yaşında, Erkek, Emekli, Lise Mezunu, Halfeti'de Restoran İşletmecisi. Görüşme Tarihi 10.04.2019.

Katılımcı 6: N. G., 70 Yaşında, Kadın, Okur-Yazar, Halfeti'de Ev Hanımı. Görüşme Tarihi 10.04.2019.

Katılımcı 7: M. Y., 55 Yaşında, Kadın, İlk Okul Mezunu, Halfeti'de Hediyelik Eşya İşlemecisi. Görüşme Tarihi 10.04.2019.

Katılımcı 8: M. B., 35 Yaşında, Erkek, Lise Mezunu, Halfeti'de Cafe Çalışanı. Görüşme Tarihi 10.04.2019.

Katılımcı 9: S. K., 63 Yaşında, Erkek, Emekli, İlk Okul Mezunu, Halfeti'de İşletme Sahibi. Görüşme Tarihi 10.04.2019.

Katılımcı 10: M. Ö., 73 Yaşında, Erkek, Lise Mezunu, Emekli. Görüşme Tarihi 11.04.2019.

Katılımcı 11: M. K., 17 Yaşında, Erkek, Öğrenci, Halfeti'de Tekne Kaptanı. Görüşme Tarihi 11.04.2019.

Katılımcı 12: K. Y., 22 Yaşında, Erkek, Lise Mezunu, Halfeti'de Tekne Kaptanı. Görüşme Tarihi 11.04.2019.

Katılımcı 13: F. D., 26 Yaşında, Erkek, Üniversite Mezunu, Halfeti'de Öğretmen. Görüşme Tarihi 11.04.2019.

Katılımcı 14: A. K., 28 Yaşında, Kadın, Üniversite Mezunu, Kamu Görevlisi.
Görüşme Tarihi 11.04.2019.

Katılımcı 15: G. E., 47 Yaşında, Erkek, Üniversite Mezunu, Turist, Muhasebeci.
Görüşme Tarihi 11.04.2019.

Katılımcı 16: E. D., 47 Yaşında, Kadın, Üniversite Mezunu, Turist, Doktor.
Görüşme Tarihi 12.04.2019.

Katılımcı 17: F. G., 38 Yaşında, Kadın, İlkokul Mezunu, Halfeti'de Gözleme İşletmecisi. Görüşme Tarihi 12.04.2019.

Katılımcı 18: M. E., 21 Yaşında, Erkek, Lise Mezunu, Halfeti'de Tekne İşletmecisi.
Görüşme Tarihi 12.04.2019.

Katılımcı 19: M. D., 44 Yaşında, Erkek, Önlisans Mezunu, Belediye'de Tekniker.
Görüşme Tarihi 13.04.2019.

Katılımcı 20: Y. B., 71 Yaşında, Erkek, Lise Mezunu, Emekli. Halfeti Sakini.
Görüşme Tarihi 13.04.2019.

Ek 2: Derinlemesine Görüşme Soru Formu

1. *Sakin şehir (Cittaslow) ne anlama gelmektedir? Size göre sakin şehrin amacı nedir?*
2. *Sakin şehir üyelik süreci boyunca ve üyelikten sonra size Cittaslow felsefesi ve kriterleri hakkında bilgilendirilme yapıldı mı?*
3. *Halfeti'de çevre altyapı noktasında ne gibi çalışmalar yapılmaktadır? Yapılan çalışmaları yeterli görüyor musunuz? (yaya yolları, bisiklet yolları, toplu taşıtlar, engellilere yönelik çalışmalar, aile ve kadınlara yönelik sosyal imkanlar)*
4. *İlçede yerel ürünlerin üretilmesi, desteklenmesi ve pazarlanması noktasında ne gibi çalışmalar var? Organik tarım faaliyetleri yürütülüyor mu? Yapılan bu çalışmaların yerel halkın refah seviyesine katkısı var mı?*
5. *Yöneticilerin (belediye, kaymakamlık, diğer yöneticiler) yapmış oldukları çalışmalarda karar alma sürecinde halk olarak görüşleriniz alınıyor mu?*
6. *Kentin yerel dokusu ve mimarisinin korunması için neler yapılıyor? Bu çalışmalar yeterli mi? Daha başka neler yapılabilir?*
7. *Halfeti'deki yerel yemeklerin ve geleneksel el işi ürünlerinin pazarlanmasında ne gibi faaliyetler yürütülüyor?*
8. *Halfeti'deki restoran ve oteller yerel kimliği ve kültürünü korumakta ve bunu pazarlamakta yeterli mi? Beklentileri karşılayabilmekte mi?*
9. *İlçeye gelen ziyaretçiler ve turistler yerel halk tarafından memnuniyetle karşılanıyor mu? İlçeye gelen ziyaretçiler halkın yaşam kalitesini etkiliyor mu? (olumlu-olumsuz) turistlerin ekonomiye nasıl bir katkısı var?*
10. *Halfeti'de yerel halk, esnaf ve işletmecilere Cittaslow felsefesi hakkında bir eğitim ya da kurs verildi mi? Bu yönde neler yapılmalı?*
11. *İlçede son yıllarda yapılan reklam ve tanıtım kampanyalarının ilçenin tanıtımına etkisi ne yönde oldu? Yapılan bu tanıtımları yeterli buluyor musunuz?*
12. *İlçeye gelen ziyaretçiler ve turistler yerel halkta memnuniyet yaratıyor mu? İlçeye gelen ziyaretçiler halkın yaşam kalitesini etkiliyor mu? (olumlu-olumsuz) turistlerin ekonomiye nasıl bir katkısı var?*
13. *Sakin şehrin planlarından ve uygulamalarından temel beklentileriniz nelerdir?*
14. *2003 yılında sakin şehir unvanı aldıktan sonra Halfeti'de ne gibi değişiklikler oldu? Bu değişiklikler ilçeyi nasıl etkiledi? İnsanların yaşam kalitesindeki değişimi anlatır mısınız?*
15. *İlçenin tanıtımının artması sonucunda sizce ilçenin yerel kültür ve değerleri bundan nasıl etkilendi?*

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Doğan ASLAN
Doğum Yeri:	Bozova
Doğum Tarihi:	03.06.1992

Öğrenim Durumu

Derece:	Okulun Adı:
İlköğretim:	Dutluk İlk Okulu (Şanlıurfa)
Ortaöğretim:	Yaylak Orta Okulu (Şanlıurfa)
Lise:	Davut Zeki Akpınar Lisesi (Şanlıurfa)
Lisans.	Selçuk Üniversitesi (Konya)
Yüksek Lisans.	Selçuk Üniversitesi (Konya)
E-mail:	sociology.da@gmail.com
Adres:	Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü